

Haarlem

Reageren
rekenkamercommissie@haarlem.nl

Meer informatie
www.haarlem.nl

2017// 049012

Vragen
023 – 511 4885

Gemeente Haarlem • Rekenkamercommissie

Maatschappelijke effecten van bezuinigingen 2011-2014

Inhoud

Inleiding.....	2
Selectie onderzochte maatregelen.....	5
Resultaten en bevindingen RKC.....	7
Aanbeveling en adviezen.....	14
Bestuurlijke reactie	16
Nawoord	22
Bijlage Onderzoeksrapport.....	23

Inleiding

De rekenkamercommissie heeft onderzoek gedaan naar de maatschappelijke effecten van een aantal bezuinigingsmaatregelen uit de periode 2011-2014. De rekenkamercommissie wilde daarmee zicht krijgen op de effectiviteit van de bezuinigingen en de merkbare doorwerking ervan voor de samenleving: maatschappelijke organisaties, inwoners en ondernemers van Haarlem. Deze vraag wordt gesteld, omdat een deel van de bezuinigingen werd gemotiveerd vanuit de gedachte van de terugtrekkende overheid. Een inperking van het takenpakket van de gemeente in dit geval, die zou moeten worden opgevangen door de samenleving. Op verzoek van de rekenkamercommissie heeft het bureau Ecorys onderzoek gedaan, dat moest laten zien of en hoe de samenleving deze activiteiten heeft overgenomen. Daarnaast wilde de rekenkamercommissie nagaan op welke wijze de gemeente de omgeving heeft gefaciliteerd de opgave op te pakken en wat de consequenties van de bezuinigingen zijn geweest voor de interactie tussen de gemeente en de stakeholders in de Haarlemse samenleving.

In aanvulling op het onderzoek van Ecorys heeft de rekenkamercommissie een verdieping gedaan op met name het besluitvormingsproces van deze bezuinigingsoperatie en de rapportage.

Achtergrond en insteek onderzoek

De context van de bezuinigingen is de verslechtering van het huishoudboekje van de gemeente Haarlem in de periode voor 2010 waardoor de schuld van de gemeente opliep. Daarbij kwam de verwachte korting op de algemene uitkering uit het Gemeentefonds en de verwachte lagere specifieke uitkeringen. Deze omstandigheden noopten de gemeente ertoe stevig te bezuinigen. De toenmalige coalitiepartners spraken af om te komen tot een sluitende meerjarenraming en een actieve vermindering van de schuldenlast. De grootste stappen hiertoe werden gezet in de bestuursperiode 2010-2014, maar ook in de jaren daarna moest er nog worden bezuinigd voor een sluitende meerjarenbegroting. In 2010 werd begonnen met het voornemen € 35 mln. te bezuinigen. Er vonden verschillende bezuinigingsronden plaats (zie box op bladzijde X). De rekenkamercommissie onderzocht de effecten van maatregelen waarover besluitvorming plaatsvond in de periode 2011-2014. De implementatie van die maatregelen vond soms later plaats. Voor het onderzoek zijn maatregelen geselecteerd die een direct effect hebben op de voorzieningen voor inwoners en ondernemers. De financiële omvang van de bezuinigingsmaatregel was ondergeschikt.

Opdracht aan het bureau was om per maatregel de verwachte en gerealiseerde financiële en maatschappelijke effecten in kaart te brengen en om het voorbereidings- en besluitvormingsproces rondom de bezuinigingen met daarin de rollen die gemeente, gemeenteraad en maatschappelijke organisaties hebben gespeeld. Daarvoor zijn vele beleidsstukken, financiële stukken, beleidsindicatoren, ervaringen van de gemeentelijke en maatschappelijke organisaties en de mening van inwoners gebruikt. Ook heeft er een rondtafelgesprek met raadsleden plaatsgevonden.

De centrale vraag van het onderzoek luidt:

Heeft de gemeente de (geselecteerde) bezuinigingsmaatregelen zo uitgevoerd, dat dit leidt tot maximale gewenste effecten en minimale ongewenste effecten en werd de gemeenteraad tijdig, volledig en juist hierover geïnformeerd?

De rekenkamercommissie gaat in deze notitie in op de context van het onderzoek, de selectie van onderzochte bezuinigingsmaatregelen en presenteert vervolgens bevindingen m.b.t. de financiële effecten, de maatschappelijke effecten en het bezuinigingsproces zelf. Afsluitend wordt een aanbeveling gedaan en worden twee adviezen geformuleerd

Box Financiële context bezuinigingen

Resultaat, Algemene Reserve en Vaste schuld in mln. euro's.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Resultaat	3	6,8	10,6	10,3	-7	-9,4	1,8	2,7	6,6
Algemene Reserve	20	27	41,1	42,3	49,6	40,1	23,6	26,1	25
Vaste schuld	340	332	401	440	489	534	555	544	512

Bron: jaarverslagen gemeente Haarlem.

Bezuinigingen

Voor het realiseren van de structurele bezuinigingen werd de periode 2011-2018 voorzien. Het bezuinigingspakket wordt toegelicht in de Kader nota 2010:

Bezuiniging op	Mln
Investeringsplafond d.m.v. schrappen, faseren, overhevelen naar exploitatie van investeringen	7
Efficiency en interne organisatie d.m.v. beperken inhuur, verhogen efficiency en productiviteit	6
Taken en taakuitvoering d.m.v. schrappen/samenvoegen/verzelfstandigen/regionaliseren van taken	5
Subsidies en verbonden partijen d.m.v. het evenredig verleggen van de Rijks bezuiniging (15% korting), verzakelijking van subsidierelaties en het stimuleren van samenwerking tussen gesubsidieerde instellingen (gem. korting subsidies 10%)	9
Woonlasten en andere inkomsten d.m.v. verhogen OZB naar gemiddeld en kostendekkendheid afvalstoffenheffing en verontreinigingsheffing	8
Totaal ombuigingen	35

Bron: Kadernota 2010

In de Begroting 2011 en Kadernota 2011 voor totaal € 8,9 mln. aan aanvullende bezuinigingen, niet structureel.

In de begroting 2013 wordt voor € 8 mln. aan extra bezuinigingen vastgelegd. Het gaat deels om kortdurende maatregelen zoals uitstel van onderhoud of het niet doteren aan reserves. Ook worden gemeentelijke budgetten gekort. € 4,4 mln. is structureel.

In de kadernota 2013 wordt door het afkomen van bestemmingsreserves, door t/m 2018 € 4,8 mln. minder te reserveren voor achterstallig onderhoud en door inkomstenverhogende maatregelen nogmaals voor € 6 mln. structureel (t/m 2018) bezuinigd.

In de begroting 2014 wordt voor € 6,8 mln. extra bezuinigingen vastgelegd. De maatregelen betreffen efficiencymaatregelen (door o.a. het niet indexeren van subsidies en materiele budgetten), het verhogen van leges, het schrappen van taken (b.v. HRLM Glossy, lokaal gezondheidsbeleid), schrappen en uitstel van projecten. In deze ronde wordt ook bezuinigd op speeltuinen. Hiervan is € 2,4 mln. structureel.

De Kadernota 2014 vermeldt dat aan het eind van de bestuursperiode voor in totaal € 47,9 aan structurele bezuinigingen is gepland. De taakstelling van € 35 mln. wordt wegens niet realiseerbare bezuinigingen met € 1,2 mln. verlaagd.

In de Kadernota 2014 kondigt de nieuwe coalitie nieuwe structurele bezuinigingen aan oplopend tot € 10 mln. in 2019. In de Kadernota 2016 werd de laatste € 1,2 mln. van deze 10 mln. bezuinigingen ingevuld.

Selectie onderzochte maatregelen

De voor het onderzoek geselecteerde bezuinigingsmaatregelen liggen binnen de clusters efficiency en interne organisatie, taken en taakuitvoering en subsidies. De rekenkamercommissie heeft zich gebaseerd op een door de afdeling concern control opgesteld overzicht van bezuinigingsmaatregelen. In dit overzicht is vastgelegd welke bezuinigingsmaatregelen zijn genomen in de periode 2011-2014 geclusterd over verschillende programma's en beleidsterreinen. Hierbinnen heeft de RKC het accent gelegd op de gevolgen van bezuinigingsmaatregelen voor de organisaties en de inwoners van Haarlem. Uit het overzicht heeft de RKC de maatregelen gedestilleerd met externe componenten, dat wil zeggen de maatregelen die een direct effect hebben op maatschappelijke voorzieningen.

Tabel 1 Bezuinigingsmaatregelen omschrijving en besluitvorming

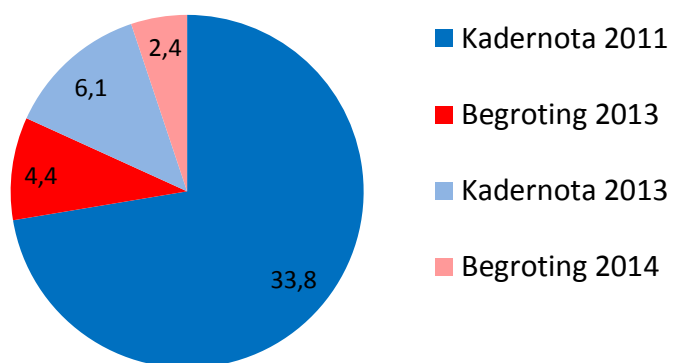
	Maatregel	Omschrijving	Besluitvorming
1	Mulftifunctioneel gebruik accommodaties	Korting op subsidie DOCK en Haarlem Effect o.b.v. verhogen bezettingsgraad en daarmee verhuurinkomsten.	Kadernota 2011
2	Centrummanagement	Verlaging van de subsidie voor de Centrum Management Groep, overlegorgaan tussen ondernemers en gemeente.	Kadernota 2011
3	Digitale webwinkel	Verlaging van het gemeentebudget voor ontwikkeling van de website	Kadernota 2011
4	Peuterspeelzalenwerk	Verlaging van de subsidie aan de organisaties die peuterspeelzaalwerk aanbieden.	Kadernota 2011 Kadernota 2012
5	Kinderboerderijen	Verlaging van het gemeentebudget voor kinderboerderijen	Kadernota 2012
6	Duurzame sportvoorzieningen	Lagere dotatie reserve voor duurzame sportvoorzieningen	Begroting 2011 Kadernota 2013 Begroting 2014
7	Verkeersregelinstallaties	Verwijdering van VRI's	Begroting 2012
8	Initiatievenbudget	Verlaging van het gemeentebudget voor het ontwikkelen van initiatieven.	Begroting 2013
9	Speeltuinen	Verlaging van subsidies aan speeltuinverenigingen	Kadernota 2011 Begroting 2014
10	Wildplak en graffiti	Verlaging van het budget voor verwijdering van wildplak en graffiti	Begroting 2014
11	Zorgbalans, bewegen voor ouderen	Verlaging van de subsidie aan Zorgbalans	Kadernota 2011
12	Allochtone zelforganisaties	Verlaging/afschaffing van de subsidies aan allochtone zelforganisaties	Kadernota 2011
13	Scouting	Verlaging van de subsidie aan de scouting	Kadernota 2011

14	De Nieuwe Vide	Verlaging van de subsidie aan de Nieuw Vide	Kadernota 2011
15	Stichting het Kunkelsorgel	Afkoop en afschaffing van de subsidie aan de stichting	Kadernota 2011

In eerste instantie waren alleen de bezuinigingen 1 t/m10 onderwerp van het onderzoek. De maatregelen 11 t/m 15 zijn tijdens het onderzoek toegevoegd om een betere dekking van beleidsterreinen bij de bezuinigingen op subsidies te krijgen.

De bezuinigingen op investeringen en de inkomstenverhogende maatregelen zijn geheel buiten het onderzoek gebleven. Hieronder de samenstelling van het totaalpakket van structurele bezuinigingen naar oorsprong.

Figuur Samenstelling structurele bezuinigingen 2011-2014 naar oorsprong

Resultaten en bevindingen RKC

In deze paragraaf de resultaten uit het onderzoek van Ecorys, de verdieping daarop van de rekenkamercommissie en de conclusies m.b.t. financiële effecten, maatschappelijke effecten, het proces en de rapportage over beleidseffecten.

Beoogde financiële effecten overall gerealiseerd

De onderzochte maatregelen betroffen een selectie uit het voorstel van het college. Als gevolg van een motie en een amendement was het uiteindelijk doorgevoerde pakket bezuinigingen anders dan het originele voorstel.

Tabel 2 Bezuinigingsmaatregelen- voorstel/besluit/realisatie

	Maatregel	Collegevoorstel	Raadsbesluit	Oorzaak verschil	Gerealiseerde korting 2016
1	Mulftifunct. gebruik accommodaties ¹	€ 150.000	€ 150.000		n.t.b.
2	Centrummanagement ²	€ 50.000	€50.000	college	€ 25.000
3	Digitale webwinkel ³	€ 400.000	€ 400.000	college	€ 400.000
4	Peuterspeelzalenwerk ⁴	€ 190.000 + €200.000	€ 140.000 + € 200.000	amendement	€ 92.472
5	Kinderboerderijen	€ 31.000	0	motie	0
6	Duurzame sportvoorzieningen ⁵	€ 75.000	€ 75.000		€ 75.000
7	Verkeersregelinstallaties ⁶	€ 52.000	€ 52.000		€ 48.000
8	Initiatievenbudget ⁷	€ 200.000	€ 200.000	college	€ 140.000
9	Speeltuinen ⁸	€ 22.000	0	amendement	€ 50.000

¹ Deze bezuiniging omvat een algemene korting op de budgetsubsidies aan Haarlem Effect en DOCK met de onderliggende opdracht deze korting op te vangen door het intensiveren van multifunctioneel gebruik van accommodaties. Deze organisaties hebben te maken met verschillende subsidies en verschillende kortingen daarop waardoor redelijkerwijs niet meer te bepalen is of deze specifieke korting is gerealiseerd.

² De CMG ontving t/m 2008 € 100.000 i.h.k.v. Grote Stedenbeleid. In 2009 viel € 50.000 aan rijksbijdrage weg. Het raadsbesluit voorzag in volledige stopzetting van de bijdrage. Na overleg tussen ondernemers en portefeuillehouder is de bijdrage niet stopgezet, maar verlaagd naar € 25.000. Deze bezuiniging wordt gecompenseerd door een bijdrage uit het ondernemersfonds.

³ Op de digitale webwinkel is geen bezuiniging gerealiseerd, deze is verdeeld over de hoofdafdelingen en anderszins ingevuld met efficiëncymaatregelen.

⁴ De subsidies voor peuterspeelzalenwerk zijn in de beschouwde periode gedaald, maar niet met het voorgenomen bedrag. Dit kon doordat de gemeentelijke bezuiniging werd gecompenseerd door extra middelen van de rijksoverheid in de kader van de decentrale uitkering voor professionalisering en het onderwijs achterstanden beleid (OAB). Dit was op het moment van besluitvorming al bekend.

⁵ Op de dotatie aan de reserve duurzame sportvoorzieningen wordt structureel 75.000 gekort. Niet structureel is er in de periode 2012-2014 340.000 minder gedoteerd c.q. onttrokken. De bezuiniging blijkt niet uit de P&C-documenten, omdat de reserve daar is verhoogd met de kapitaallasten voor de te bouwen Duinwijkhal.

⁶ Niet 13 maar 12 VRI's verwijderd

⁷ Er is op dit budget incidenteel diverse bedragen en structureel t/m 2018 200.000 bezuinigd. Tegelijkertijd wordt er t/m 2018 € 60.000 doorbelast aan een andere afdeling, waardoor de uiteindelijke bezuiniging uitkomt op € 140.000.

⁸ In 2011 werd een bezuiniging van € 22.000 voorgesteld, die door de raad niet werd overgenomen. De bezuiniging van € 50.000 in de begroting van 2014 werd wel doorgevoerd. Deze is evenredig verdeeld over de exploitatiesubsidies aan de speeltuinverenigingen.

		/50.000	/€ 50.000		
10	Wildplak en graffiti ⁹	€ 20.000	€ 20.000		n.t.b.
11	Zorgbalans, bewegen voor ouderen	€ 0	€ 22.000	amendement	€ 17.000
12	Allochtone zelforganisaties	€ 58.000	€ 48.000	amendement	€ 61.000
13	Scouting ¹⁰	€ 30.000	€ 20.000	amendement	€ 20.000
14	De Nieuwe Vide	€ 59.000	€ 19.000	amendement	€ 18.500
15	Stichting het Kunkelsorgel ¹¹	€ 42.000	€ 42.000		€ 42.000

NB Hierboven worden de *structurele* bezuinigingsbedragen vermeld, niet de resterende budgetten of subsidies.

Bronnen: Programmabegroting 2011, Kadernota 2011, Kadernota 2012, Programmabegroting 2013, Programmabegroting 2014.

N.t.b. = niet te bepalen

Uit de tabel blijkt dat meer dan de helft van de voorstellen is gewijzigd. Dat betreft uitsluitend bezuinigingen op subsidies aan organisaties, niet de bezuinigingen op gemeentelijke budgetten. Bezuinigingen op subsidies werden door de raad vaak neerwaarts bijgesteld. Uitzondering hierop is de bezuinigingen op 'bewegen voor ouderen' die door de raad juist werd verhoogd.

De financiële effecten werden in een aantal gevallen door andere ontwikkelingen (deels) gecompenseerd. Zo werd er door extra rijks gelden per saldo veel minder bezuinigd op peuterspeelzalenwerk, werd de bezuiniging op de centrum management groep opgevangen door een bijdrage uit het Ondernemersfonds en viel de bezuiniging bij de scouting tegelijk met een verhuizing naar een goedkoper pand. Hierdoor werden deze bezuinigingen minder gevoeld. De gerealiseerde korting is dus niet altijd gelijk aan de gerealiseerde bezuiniging.

De selectie van bezuinigingsmaatregelen die de rekenkamercommissie heeft onderzocht omvat ongeveer € 1,4 mln. Dat is slechts een beperkt deel van het totale bezuinigingspakket uit de vorige bestuursperiode van structureel € 46,7 mln. Zoals al gesteld heeft de raad de bezuinigingen op verschillende subsidies beperkt. Hierdoor werd op dit onderdeel minder bezuinigd en moest elders in de begroting dekking worden gevonden.

Gerealiseerde bezuinigingen 2011-2015

Zoals in de box met de financiële context wordt vermeld, werd er voor de periode tot en met 2018 voor € 47,9 mln. aan structurele bezuinigingen voorgenomen. Daarvan is bij de Kadernota 2014 € 46,7 mln. realiseerbaar en reeds € 28,7 mln. in 2013 gerealiseerd. Daarvan is € 11,8 mln. onderdeel van de originele € 35 mln. Door de tijd die nodig is om de implementatie voor te bereiden in gemeentelijke of maatschappelijke organisaties kennen de meeste bezuinigingen een

⁹ De realisatie is niet te bepalen, omdat de korting voor wildplak en graffiti is verwerkt in het totaal onderhoudsbudget zoals overeengekomen met Spaarnelanden B.V..

¹⁰ Het subsidiebedrag bestond uit een exploitatiesubsidie van € 50.000 en een huursubsidie van € 10.000. Door verhuizing zijn de woonlasten met € 20.000 gedaald en daarop is de huursubsidie stopgezet. De exploitatiesubsidie is met € 20.000 verlaagd. Het totaal budgettair effect van twee bezuinigingen voor de Scouting is daardoor niet € 30.000 maar € 20.000.

¹¹ In plaats van de subsidies per 2014 te beëindigen heeft de stichting in 2012 drie keer de jaarsubsidie ontvangen, waarna de subsidie is stopgezet.

aanlooperperiode Bovendien is in de eerste jaren vaak sprake van transitie- of frictiekosten, die het bezuinigingsresultaat negatief beïnvloeden.

Tabel 3 Gerealiseerde structurele bezuinigingen

2011	2012	2013	2014
13,4 mln.	12,1 mln.	28,7 mln.	39,8 mln.

Bron: Jaarverslag 2014 en Kadernota 2014

Bij het begin van de nieuwe bestuursperiode (2014-2018) werden de nog te realiseren bezuinigingen gehandhaafd, maar werd het ijkpunt verlegd. De structurele maatregelen uit de vorige bestuursperiode worden als een gegeven beschouwing van waaruit verder wordt gewerkt. Er wordt niet langer over gerapporteerd. Daardoor wordt over de realisatie van de resterende bezuinigingen niet meer gerapporteerd. Het college stelt in het Jaarverslag 2014 dat de geraamde opbrengst is gerealiseerd. Uit tabel 3 blijkt, dat de bezuinigingen op dat moment nog niet volledig zijn gerealiseerd. Het idee van volledige realisatie is waarschijnlijk gebaseerd op het structurele karakter van de geïmplementeerde maatregelen en de wetenschap dat de maatregelen zich uitstrekken tot 2018.

Over realisaties van bezuinigingen wordt in de P&C-cyclus niet op activiteitsniveau gerapporteerd, waardoor monitoring op dat niveau niet eenvoudig mogelijk is. In het jaarverslag 2014 werd voor het laatst over de bezuinigingsoperatie uit de periode 2010-2014 gerapporteerd op clusterniveau. Ook wordt er vaker gerapporteerd over de invulling van de taakstelling, de voornemens, dan over de realisaties.

De accountant merkt ten aanzien van de gerealiseerde verbetering van de financiële positie van de gemeente Haarlem in zowel 2014 als 2015 op, dat die niet statisch moet worden beschouwd, omdat bijvoorbeeld een inhaalslag op uitgestelde investeringen in de toekomst weer tot een verslechtering kan leiden. De financiële positie vraagt om blijvende en nauwlettende aandacht.

Maatschappelijke effecten beperkt

Ecorys heeft op verschillende manieren de maatschappelijke effecten in kaart gebracht. De meeste inhoudelijke informatie is opgehaald bij de maatschappelijke organisaties die hun subsidies zagen dalen en bij betrokken ambtenaren. Verder hebben zijn de deelnemers aan het digipanel hierover bevraagd. Een feitelijke beoordeling van de maatschappelijke effecten aan de hand van indicatoren bleek lastig.

Het financieel motief was leidend in deze operatie, de bezuiniging had als enig doel het verlagen van de uitgaven van de gemeente. In sommige gevallen was er tevens sprake van een beleidsmatig argument voor de verlaging van de subsidie. Voorbeelden hiervan zijn de bezuiniging op de allochtone zelforganisaties, die mede voortvloeiden uit een gewijzigde aanpak: de exploitatiesubsidies in het kader van het integratiebeleid zijn verlaagd en deels vervangen door projectsubsidies in het kader van het diversiteitsbeleid. Bij het centrummanagement werd na de opbouwfase de verantwoordelijkheid voor de uitvoering bij de partners in de Centrum Management Groep teruggelegd. De beleidsmatig beoogde maatschappelijke effecten vallen buiten de scope van dit onderzoek.

Input gemeente en betrokken organisaties

Het onderzoek spitste zich toe op de neveneffecten van de financiële maatregelen. Uit het onderzoek blijkt dat er zowel positieve als negatieve neveneffecten zijn.

Voor de burgers en ondernemers van Haarlem zijn de bezuinigingen voelbaar doordat sommige diensten niet meer, minder of op minder locaties worden aangeboden. Door de bezuinigingen zijn er minder activiteiten door allochtone zelforganisaties, is het aanbod in speeltuinen beperkter (minder dure speeltoestellen) en wordt bewegen voor ouderen op minder locaties aangeboden. Buiten deze drie bezuinigingen zijn de effecten voor burgers en bedrijven volgens de betrokken organisaties beperkt. Er hebben zich geen onverwachte negatieve neveneffecten voor burgers voorgedaan.

Voor de betrokken organisaties zelf zijn de effecten heel direct als zij door de subsidieverlaging en bij gebrek aan andere inkomstenbronnen hun activiteiten moeten staken. Dit gold voor een aantal allochtone zelforganisaties. De overige organisaties konden wel voortbestaan en hebben de bezuiniging grotendeels intern kunnen opvangen. Dat wil zeggen dat de dienstverlening aan burgers ondanks de bezuiniging min of meer gelijk is gebleven. Dit kan wijzen op flexibele organisaties waar financieel wellicht nog enige lucht in zat. Deze interne opvang van de bezuinigingen betekent wel vaak/soms een nog groter beroep op vrijwilligers en frustraties over de beperktere mogelijkheden tot dienstverlening. Dit werd door diverse organisaties genoemd.

Voor de langere termijn wordt door de organisatie gewezen op een toename van het risico op onverantwoord interen op reserves, achterstallig onderhoud, het niet (meer) kunnen doen van lange termijn investeringen en het te zwaar belasten van de mensen die er werken. Dit effect is nu nog niet zichtbaar. De negatieve effecten voor organisaties werden deels niet voorzien.

Positieve neveneffecten deden zich voor waar organisaties noodgedwongen moesten gaan samenwerken en samen werden gehuisvest. Het contact en de samenwerking worden als positief ervaren. Het zet aan tot creativiteit en betere dienstverlening. De wijziging in de financiering van de Centrum Management Groep, meer financiering uit het Ondernemersfonds (geld opgebracht door de ondernemers in het centrum) leidde tot een grotere betrokkenheid van ondernemers. De positieve neveneffecten waren niet voorzien.

Indicatoren

Uit het onderzoek van Ecorys blijkt, dat er in de planning & control cyclus nauwelijks zinvolle indicatoren op activiteitsniveau beschikbaar zijn om de maatschappelijke effecten van de afzonderlijke bezuinigingen te monitoren.

Digipanel

Aan het digipanel van de gemeente Haarlem is een vragenlijst voorgelegd over de bezuinigingsmaatregelen. Over het geheel geeft 28% van de deelnemers aan het digipanel aan iets te hebben gemerkt van de bezuinigingen en 44% geeft aan vrijwel niets te hebben gemerkt. Duidelijk is dat indien de respondent aangeeft zelf met de bezuiniging in aanraking te zijn gekomen, hij/zij negatieve effecten ervaart. De effecten die worden opgegeven zijn bijvoorbeeld minder kwaliteit, hogere eigen bijdragen, versobering, minder tijd en aandacht voor kinderen, meer onveiligheid en meer graffiti. Opmerkelijk is dat er ook negatieve effecten worden gemeld bij activiteiten waar niet of nauwelijks is bezuinigd of waar de dienstverlening volgens de betrokken organisatie niet is gewijzigd. Deze resultaten staan in contrast met uitkomsten van de effectenarena met organisaties. Daaruit kwam naar voren dat er in zeer beperkte mate sprake was van maatschappelijke effecten. Een tweede aandachtspunt uit de resultaten van digipanel is mate waarin de deelnemers zich

geïnformeerd voelen: slechts 16% is goed of vrij goed geïnformeerd over de bezuinigingen en maar 21 % is goed of vrij goed geïnformeerd over de redenen voor deze bezuinigingen.

De resultaten van het digipanel zijn door de tegenstellingen met de andere bronnen lastig te interpreteren. Het is niet duidelijk of er naast of in plaats van ervaringen ook verwachtingen van respondenten zijn vastgelegd.

Bezuinigingsproces naar maatschappelijke organisaties zorgvuldig

De drie belangrijkste spelers in het bezuinigingsproces zijn: college, raad en maatschappelijke organisaties. De grote bezuinigingsoperatie van € 35 mln. werd stapsgewijs ingevuld. Hieronder worden deze stappen beschreven:

Bezuinigingsproces stapsgewijs

1. Voor deze bezuinigingsronde werd de eerste stap gezet in de onderhandelingen over het coalitieakkoord en het collegewerkprogramma: een bezuiniging van € 35 mln.
2. De financiële kaders werden vervolgens vastgelegd in de Kadernota 2010. In de Kadernota 2010 werd ook € 500.000 beschikbaar gesteld voor ambtelijke uren om onderzoek te doen naar de wijze waarop de bezuiniging op subsidies kon worden geeffectueerd en het bieden van ondersteuning aan de organisaties. Bij de behandeling nam de raad de motie 'Samen komen we er wel uit' aan, waarmee het college werd opgedragen om samen met de instellingen tot breed gedragen voorstellen voor de bezuiniging op subsidies te komen. Met alle betrokken organisaties werd gemiddeld tot zeer intensief overleg gevoerd. Opdracht vanuit de raad was ook te komen tot verzakelijking van de subsidiesystematiek en de bezuiniging van € 3 mln. te realiseren zonder de kaasschaafmethodiek toe te passen.
3. Alle subsidie-ontvangende organisaties werden per brief geïnformeerd over het op handen zijnde bezuinigingstraject.
4. In de begroting 2011 werden de maatregelen voor de korte termijn vastgelegd.
5. Ondertussen liep het traject voor verdere invulling. Voor de bezuiniging op subsidies werd een werkdoossier opgesteld met daarin per subsidie het voorstel m.b.t. de bezuiniging (ontzien/%-korting/stopzetten), het beleidsdoel dat met de subsidie wordt gediend, of het een wettelijke taak betreft, de verwachte maatschappelijke en neveneffecten en een korte notitie over het overleg met de betrokken organisaties.
6. De criteria en het college-voorstel m.b.t. de bezuinigingen werden begin 2011 door de commissies Bestuur en Samenleving besproken. De commissies gaven daarbij o.a. aan niet tevreden te zijn, omdat het college te weinig inhoudelijke keuzes zou hebben gemaakt en teveel de kaasschaafmethode zou hebben toegepast, dit in tegenstelling tot de opdracht vanuit het coalitieakkoord.
7. De commissies Bestuur en Samenleving hielden een extra gezamenlijke vergadering om de voorstellen te bespreken en om gelegenheid tot inspraak te bieden.
8. Alle organisaties kregen hun specifieke bezuinigingsvoorstel toegestuurd en konden vóór het opstellen van de Kadernota 2011 een zienswijze indienen op de bezuinigingsvoorstellen. Er werden 58 zienswijzen ontvankelijk verklaard. Bij de onderzochte maatregelen leidde dit in twee gevallen tot een wijziging: bij de allochtone zelforganisaties werd iets meer tijd voor overleg genomen en bij het Kunkelsorgel werd de afbouw omgezet in een afkoopsom die de Stichting in de gelegenheid stelde het pand dat zij huurde aan te kopen.

9. In deze periode was er veel contact tussen maatschappelijke organisaties en fracties en wethouders.
10. De raad is niet tevreden over de vertaling van de coalitieafspraken in de aanpak van de bezuinigingen door het college en bereidt een amendement voor.
11. In de Kadernota 2011 werd een groot deel van de € 35 mln. aan bezuinigingen ingevuld. Het college had het voorstel m.b.t. de bezuinigingen op subsidies niet gewijzigd n.a.v. de commissiebehandelingen. Het voorstel met betrekking tot de subsidies in de Kadernota 2011 werd daarop door de raad vrij ingrijpend geamendeerd.

Voor de aanvullende bezuinigingen in 2013 en 2014 werden de bezuinigingen wel ruim van te voren aangekondigd, maar werd geen uitvoerig proces doorlopen. Wel wordt parallel aan de bezuinigingsrondes een takendiscussie gestart met onder andere een stadsgesprek met inwoners, omdat er nog steeds geen zicht was op een sluitende meerjarenbegroting.

Een bezuinigingsoperatie van deze omvang is duidelijk geen proces dat in één ronde wordt doorlopen. Allereerst doordat de gemeenteraad de voorstellen van het college niet zonder meer overneemt. Met amendement 33 bij de Kadernota 2011 heeft de raad flink geschoven in de bezuinigingen op subsidies. Bij de bezuinigingen op interne budgetten heeft de raad geen wijzigingen aangebracht.

Verder is het proces door onzekerheden omgeven met betrekking tot de inkomsten van de gemeente vanuit het rijk en de afhankelijkheid van economische ontwikkelingen en marktomstandigheden. De onzekerheid wordt versterkt door het feit dat de bezuinigingen een aanlooptijd kennen en pas in de toekomst worden gerealiseerd en kunnen worden beoordeeld. Hierdoor bleek de aanvankelijke bezuinigingsoperatie van € 35 miljoen niet toereikend en moesten diverse malen een aanzienlijke aanvullende maatregelen worden genomen.

Tenslotte blijken bezuinigingsmaatregelen tijdens de uitvoering soms niet haalbaar, schieten ze te kort of is er weerstand en moeten ze worden vervangen door andere tijdelijke en structurele maatregelen. Niet haalbare bezuinigingen van beperkte omvang worden soms op programmaniveau gecompenseerd zonder de raad daarover te informeren. Het sluitend krijgen van de meerjarenbegroting is een proces dat zich over verschillende jaren uitstrekt en vaak langer duurt dan één bestuursperiode.

Monitoring gemankeerd

In de Kadernota 2010 kondigt het college aan de implementatie van de bezuinigingen scherp te monitoren en daarover te rapporteren aan de raad. Sindsdien vormt het hoofdstuk 'Bezuinigingen' een vast onderdeel van de P&C documenten. In de Kadernota 2011 wordt in de bijlage de invulling van de bezuinigingen op activiteitsniveau gepresenteerd. In volgende P&C documenten wordt over realisaties op themaniveau gerapporteerd. Het gaat daarbij uitsluitend om de financiële effecten van de bezuinigingen. Over de maatschappelijke effecten wordt niet gerapporteerd.

Overleg zinvol

Door intensief overleg met betrokken partijen en een transparant proces is het bezuinigingsproces soepel verlopen. Daarvoor was ook expliciet tijd en geld uitgetrokken. Voor het bestuur had dit draagvlak en dus minder weerstand als voordeel, voor de betrokken organisaties betekende het vroegtijdige informatie en invloed. De vaardigheid van maatschappelijke organisaties in dit proces verschilt.

Gemeenteraad intensief betrokken

De raad is op verschillende moment betrokken geweest bij het bezuinigingsproces: vooraf tijdens coalitieonderhandelingen (alleen coalitiepartijen) en tijdens de raadsbehandeling van de voorstellen. De raad staat open voor contacten met de maatschappelijke organisaties en is gevoelig voor die belangen, maar was ook zeer alert op uitvoering van de afspraken uit het coalitieakkoord. Tijdens de raadsbehandeling van de Kadernota 2011 is het voorstel geamendeerd. De raadsleden waarderen de vrij uitvoerige voorbereiding van de besluitvorming, maar geven ook aan dat zij graag eerder betrokken willen worden bij het proces, d.w.z. voorafgaand aan het raadsvoorstel, al bij het afwegen van de opties.

Beoordeling effecten belemmerd

Door het gebrek aan indicatoren op activiteitsniveau en het ontbreken van rapportage over maatschappelijke effecten is het moeilijk een oordeel te geven over die effecten. Dit bleek een handicap voor de rekenkamercommissie, omdat hierdoor de uiteindelijke effecten van de bezuinigingen op burgers en bedrijven maar in beperkte mate konden worden beoordeeld. Het betekent ook dat er sturingsinformatie ontbreekt voor het college. Het is onduidelijk welke effecten er met subsidiëring van activiteiten worden bereikt en in hoeverre hiermee beleidsdoelstellingen worden gerealiseerd.

Aanbeveling en adviezen

Het onderzoek naar de maatschappelijke effecten van bezuinigingen wordt door de rekenkamercommissie afgesloten met een gemengd oordeel en met een paar duidelijke kanttekeningen. De maatschappelijke effecten waren voor burgers en ondernemers, voor zover te beoordelen, beperkt en waren grotendeels voorzien. Voor de organisaties zelf waren de negatieve neveneffecten deels niet voorzien, maar er waren ook een enige positieve neveneffecten. Het bezuinigingsproces werd met flinke ambtelijke inzet opgepakt en was transparant voor maatschappelijke organisaties die daarin expliciet een rol kregen. De kanttekeningen betreffen het samenspel tussen college en raad, het digipanel en de beschikbaarheid van informatie over de realisatie van de financiële effecten en de effecten op de overige beleidsdoelen. Op die laatste punten worden een aanbeveling en twee adviezen geformuleerd.

Aanbeveling

Nadere beschouwing van het digipanel als beleidsindicator

De resultaten van het digipanel roepen vragen op over de wijze waarop de resultaten moeten worden gewaardeerd. Met het digipanel en het omnibusonderzoek wordt beleving of sentiment onder inwoners gemeten. Het blijft daarbij onduidelijk of het gaat om een oordeel op basis van daadwerkelijke ervaringen of om verwachtingen. Ook kan het zijn dat de antwoorden gevoelens van algemene ontevredenheid weerspiegelen en niet zozeer over het specifieke onderwerp van de vraag gaan. Hierdoor zijn de resultaten weinig geschikt als indicator voor *effectiviteit* van beleid. De resultaten uit het digipanel worden echter in de gehele P&C cyclus in veel programma's gebruikt als beleidsindicator. De rekenkamercommissie beveelt daarom aan om, in aanvulling op de aanbeveling in het rapport over de jaarstukken 2015 over de representativiteit van het panel, het college te vragen de validiteit van het digipanel als beleidsindicator nader te beschouwen en in kaart te laten brengen of de balans tussen objectieve en subjectieve indicatoren in de P&C-cyclus voldoende is geborgd.

Advies

Aandacht voor evalueerbaarheid subsidierelaties

Voor grip op uitvoering van beleid en inzicht in effectiviteit van beleid is het verzamelen van gegevens onmisbaar. Het biedt de noodzakelijke sturingsinformatie. Ook subsidieontvangers moeten rekenschap geven over de bestedingen en de resultaten van de met publieke middelen gefinancierde activiteiten en de raad moet daarover worden geïnformeerd. De rekenkamercommissie adviseert daarom met die bril de subsidierelaties en de wijze van rapporteren nader te bezien. Organisaties moeten jaarlijks een minimum aan feitelijke informatie overleggen. Hierbij kan op zijn minst gedacht worden aan aantallen deelnemers, hoogte van eigen bijdragen, aantallen en aard van de activiteiten. Bij beleidsvoorstellen, nieuw of gewijzigd, zou de mogelijkheid tot monitoring en evaluatie als vast onderdeel moeten worden ingebouwd.

Meer onderzoek naar effecten van beleid

Over de beleidsresultaten worden jaarlijks gerapporteerd in het jaarverslag. Daarbij worden onder andere gegevens gebruikt die door andere organisaties als het CBS, ministerie, de politie, instituten worden vastgelegd. Ook bevat de gemeentelijke registratie veel data. De weergave in het jaarverslag geeft een beeld van de ontwikkelingen op alle beleidsterreinen op hoofdlijnen. De raad wordt

slechts incidenteel meer diepgaand over beleidseffecten geïnformeerd. Terwijl beleidsevaluatie de essentiële laatste schakel vormt die de beleidscyclus rond maakt. Beleidsevaluatie is nodig om te leren en bij te sturen. Die kennis kan worden toegepast voor optimalisatie van het onderhavige beleidsinstrument, maar met evaluaties wordt ook kennis ontwikkeld over de effectiviteit van verschillende instrumenten die weer op andere terreinen kan worden benut. De rekenkamercommissie adviseert daarom beleidsevaluatie programmatisch te benaderen, zoals ook bedoeld in artikel van 2 van de Haarlemse *Verordening Onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur*. Dat betekent dat alle organisatieonderdelen periodiek worden onderzocht en dat jaarlijks één of meerdere delen van programma's en paragrafen op doeltreffendheid worden onderzocht. Hierbij moeten vanzelfsprekend ook de effecten op de langere termijn worden geëvalueerd.

Haarlem

Gemeente Haarlem

Retouradres Postbus 511, 2003PB Haarlem

Aan de rekenkamercommissie
t.a.v. de secretaris mevrouw I. Mulders

Datum 17 januari 2017
Ons kenmerk 2016/602676
Contactpersoon P.H.G. Jongkees
Doorkiesnummer 023-5113050
E-mail pjongkees@haarlem.nl
Onderwerp wederhoor rekenkameronderzoek naar de maatschappelijke effecten van
bezuinigingen 2011-2014

Geachte commissie,

De afgelopen tijd heeft u onderzoek gedaan naar de maatschappelijke effecten van bezuinigingen. In het kader van bestuurlijk wederhoor stelt u ons in de gelegenheid onze reactie op het conceptrapport te geven.

Het college bedankt de Rekenkamercommissie voor het verrichte werk en de duidelijke en constructieve aanbevelingen.

Het college is verheugd te constateren dat de rekenkamer na onderzoek concludeert dat:

- De maatschappelijke effecten van de maatregelen voor burgers en ondernemers beperkt en grotendeels te voorzien waren;
- De beoogde financiële effecten overal zijn gerealiseerd;
- het bezuinigingsproces op zich voor de maatschappelijke organisaties transparant is verlopen mede omdat deze ook een rol kregen.

In deze reactie willen wij allereerst ingaan op de drie aanbevelingen die de Rekenkamercommissie doet en vervolgens ook reageren op een aantal specifieke constatering.

Aanbeveling 1: nadere beschouwing van het digipanel als beleidsindicator

Het college neemt de aanbeveling ter harte met daarbij de aanvulling dat naast representativiteit ook validiteit reeds een blijvend aandachtspunt is bij de inzet van het Digipanel Haarlem. Bij de toekomstige inzet en de doorontwikkeling van dit onderzoeksinstrument zal hiermee ook rekening worden gehouden.

Haarlem

2016/599750

2

Het college maakt de volgende kanttekeningen bij deze aanbeveling:

Het digipanel wordt vooral ingezet om de mening of 'beleving' van Haarlemmers over relevante en actuele onderwerpen te meten. Het biedt ruim 3.000 Haarlemmers de kans regelmatig hun mening te geven over relevante en actuele onderwerpen en suggesties aan te dragen.

Het digipanel is in het onderhavige onderzoek ingezet om onder Haarlemmers te peilen of zij in de periode 2011-2013 effecten van eerdere bezuinigingen hebben ervaren. Bij de overweging het digipanel hiervoor in te zetten was reeds duidelijk dat er rekening mee gehouden moest worden dat de uitkomsten weinig geschikt konden zijn als (harde) indicator voor effectiviteit van beleid.

Vooraf is gecommuniceerd dat gezien de vraagstelling en het onderzochte tijdvak, het op voorhand onzeker was of respondenten bij een dergelijk 'belevingsonderzoek' een directe relatie tussen bezuinigingsmaatregelen en ervaren effecten kunnen of willen leggen. Uit de bevindingen van dit onderzoek blijkt dat inderdaad vaak niet (duidelijk) het geval te zijn. Dat enkele bezuinigingen die niet uitgevoerd/doorgegaan zijn door respondenten negatief ervaren worden, bevestigt dit beeld (de bezuiniging op het peuterspeelzaalwerk is immers gecompenseerd doordat er extra middelen via het onderwijsachterstandenbeleid beschikbaar zijn gesteld zodat er geen objectieve effecten kunnen zijn en iets dergelijks geldt ook bij de duurzame sportvoorzieningen omdat de middelen daar uit een reserve zijn gehaald). Desondanks levert dit onderdeel van het onderzoek belangrijke informatie op over hoe bezuinigen, in het algemeen en naar type, worden ervaren en op draagvlak kunnen rekenen.

Naast het meten van actuele onderwerpen wordt het Digipanel Haarlem onder specifieke voorwaarden en binnen een specifieke opzet (in combinatie met steekproeven) ingezet als meetinstrument voor het Omnibusonderzoek. Het Omnibusonderzoek is de bron voor de nodige effectindicatoren in de P&C cyclus. Het gaat daarbij in hoofdzaak om effectindicatoren waarvan het al dan niet behalen van doelen en/of de effectiviteit van beleid redelijkerwijs kan worden afgeleid van de beleving (waardering) van Haarlemmers. Het college heeft het standpunt dat het digipanel een goed instrument is om dergelijke effectindicatoren te meten die dienst doen in de P&C-cyclus. Het college deelt de mening van de RKC dat om de effectiviteit van beleidsmaatregelen scherp in beeld te krijgen vaak meer nodig is, omdat met de beleving van Haarlemmers niet meer dan een specifiek aspect wordt belicht.

De gemeente zet voor het meten en monitoren van beleid (effecten) in zowel de P&C- als beleidscyclus steeds meer verschillende bronnen en meetinstrumenten in. Daarbij wordt gewerkt aan een optimale mix van bronnen en meetinstrumenten die, zoals de RKC aanbeveelt, zo veel mogelijk bestaat uit zowel subjectieve als objectieve indicatoren. Het college onderkent de mogelijkheden die zich hierbij voordoen door het beschikbaar komen van steeds meer gegevens en data uit (eigen) registraties en speelt hier actief op in.

Haarlem

2016/599750

3

Aanbeveling 2: aandacht voor evalueerbaarheid subsidierelaties

Gesprekken met de subsidie ontvanger is reeds een vast onderdeel waarbij een verplicht onderdeel is de evaluatie op de prestatieafspraken. Dus eigenlijk gebeurt dit al. Zie verder reactie bij aanbeveling 3.

Aanbeveling 3: Meer onderzoek naar de effecten van beleid

De Rekenkamercommissie beveelt aan om de raad meer en diepgaander over beleidseffecten te informeren. Advies daarbij is om beleidsevaluatie programmatisch aan te pakken door alle organisatieonderdelen periodiek onder de loep te nemen en daarbij jaarlijks één of meer delen van programma's of paragrafen op doeltreffendheid te onderzoeken. Hierover het volgende:

- A. Het college ziet zeker het nut van evalueren van beleid in. In een commerciële omgeving zorgt het marktmechanisme ervoor dat activiteiten die niet meer aan de vraag voldoen niet meer worden aangeboden. Juist omdat bij overheidstaken dit niet zo werkt, is periodiek evalueren wenselijk. Beleid wordt nogal eens voor onbepaalde tijd ingezet. Evaluatie heeft dan een belangrijke functie om na te gaan of het nog gewenst is beleid door te zetten en hiervoor blijvend middelen te alloceren. Met andere woorden: het heroverwegen van beleid helpt om wat niet of niet meer nodig is te schrappen of bij te stellen en de bijbehorende budgetten vrij te spelen. Wij zijn het verder ook met de rekenkamer eens dat beleidsevaluatie een uitstekend middel is om de leerfunctie vorm te geven en beleid waar nodig bij te stellen.

In de Haarlemse praktijk krijgt evaluatie gestalte doordat beleidsnota's worden geëvalueerd. Er wordt echter niet altijd geëvalueerd. De Rekenkamercommissie adviseert monitoring en evaluatie als vast onderdeel in te bouwen. Het college kan zich hierin vinden: het zou logisch zijn om als regel aan te houden dat bij het instellen of intensiveren van beleid altijd wordt afgesproken wanneer en hoe evaluatie en heroverweging plaatsvindt. Uitgangspunt zou daarbij kunnen zijn dat voor alle beleidsonderwerpen tijdens een raadsperiode één keer evaluatie plaatsvindt. Dit onderwerp komt dan standaard in raadsvoorstellen terug. Door deze maatregel kan de aanbeveling van de Rekenkamercommissie om de raad meer en diepgaander over beleidseffecten te informeren handen en voeten krijgen. Wij geven de raad in overweging op dit punt kaders te formuleren.

- B. De rekenkamer beveelt ook aan om evaluatie per (deel van) programma of paragraaf en per organisatieonderdeel vorm te geven. Op zich ziet het college zeker de meerwaarde van deze aanbeveling in. Dit is echter arbeidsintensief als het goed en serieus wordt ingevuld en vraagt goed overleg met de bij het beleid betrokken actoren. Hiervoor mist op dit moment de menskracht in de ambtelijke organisatie. De raad kan kenbaar maken welk budget beschikbaar moet komen om invulling te geven aan

Haarlem

2016/599750

4

deze aanbeveling. Daarbij tekenen wij wel aan dat in de huidige taakverdeling het college focust middels de 213a onderzoeken op doelmatigheidsvraagstukken en de Rekenkamercommissie de doeltreffendheidsvraag in haar onderzoeksprogramma centraal heeft staan.

Overige opmerkingen

Wijze van rapporteren

De rekenkamer constateert dat het beoordelen van de effecten van de bezuinigingen wordt belemmerd doordat er in de P&C documenten onvoldoende indicatoren op activiteitsniveau zijn opgenomen en wordt gerapporteerd over de financiële effecten en niet of nauwelijks over de maatschappelijke effecten. Hierover het volgende. Die constatering is correct. Volgen van de maatschappelijke effecten van een groot aantal bezuinigingsmaatregelen is arbeidsintensief. De rekenkamer stelt niet voor om alle bezuinigingen qua beleidseffecten te volgen maar breekt meer in algemene zin een lans voor onderzoek naar effecten van beleid. Wij vinden dat een logische stellingname – het is niet zinvol om alleen de bezuinigingen op beleidseffecten te monitoren en de rest van het beleidsprogramma en bijbehorende budgetten niet- en onder punt 1. hebben wij al aangegeven meer aandacht voor beleidsevaluatie te onderschrijven.

Over de werkwijze die het college tijdens de vorige en deze raadsperiode heeft aangehouden met betrekking tot rapporteren nog het volgende:

- a. In de vorige raadsperiode (waarvan de bezuinigingen nu zijn onderzocht) was een bestuurlijke keuze om het te bezuinigen bedrag van € 35 miljoen te verdelen over clusters. Door het totaalbedrag toentertijd te “verkavelen” is een evenredige verdeling van de pijn over de stad, burgers, instellingen, bedrijven en het gemeentelijk apparaat beoogd.
- b. De toelichting op de bezuinigingen is dusdanig opgezet dat in de begroting zo concreet mogelijk is aangegeven welke taken/activiteiten niet of minder verricht worden. In nogal wat gevallen zijn de effecten van het schrappen van budgetten evident. Dat geldt in de gevallen dat de bezuinigingen beleidsarm waren. Denk daarbij bijvoorbeeld aan de bezuinigingen in het cluster efficiency. De formatiereductie waartoe is besloten, is door de organisatie geabsorbeerd vanuit het meeademprincipe.
- c. Er is gerapporteerd als een bezuiniging niet is gerealiseerd. De rapportage was clustergewijs ingericht. Gelet op de grote financiële taakstellingen waar Haarlem de afgelopen jaren voor stond, was de primaire focus daarbij een financiële. Alle aandacht is uitgegaan naar het sluitend houden van het gemeentelijk (meerjaren)huishoudboekje zonder al te rigoureuze maatregelen voor de stad.
- d. De werkwijze met betrekking tot rapporteren was (en is) als volgt:

Haarlem

2016/599750

5

ombuiging is gerealiseerd	niets melden
ombuiging (meer inkomsten of minder kosten) is niet gerealiseerd er is een overschrijding op de aangepaste budgetten (bij ombuiging door kostenreductie) of onderschrijding (in het geval van ombuiging door opbrengstverhoging).	melden en toelichten (met de afgesproken ondergrens)
ombuiging anders gerealiseerd Voorbeeld: - structurele ombuiging op een onderhoudsbudget wordt niet gerealiseerd maar is/wordt gecompenseerd door een formatieplaats te schrappen.	melden en toelichten

Werkwijze was dat als een bezuiniging anders moest worden ingevuld dit zoveel mogelijk in lijn ligt met de eerdere bezuiniging en dus binnen het cluster moest vallen. Voorbeeld: als een bezuiniging binnen het cluster efficiency niet haalbaar bleek, is een andere efficiencymaatregel benoemd.

Realisatie

In tabel 2 schetst de rekenkamer de realisatie van de bezuinigingsmaatregelen. De kolom "gerealiseerde korting 2016" geeft aan wat de maatregel heeft opgeleverd. Voor de duidelijkheid: als de maatregel minder heeft opgeleverd dan gepland dan zijn er alternatieve maatregelen uitgevoerd zodat de bezuiniging in financiële zin toch kon worden gehaald. Dit blijkt overigens ook uit de toelichting op de tabel. Eén kanttekening: aangegeven is (bladzijde 8) dat de bezuiniging op het initiatievenbudget voor € 140.000 wél en voor € 60.000 niet is gerealiseerd. Dat is ons inziens niet correct. De bezuiniging op het initiatievenbudget is technisch complex. Op basis van vragen van de Rekenkamercommissie is nog uitgezocht of deze bezuiniging is gerealiseerd. De informatie die wij de Rekenkamercommissie hierover recentelijk hebben toegestuurd, was te laat om te verwerken in het rapport. Wij zijn van mening dat de bezuiniging wél volledig is gerealiseerd: zonder maatregelen was het budget 2016 € 200.000 hoger geweest.

Haarlem

2016/599750

6

Tekstueel

Tenslotte nog een paar losse opmerkingen over de opgenomen teksten:

- Tekst op pagina 22. "reden voor subsidie" is niet goed geformuleerd, het is namelijk geen verplichting. Voorstel andere tekst=*Peuterspeelzaalwerk is een noodzakelijke basisvoorziening. Er is een verplichting vanuit de wet OKE etc.*;
- Pagina 44 3.2.4. peuterspeelzalen. Er staat dat de effecten beperkt waren. Zoals al aangegeven is het budget vanuit de OAB gelden aangevuld. Het aantal activiteiten is/was ook niet afgenomen en er zijn ook niet minder kinderactiviteiten in de buurt geweest. Dat is in onze optiek tijdens de interactieve bijeenkomst ook niet gezegd. In onze optiek lijkt een tekst van het digipanel te zijn opgenomen en op dit punt niet correct te zijn weergegeven wat er die avond is besproken.
- pagina 45 3.3 advies over het proces: de bijdrage van de zelfhulporganisaties is verwerkt. Ter nuancering: niet iedereen in de zaal was het met hen eens.

Hoogachtend,

Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris,

de burgemeester,

J. Scholten

drs. J. Wienen

Nawoord

De hoofdconclusie van het rapport is dat de maatschappelijke effecten van de bezuinigingsoperatie niet volledig te beoordelen zijn. Dat is tevens de reden dat er bij de conclusie geen direct aansluitende aanbevelingen (kunnen) worden geformuleerd. De bijvangst van het onderzoek zijn de bevindingen met betrekking tot de beperkte beschikbaarheid van gegevens omtrent de effecten van beleid. Daaruit vloeien één aanbeveling en twee adviezen voort.

Met betrekking tot de aanbeveling, nadere beschouwing van het digipanel, geeft het college aan de mening van de rekenkamercommissie te delen en actief te sturen op het beschikbaar komen van steeds meer objectieve gegevens naast resultaten uit het omnibusonderzoek/digipanel. Voor de rekenkamercommissie is deze insteek waarneembaar in de meeste recente P&C-documenten en dat wordt gewaardeerd, maar merkt tegelijkertijd de commissie op dat er nog verdere verbeteringen mogelijk zijn. In de meest recente programmabegroting (2017-2021) wordt bij zes beleidsdoelen uitsluitend het omnibusonderzoek als effectindicator gegeven. De aanbeveling blijft daarmee overeind. In de college-reactie wordt overigens al een aanzet tot de beschouwing gegeven.

De reactie van het college op het rapport is enigszins ambivalent. Waar enerzijds het college het met de rekenkamercommissie eens is dat evaluatie van beleid meer aandacht verdient (door naast het digipanel objectieve indicatoren te gebruiken, de evalueerbaarheid van subsidies te vergroten en beleidsevaluatie programmatisch te benaderen), wordt anderzijds de bal bij de raad gelegd door te vragen om kaders en budget. Dit is naar de mening van de rekenkamercommissie niet terecht.

De kaders zijn reeds voorhanden: in het algemeen kan evalueren worden beschouwd als onderdeel van het voeren van het dagelijks bestuur van de gemeente. Het is immers een onmisbaar onderdeel bij het beoordelen van de doelmatigheid en doeltreffendheid van het bestuur en vergroot het lerend vermogen van de organisatie. Daarnaast wordt met de in het rapport genoemde *Verordening onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid van het door het college gevoerde bestuur van de gemeente Haarlem* (conform artikel 213a Gemeentewet) aan het college een duidelijke opdracht gegeven. Deze omvat onder andere de opdracht jaarlijks de doelmatigheid van (onderdelen van) de organisatie te onderzoeken en per jaar minimaal twee onderzoeken te doen naar doeltreffendheid van programma's of paragrafen. De aanpak moet door het college jaarlijks worden gevat in een onderzoeksplan dat aan de raad wordt toegezonden. Dit onderzoeksplan omvat per onderzoek: het object, de reikwijdte, de methode, de doorlooptijd en de wijze van uitvoering en tevens de budgetten die hiervoor in de begroting zijn opgenomen.

Het is binnen deze reeds beschikbare kaders dus aan het college om met het beoogde onderzoeksplan te komen en aan te geven welke budgetten hiervoor zijn opgenomen in de begroting.

Bijlage Onderzoeksrapport

Maatschappelijke effecten bezuinigingen

Rapportage voor de Rekenkamercommissie Haarlem

Rotterdam, 9 november 2016

Maatschappelijke effecten bezuinigingen

Rapportage voor de Rekenkamercommissie Haarlem

Rotterdam, 9 november 2016

Over Ecorys

Met ons werk willen we een zinvolle bijdrage leveren aan maatschappelijke thema's. Wij bieden wereldwijd onderzoek, advies en projectmanagement en zijn gespecialiseerd in economische, maatschappelijke en ruimtelijke ontwikkeling. We richten ons met name op complexe markt-, beleids- en managementvraagstukken en bieden opdrachtgevers in de publieke, private en not-for-profitsectoren een uniek perspectief en hoogwaardige oplossingen. We zijn trots op onze 85-jarige bedrijfsgeschiedenis. Onze belangrijkste werkgebieden zijn: economie en concurrentiekracht; regio's, steden en vastgoed; energie en water; transport en mobiliteit; sociaal beleid, bestuur, onderwijs, en gezondheidszorg. Wij hechten grote waarde aan onze onafhankelijkheid, integriteit en samenwerkingspartners. Ecorys-medewerkers zijn betrokken experts met ruime ervaring in de academische wereld en adviespraktijk, die hun kennis en best practices binnen het bedrijf en met internationale samenwerkingspartners delen.

Ecorys voert een actief MVO-beleid en heeft een ISO14001-certificaat, de internationale standaard voor milieumanagementsystemen. Onze doelen op het gebied van duurzame bedrijfsvoering zijn vertaald in ons bedrijfsbeleid en in praktische maatregelen gericht op mensen, milieu en opbrengst. Zo gebruiken we 100% groene stroom, kopen we onze CO₂-uitstoot af, stimuleren we het ov-gebruik onder onze medewerkers, en printen we onze documenten op FSC- of PEFC-gecertificeerd papier. Door deze acties is onze CO₂-voetafdruk sinds 2007 met ca. 80% afgenomen.

ECORYS Nederland B.V.
Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com
K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl

Samenvatting met conclusies en aanbevelingen

Inleiding

De Rekenkamercommissie van Haarlem heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de maatschappelijke effecten van bezuinigingen. De gemeente Haarlem heeft ervoor gekozen om op een aantal terreinen te bezuinigen in de periode 2011 – 2013. Dit onderzoek richt zich op de effecten van de bezuinigingen. Er zijn twee niveaus waarop de effecten zijn onderzocht:

- wat zijn de effecten voor **maatschappelijke organisaties**?
- wat zijn de effecten voor **burgers en/of ondernemers**?

De vraagstelling

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Heeft de aanpak van de gemeente van de (geselecteerde) bezuinigingsmaatregelen ertoe geleid dat de maximale gewenste effecten en minimaal ongewenste effecten zijn bereikt? En was de gemeenteraad tijdig, volledig en juist geïnformeerd?

Deze hoofdvraag is onderverdeeld in zeven deelvragen:

1. Welke bezuinigingen zijn in de periode 2011 – 2013 vastgesteld en doorgevoerd die externe consequenties hebben?
2. Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen en hoe was daarin het samenspel tussen de raad en het college en de externe omgeving?
3. Welke gevolgen hebben de bezuinigingsmaatregelen en welke instrumenten heeft de gemeente ingezet om het compenserende gedrag van burgers en organisaties te beïnvloeden?
4. Welke effecten hebben de bezuinigingen op het samenspel tussen gemeente en samenleving?
5. Zijn de organisaties in Haarlem in staat en bereid om de gevolgen van de terugtrekkende gemeente op te vangen?
6. Kreeg de raad tijdig, volledig en juiste informatie om kaders te kunnen stellen voor de bezuinigingsmaatregelen?
7. In hoeverre is de raad in staat om de uitvoering van de bezuinigingen te controleren?

Onderzoeksaanpak

Voor de beantwoording van de vraagstelling zijn de volgende instrumenten ingezet:

- Een normenkader (zie bijlage F);
- Een EffectenArena: dit is een groepsgesprek met maatschappelijke organisaties over de door hen ervaren effecten;
- Een enquête onder Digipanel van Haarlemse burgers;
- Interviews met betrokken ambtenaren;
- Een analyse van jaarverslagen om de score op objectieve criteria te bepalen.

1. Welke bezuinigingen zijn in de periode 2011 – 2013 vastgesteld en doorgevoerd die externe consequenties hebben?

De Rekenkamercommissie heeft een selectie gemaakt van verschillende bezuinigingen vooral in het sociale domein, waarbij maatschappelijke organisaties subsidie ontvangen. In het onderzoek zijn in totaal 15 voorgenomen bezuinigingen onderzocht. Een aantal van de voorgenomen bezuinigingen is door overleg met maatschappelijke organisaties, het debat in de gemeenteraad en bij het aantreden van het nieuwe college teruggedraaid of gecompenseerd.

Tabel 1.1 Invoering bezuinigingen

	Oorspronkelijke bezuiniging gemiddeld per jaar	Ingevoerd	Teruggedraaid, gecompenseerd
Multifunctioneel gebruik accommodaties	€ 100.000	ja	
Centrummanagement	€ 25.000	ja	via Ondernemersfonds
Digitale webwinkel	€ 400.000	ja	
Peuterspeelzalenwerk	€ 120.000	ja	meer subsidie vanuit het Rijk
Duurzame sportvoorzieningen	€ 75.000	ja	reserve is groot genoeg, nog geen nee verkocht
Kinderboerderijen	€ 31.000	niet	de bezuiniging is teruggedraaid
Verkeersregelinstallaties (VRI's)	€ 48.000	ja	
Initiatievenbudget	€ 200.000	ja	reserve is groot genoeg, nog geen nee verkocht
Speeltuinverenigingen	€ 50.000	ja	
Graffiti en wildplak	€ 20.000	deels	er is bezuinigd op de onderhouds- begroting, maar graffiti en wildplak worden nog steeds verwijderd
Zorgbalans, meer bewegen ouderen	€ 22.000	ja	
Allochtone zelforganisaties	€ 48.000	deels	bijgesteld door subsidieregeling huisvesting zelforganisaties
Scouting regio Haarlem	€ 30.000	deels	deel van de bezuiniging is teruggedraaid
De Nieuwe Vide	€ 19.000	ja	
Stichting het Kunkelsorgel	€ 42.000	deels	een jaar uitgesteld en een pand aangekocht
Totaal	€ 1.230.000		

2. Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen en hoe was daarin het samenspel tussen de raad en het college en de externe omgeving?

Er is in februari 2011 door de ambtelijke staf een werkdossier *Bezuinigingen op subsidies* opgesteld. Mede op basis van deze inventarisatie is voorgesteld vier categorieën te hanteren:

- af te zien van korting op de subsidie;
- te korten met 10% vanaf 2012;
- te korten met een hoger percentage vanaf 2012;
- de subsidierelatie te beëindigen.

Deze inventarisatie was ten dele een exercitie vanachter het bureau. Door de ambtelijke staf is bij een aantal voorstellen met een aantal maatschappelijke organisaties contact geweest over de voorgenomen bezuinigingen om in beeld te krijgen wat de mogelijke gevolgen zouden kunnen zijn. Dat was behulpzaam om de indeling in de bovenstaande categorieën te maken.

In de raad is overleg geweest over de voorstellen om te bezuinigen. Er lag in 2011 een totaalpakket op tafel. Daarbinnen is op verzoek van de raad op basis van amendementen geschoven en zijn er keuzes gemaakt om meer of minder op bepaalde organisaties te bezuinigen. In de latere jaren hebben nadere aanpassingen plaatsgevonden en zijn bepaalde bezuinigingen gecompenseerd.

Deelvraag 3: Welke gevolgen hebben de bezuinigingsmaatregelen en welke instrumenten heeft de gemeente ingezet om het compenserende gedrag van burgers en organisaties te beïnvloeden?

Niet alle onderzochte bezuinigingen hadden direct effecten bij maatschappelijke organisaties omdat ze gericht waren op de interne organisatie (initiatievenbudget en digitale webwinkel) en wanneer dit geen subsidierelatie betrof (Graffiti en wildplak, VRI's en kinderboerderijen/Natuur- en milieueducatie). Waar de bezuiniging voelbaar was in de portemonnee van de organisatie is regelmatig overleg met maatschappelijke organisaties geweest. Daar is een compenserende aanpak besproken, waarbij creativiteit van de organisaties werd gevraagd om zelf invulling te geven en de gemeente dacht daarbij mee. Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 en 4 heeft de gemeente niet te allen tijde aan de bezwaren gehoor gegeven.

Deelvraag 4: Welke effecten hebben de bezuinigingen op het samenspel tussen gemeente en samenleving?

In de volgende tabel is een overzicht gegeven van de effecten op maatschappelijke organisaties en burgers/ondernemers zoals uit de verschillende bronnen naar voren is gekomen. In de tweede kolom zijn de verwachte effecten op maatschappelijke organisaties opgenomen, zoals deze in het werkdoosje waren opgenomen. Uit de onderstaande inventarisatie komt naar voren de gemeente voor onderwerpen die een maatschappelijke organisatie raakt een inschatting van het effect heeft gemaakt. De gemeente heeft met alle maatschappelijke organisaties over de bezuinigingen overlegd, soms vooraf, meestal nadat het besluit was genomen. Er was per bezuiniging een verschil in welke mate de gemeente actief meedacht om een oplossing te vinden.

Vervolgens valt op dat uit de gesprekken met de maatschappelijke organisaties over het algemeen een positiever beeld komt over de effecten, dan uit de enquête van het Digipanel is gebleken. De organisaties geven in het algemeen aan dat zij oplossingen hebben weten te vinden en dat de gevolgen voor de organisaties zelf en de burgers redelijk beperkt zijn gebleven. De effecten blijken in de praktijk meestal te voldoen aan de inschatting die vooraf in het werkdoosje was gemaakt en soms mee te vallen. De respondenten van de enquête hebben of weinig tot niets ervaren van de bezuinigingen, of een ander deel van de respondenten heeft een (uitgesproken) negatief beeld over wat de bezuinigingen teweeg hebben gebracht. Dat roept de vraag op in welke mate de effecten van de bezuinigingen 'hard' zijn en in welke mate het perceptie is, als er specifiek in een enquête om wordt gevraagd.

Tabel 1.2 Samenvattende tabel over het overleg met organisaties en de effecten van de bezuinigingen

Voorgestelde bezuiniging	Verwachte effecten op maatschappelijke organisaties (ambtelijke inschatting)	Overleg met organisaties	Effecten Maatschappelijke organisaties op basis van EffectenArena en interviews	Effecten Burgers ondernemers op basis van EffectenArena en interviews	Resultaten Digipanel: Perceptie van effecten
Multifunctioneel gebruik accommodaties	Verwacht werd dat een bezuiniging op welzijnsorganisaties kan leiden tot minder ondersteuning van bepaalde groepen (jongeren, kwetsbare volwassenen, ouderen). Het multifunctioneel gebruik van accommodaties werd door de gemeente als een oplossing gezien.	Intensief	Positief: geprikkeld om naar kosten te kijken, meer samenwerking organisaties.	Positief is dat organisaties elkaar nu onder 1 dak ontmoeten en samenwerken. Dat heeft positieve effecten voor deelnemers aan activiteiten. Sommige deelnemers moeten verder reizen.	Minder kwaliteit en hogere eigen bijdrage.
Centrummanagement	Niet beschreven	Intensief	Positief en negatief: Door bekostiging uit Ondernemersfonds meer zeggenschap ondernemers. Soberdere uitvoering activiteiten.	Het aantal georganiseerde activiteiten is gelijk gebleven, maar wel soberder uitgevoerd. Er zou meer aan promotie van Haarlem gedaan kunnen worden.	Evenementen zijn soberder geworden, centrummanager komt handen en voeten tekort.
Digitale webwinkel	Niet beschreven	Geen	Dienstverlening gemeente blijft op niveau. Meer digitalisering leidt tot	Grote groep burgers kan prima overweg met digitale webwinkel. De zorg is bij ouderen en allochtonen. Haarlem Effect ziet	Minder tijd/aandacht voor de burger, minder klantvriendelijk.

Voorgestelde bezuiniging	Verwachte effecten op maatschappelijke organisaties (ambtelijke inschatting)	Overleg met organisaties	Effecten Maatschappelijke organisaties op basis van EffectenArena en interviews	Effecten Burgers ondernemers op basis van EffectenArena en interviews	Resultaten Digipanel: Perceptie van effecten
			meer efficiëntie en reductie van fte (uiteindelijk effect bezuiniging).	het aantal unieke klanten bij hun loket Haarlem toenemen met mensen die niet digitaal kunnen/willen werken.	
Peuterspeelzalenwerk	Er werden effecten verwacht, afhankelijk van de mate van verhoging van de ouderbijdrage en/of efficiency m.b.t. de bedrijfsvoering. De kans is aanwezig dat de wettelijke verplichting voor aanbod V.V.E. niet gerealiseerd wordt.	Intensief	Beperkt effect door meer subsidie vanuit het Rijk. Aanbod peuterspeelzaalwerk is gelijk gebleven.	De bezuinigingen hebben geen invloed gehad op de tarievenstructuur of openingsuren. De organisatie was tevreden over de communicatie met de gemeente, en begreep dat de gemeente de (Rijks)gelden wilden aanspreken om een bezuiniging mogelijk te maken. Het SKOS wil nog wel meegeven dat, wanneer de OAB-gelden niet hadden plaatsgevonden, zij één à twee peuterspeelzaallocaties had moeten sluiten.	Hogere eigen bijdrage en minder tijd/aandacht voor het kind.
Duurzame sportvoorzieningen	NVT	Gemiddeld	Nog geen effect doordat er voldoende budget is gereserveerd.		
Kinderboerderijen	NVT	Gemiddeld	Geen effecten, bezuiniging is niet ingevoerd.		
Verkeersregel-installaties (VRI's)	NVT	Beperkt	Scholen en wijkraden ervaren onveiligheid.		Onveiligheid toegenomen.
Initiatievenbudget	NVT	Geen	Nog geen effect doordat er voldoende budget is gereserveerd		
Speeltuinverenigingen	Ja, minder mogelijkheden voor	Intensief	Deels compensatie door meer verhuur	Toegankelijkheid speeltuinverenigingen is	Minder kwaliteit speelvoorzieningen en

Voorgestelde bezuiniging	Verwachte effecten op maatschappelijke organisaties (ambtelijke inschatting)	Overleg met organisaties	Effecten Maatschappelijke organisaties op basis van EffectenArena en interviews	Effecten Burgers ondernemers op basis van EffectenArena en interviews	Resultaten Digipanel: Perceptie van effecten
	vrije tijdsbesteding en naschoolse opvang van jonge kinderen.		en multifunctioneel gebruik. Toezicht op peil. Vervanging speeltoestellen kan probleem worden.	gebleven. Op termijn meer natuurlijk spelen en minder (dure) speeltoestellen.	accommodaties.
Graffiti en wildplak	NVT	Geen	Geen effecten.	Weinig klachten over graffiti.	Meer graffiti en wildplak.
Zorgbalans, meer bewegen ouderen	Er werd geen maatschappelijk probleem verwacht. De activiteiten kunnen blijven bestaan als het lukt alternatieve financiering te vinden.	Beperkt	Gemeente dacht mee. Aantal locaties gesloten en samengevoegd. Tarieven verhoogt. Frustratie over het korte tijdpad om bezuiniging in te voeren.	Ouderen betalen hoger tarief. Sommigen moeten verder reizen. Groepen zijn groter geworden. Er zijn ouderen gestopt (aantal niet bekend). Gevolg is minder bewegende ouderen. Risico op ongevallen en lichamelijke beperking.	Hogere tarieven voor ouderen, minder accommodaties, grotere groepen en minder bewegende ouderen.
Allochtone zelforganisaties	Het college onderzoekt samen met zelforganisaties een nieuwe inzet dat actief burgerschap stimuleert en heeft een voorstel in voorbereiding. Met het nieuwe, lagere subsidiebedrag kunnen sommige	Intensief	De drie ondervraagde organisaties hebben moeite goed te functioneren. Voor de bezuiniging huurden 9 organisaties een ruimte, nu zijn dat er nog 2. Het lukt de organisaties niet	Er zijn zorgen bij de organisaties over het kunnen bereiken van 'moeilijke' groepen migranten. Het aantal activiteiten door zelforganisaties voor hun doelgroepen is afgenomen. Onduidelijk is of de doelgroepen via andere kanalen wel worden bereikt.	Verlies aan samenwerking en minder activiteiten, een aantal organisaties is gestopt.

Voorgestelde bezuiniging	Verwachte effecten op maatschappelijke organisaties (ambtelijke inschatting)	Overleg met organisaties	Effecten Maatschappelijke organisaties op basis van EffectenArena en interviews	Effecten Burgers ondernemers op basis van EffectenArena en interviews	Resultaten Digipanel: Perceptie van effecten
	organisaties in geldnood komen of met hun activiteiten stoppen. De activiteiten zullen waarschijnlijk gedeeltelijk doorgaan.		goed projectaanvragen gehonoreerd te krijgen.		
Scouting regio Haarlem	Geen effecten op voorwaarde dat bijdragen van derden ingezet blijven. Voor cofinanciering is een bescheiden rol van de gemeente noodzakelijk.	Gemiddeld	De gemeente heeft weinig ondersteuning geleverd, het was op eigen kracht dat scouting verhuisd is naar een goedkopere (en betere) locatie.	Geen effect op de leden. Alle activiteiten zijn doorgegaan zonder aanpassing lidmaatschap. Er is alleen nu een andere locatie.	Minder kwaliteit accommodaties en hogere eigen bijdrage.
De Nieuwe Vide	Verschraling kunstklimaat, voortzetting alleen mogelijk d.m.v. samenwerking met andere collectieven	Intensief	Door 5 jaar lang geen indexatie te ontvangen kan de stichting steeds minder organiseren van de subsidie van de gemeente Haarlem.		Minder kunstaanbod.
Stichting het Kunkelsorgel	Wegvallen van vrijwilligerswerk; teloorgang deel	Intensief	Stichting Het Kunkelsorgel geeft aan dat de gevolgen van de bezuiniging beperkt zijn gebleven. Zij geeft aan dat zij nooit veel aanspraak heeft gemaakt op de		Teloorgang Haarlems erfgoed, effect is beperkt.

Voorgestelde bezuiniging	Verwachte effecten op maatschappelijke organisaties (ambtelijke inschatting)	Overleg met organisaties	Effecten Maatschappelijke organisaties op basis van EffectenArena en interviews	Effecten Burgers ondernemers op basis van EffectenArena en interviews	Resultaten Digipanel: Perceptie van effecten
	Haarlems erfgoed. Zonder subsidie zal bij stichting moeten worden ingeteerd op het eigen vermogen, waardoor achterstand in het onderhoud van de collectie ontstaat.		subsidie, en hier ook geen behoefte aan heeft gehad. De organisatie mist het op dit moment ook niet.		

Deelvraag 5: Zijn de organisaties en/of de burgers/ondernemers in Haarlem in staat en bereid om de gevolgen van de terugtrekkende gemeente op te vangen?

Een aantal van de voorgenomen bezuinigingen zorgde voor onrust bij verschillende maatschappelijke organisaties en burgers. Dat heeft geleid tot overleg (lobby) met ambtenaren en diverse politieke partijen om de voorgenomen bezuiniging ongedaan te maken of te verzachten (o.a. kinderboerderijen en scouting). Bij de bezuiniging op verkeerregelinstanties waren burgers en bij scholen in de betreffende wijken kritisch. Een aantal andere bezuinigingen is met weinig commotie ingevoerd omdat ze maatschappelijke organisaties niet raakten (bijvoorbeeld het initiatievenbudget en de digitale webwinkel). Uit het Digipanel komt naar voren dat er bij de respondenten de perceptie is dat viezigheid/vuil op straat, en graffiti en wildplak in de wijk is toegenomen. Dat is opvallend want graffiti en wildplak worden nog steeds verwijderd.

Deelvraag 6: Kreeg de raad tijdig, volledige en juiste informatie om kaders te kunnen stellen voor de bezuinigingsmaatregelen?

De raad is tijdens dit proces goed geïnformeerd en heeft een zeer actieve rol gespeeld bij het bepalen van het uiteindelijk bezuinigingspakket. Dit beeld is in de sessie met raadsleden bevestigd.

Deelvraag 7: In hoeverre is de raad in staat om de uitvoering van de bezuinigingen te controleren?

De raad krijgt op een zeker abstractieniveau informatie over de effecten van de bezuinigingen in de jaarverslagen. Daarnaast blijkt dat een aantal maatschappelijke organisaties de verschillende politieke partijen goed weet te vinden.

Slotbeschouwing

De centrale onderzoeksvraag is:

Heeft de aanpak van de gemeente van de (geselecteerde) bezuinigingsmaatregelen ertoe geleid dat de maximale gewenste effecten en minimaal ongewenste effecten zijn bereikt? En was de gemeenteraad tijdig, volledig en juist geïnformeerd?

De totstandkoming van de bezuinigingen is gestart met een goede inventarisatie van de mogelijkheden, wenselijkheid en haalbaarheid van de bezuinigingen. Door een werkdossier te maken waarin systematisch vragen per subsidierelatie worden beantwoord, is zo objectief mogelijk inzichtelijk gemaakt wat de subsidierelatie inhoudt.

De communicatie over de voorgenomen bezuinigingen was voorafgaande aan de besluitvorming verschillend van aard. Het is op zich te verantwoorden dat er niet met alle organisaties uitgebreid van tevoren is gesproken omdat er belangen op het spel stonden. Na besluitvorming is er meer overleg geweest en zijn in de meeste gevallen (vaak in goede samenwerking met maatschappelijke partijen) oplossingen gevonden voor de doelgroepen om toch de taken uit te kunnen blijven oefenen, maar dan met minder gemeentelijke subsidie.

Het beeld uit de EffectenArena en de interviews met de maatschappelijke organisaties is dat de bezuinigingen hebben geleid tot diverse maatregelen bij de organisaties zelf, waaronder het aanboren van andere financiële middelen en het efficiënter uitvoeren van taken. In een aantal gevallen is ingeteerd op reserves. Het is daarbij wel de vraag in welke mate in de toekomst nog een mogelijke tweede ronde bezuinigingen even makkelijk verwerkt zou kunnen worden.

Uit de enquête van het Digipanel komt naar voren dat 44% van de burgers zegt vrijwel niets van de bezuinigingen te hebben gemerkt. Daarentegen heeft ongeveer 28% van de respondenten laten weten wel iets van de bezuinigingen ondervonden te hebben. Deze laatste groep constateert per

onderwerp negatieve effecten en ziet minder activiteiten van maatschappelijke organisaties en ervaart/vreest minder kwaliteit.

Uit de consultatie van de maatschappelijke organisaties en ambtelijk betrokkenen (en voor een aantal bezuinigingen een analyse van indicatoren) komt naar voren dat de vooraf verwachte negatieve effecten van de bezuinigingen amper hebben opgetreden. Veel activiteiten van de maatschappelijke organisaties vinden na de bezuinigingen nog steeds plaats en de waardering voor de resultaten is positief. De kwaliteit van de dienstverlening is in een aantal gevallen vooruit gegaan.

Het verschil tussen de resultaten in de enquête (Digipanel) en de andere gehanteerde onderzoeksmethoden is opvallend. Het Digipanel maakt melding van negatieve effecten door de bezuinigingen. Een mogelijke verklaring is dat de respondenten in een enquête expliciet gevraagd is naar effecten van bezuinigingen en dat zij blijkbaar verondersteld hebben dat de dienstverlening afgenomen is en er negatieve effecten zijn ontstaan. Het is de vraag of ze in staat zijn te vergelijken met de situatie voor de bezuinigingen.

Ook is te constateren dat waar de bezuinigingen maatschappelijk verzet oproepen in een aantal gevallen de raad of het nieuwe college heeft bijgestuurd. Van de vijftien bezuinigingsmaatregelen zijn er negen niet volledig ingevoerd of bijgesteld.

Ons eindoordeel is dat uitgaande van de vijftien onderzochte bezuinigingsmaatregelen een zorgvuldig proces is gevolgd. De voorgenomen bezuinigingen zijn systematisch geïnventariseerd en effecten waren ingeschat. Met de betrokken organisaties is overlegd ter verificatie. Veel bezuinigingen hebben geleid tot creativiteit bij maatschappelijke organisaties. Het samen huisvesten van organisaties in multifunctionele accommodaties leidt tot efficiënter gebruik van middelen en vergroot de mogelijkheden voor samenwerking tussen organisaties. Een aantal bezuinigingen hield in dat een gecreëerde reserve bij de gemeente (potje) is afgebouwd en de gemeente heeft nog geen nee hoeven te verkopen (initiatievenbudget, duurzame sportvoorzieningen). De EffectenArena laat weinig commotie over de aard of zwaarte van de bezuinigingen zien. Uit de interviews komt een vergelijkbaar beeld naar voren; dat de organisaties hebben hun creativiteit ingezet en er zijn per saldo weinig negatieve effecten voor hun doelgroepen. Daar zijn wel uitzonderingen op, bijvoorbeeld de afname van de activiteiten door de allochtone zelforganisaties. De drie grootste zelforganisaties zien de toekomst somber in voor hun stichting. Ze krijgen geen subsidie meer en ook het grootste deel van de projectaanvragen die zij indienen, wordt door de gemeente afgewezen omdat ze niet voldoen aan de 'in hun ogen te strenge' criteria. De gemeenteraad was goed geïnformeerd en actief in het meedenken over een andere invulling van de bezuinigingen.

Naar de toekomst toe is het van belang om goed met de maatschappelijke organisaties in overleg te blijven en om mee te denken over een betere dienstverlening aan de burgers van Haarlem tegen aanvaardbare kosten voor de gemeente.

Inhoudsopgave

Samenvatting met conclusies en aanbevelingen	3
1 Inleiding	15
2 Bezuinigingsmaatregelen sinds 2010	17
3 Resultaten EffectenArena	41
4 Resultaten Digipanel	47
5 Resultaten indicatoren analyse / telefonische consultatie	59
6 Beantwoording hoofd- en deelvragen	71
Bijlage A: Aanwezigen EffectenArena en geïnterviewden	79
Bijlage B: Groepsgesprek raadsleden	81
Bijlage C: Correspondentie Digipanel	85
Bijlage D: Vragenlijst	87
Bijlage E: Bronnen	95
Bijlage F: Normenkader	97

1 Inleiding

1.1 Onderzoek Rekenkamercommissie

De Rekenkamercommissie van Haarlem heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de maatschappelijke effecten van bezuinigingen. De gemeente Haarlem heeft ervoor gekozen om op aantal terreinen te bezuinigen in de periode 2011 – 2013. Dit onderzoek richt zich op de effecten van de bezuinigingen. Er zijn twee niveaus waarop de effecten zijn onderzocht:

- wat zijn de effecten voor **maatschappelijke organisaties**?
- wat zijn de effecten voor **burgers en/of ondernemers**?

Het is denkbaar dat hier verschillen tussen zijn. Zo is het mogelijk dat organisaties aangeven dat zij veel last hebben gehad van de bezuinigingen, maar dat de burgers/ondernemers hier relatief weinig hinder van hebben gehad omdat zij (op andere manieren) in hun behoeften hebben kunnen voorzien. Ook is het mogelijk dat de bezuinigingen bij de burgers/ondernemers, bijvoorbeeld door stapeling van effecten, zwaarder wegen dan bij de maatschappelijke organisaties.

Vervolgens wil de Rekenkamercommissie inzicht in de lessen die te trekken zijn uit het gevoerde beleidsproces en de geconstateerde effecten om in de toekomst het beleid te kunnen verbeteren.

1.2 De centrale onderzoeksvraag

De vraagstelling

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Heeft de aanpak van de gemeente van de (geselecteerde) bezuinigingsmaatregelen ertoe geleid dat de maximale gewenste effecten en minimaal ongewenste effecten zijn bereikt? En was de gemeenteraad tijdig, volledig en juist geïnformeerd?

In die centrale vraagstelling worden twee vraagstukken geagendeerd. De eerste is een beleidsvraagstuk over de vormgeving van het beleid gericht op het stimuleren van gewenste en het beperken van ongewenste effecten in het samenspel met de samenleving. Het tweede vraagstuk gaat over 'governance' en richt zich op de rol van de gemeenteraad. In de vraagstelling gaat het over de informatie aan de raad.

Er zijn zeven deelvragen:

1. Welke bezuinigingen zijn in de periode 2011 – 2013 vastgesteld en doorgevoerd die externe consequenties hebben?
2. Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen en hoe was daarin het samenspel tussen de raad en het college en de externe omgeving?
3. Welke gevolgen hebben de bezuinigingsmaatregelen en welke instrumenten heeft de gemeente ingezet om het compenserende gedrag van burgers en organisaties te beïnvloeden?
4. Welke effecten hebben de bezuinigingen op het samenspel tussen gemeente en samenleving?
5. Zijn de organisaties in Haarlem in staat en bereid om de gevolgen van de terugtrekkende gemeente op te vangen?
6. Kreeg de raad tijdig, volledig en juiste informatie om kaders te kunnen stellen voor de bezuinigingsmaatregelen?
7. In hoeverre is de raad in staat om de uitvoering van de bezuinigingen te controleren?

1.3 Onderzoekaanpak

De gekozen bezuinigingsmaatregelen slaan neer bij een grote diverse groep organisaties. Er is gekozen om groepsgewijs maatschappelijke organisaties te bevragen in een EffectenArena. Daarnaast zijn burgers bevraagd in het Haarlemse Digipanel. Er zijn enkele interviews afgenomen met betrokken ambtenaren en de concern controller. Tot slot is een sessie met raadsleden gehouden.

Tabel 1.1 Methodiek onderzoek

Instrument	Betrokken	Type inzicht
Normenkader	Rekenkamercommissie	Handreiking en meetlat voor het onderzoek (zie bijlage F)
EffectenArena	Vertegenwoordigers van maatschappelijke partijen	Kwalitatief inzicht in de effecten van de bezuinigingen en de manier waarop er is geanticipeerd
Digipanel Haarlem	Burgers	Kwantitatief inzicht in de effecten van de bezuinigingen
Interviews	Ambtenaren	Afwegingen bezuinigingen en proces/kwantitatief
Sessie met raadsleden	Raadsleden	Informatie aan de raad voor hun kaderstellende en controlerende rol

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de onderzochte bezuinigingsmaatregelen. Waar gaat het om, welke bedragen zijn hiermee gemoeid en hoe is het proces om tot uitvoering te komen verlopen? De EffectenArena komt aan de orde in hoofdstuk 3 waarin de invloed van de bezuinigingen op de Haarlemse maatschappelijke organisaties wordt geïventariseerd en in hoofdstuk 4 is de invloed van de bezuinigingen op de inwoners van Haarlem meetbaar gemaakt. In hoofdstuk 5 is aan de hand van de opgestelde indicatoren de invloed van de bezuinigingen op de inwoners en maatschappelijke organisaties verder geconcretiseerd. Het laatste hoofdstuk betreft de beantwoording van de onderzoeksvragen en conclusies.

2 Bezuinigingsmaatregelen sinds 2010

2.1 Inleiding

In 2010 hebben de voorgenomen bezuinigingen van het Rijk – die zich vertalen in een fors lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds – er voor Haarlem toe geleid dat aanzienlijk moest worden bezuinigd. Tot en met 2018 gaat het om € 35 miljoen aan ombuigingen, verdeeld over de volgende clusters:

- bezuinigingen op het gebied van investeringen: € 7 miljoen;
- bezuinigingen door het vergroten van de efficiency: € 6 miljoen;
- bezuinigingen op het gebied van taken en taakuitvoering: € 5 miljoen;
- bezuinigingen op het gebied van subsidies en verbonden partijen: € 9 miljoen;
- bezuinigingen op het gebied van woonlasten en overige inkomsten: € 8 miljoen.

In dit hoofdstuk worden de bezuinigingsmaatregelen van de gemeente Haarlem verder verkend en beschreven. Hoe is het proces om tot uitvoering te komen tot stand gekomen en hoeveel is er bezuinigd? De analyse op maatregeleniveau vindt plaats op de 15¹ bezuinigingen die door de Rekenkamercommissie zijn geselecteerd. Deze 15 bezuinigingen tellen op tot € 1,2 mln., dat is 4% van de voorgenomen bezuinigingen.

Dit zijn:

1. Multifunctioneel gebruik van accommodaties;
2. Centrummanagement;
3. Digitale Webwinkel;
4. Peuterspeelzaalwerk;
5. Duurzame sportvoorzieningen;
6. Kinderboerderijen;
7. Verkeersregelinstallaties (VRI's);
8. Initiatievenbudget;
9. Speeltuinverenigingen;
10. Graffiti en wildplak;
11. Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen;
12. Allochtone Zelforganisaties;
13. Scouting regio Haarlem;
14. De Nieuwe Vide;
15. Stichting Het Kunkelsorgel.

Interpretatie tabellen

Vervolgens lichten wij elk van bovenstaande onderwerpen toe door achtereenvolgens in te gaan op:

- de reden voor de subsidie/budget, ofwel legitimering van besteding van belastinggeld;
- de bezuinigingsmaatregel;
- de orde van de bezuiniging, weergegeven in een tabel:
 - *'Beschikbaar gesteld budget gemeente'*: Het bedrag dat de organisatie afgerond in duizenden euro's van de gemeente ontvangt (aangegeven per jaarschijf);

¹ De oorspronkelijke opzet is door het vervallen van de Langdurigheidstoelage en de gekozen verruiming van de individuele inkomensvoet te vervallen. De bezuinigingsmaatregel 'inkomsten verhogen' maakt hiermee geen deel uit van het onderzoek, zodat er tien maatregelen overblijven. In een later stadium zijn de onderwerpen 11 t/m 15 toegevoegd aan het onderzoek.

- 'Bezuiniging': Mutatie (korting) op de subsidie of budget (aangegeven per jaarschijf en in de kleur rood).
- de informatievoorziening aan en discussies in de raad; en
- het interne versus externe communicatieproces tussen de gemeente en haar omgeving.

Maatschappelijke organisaties

Er is een verschil tussen zogenaamde 'formeel verbonden partijen' en stichtingen. Bij de formeel verbonden partijen zit de gemeente(vertegenwoordiger) in het bestuur (directie of raad van toezicht).

Tabel 2.1 Informatie over in dit onderzoek genoemde 'formeel verbonden partijen'

Naam	Organisatievorm	Doel	Programma
Spaarnelanden NV	Vennootschap	Verzorgen van de huisvuilinzameling en (straat)reiniging.	Kwaliteit fysieke leefomgeving
NV SRO	Vennootschap	De exploitatie van sport-, recreatie-, onderwijs- en welzijnsfaciliteiten en het ter beschikking stellen van ruimte, faciliteiten, techniek en logistiek. Het verrichten van werkzaamheden en het verrichten van diensten en adviezen op het gebied van sport, recreatie, onderwijs en welzijn daaronder begrepen het organiseren van evenementen.	Jeugd, Onderwijs, Sport

Bron: Programmabegroting 2013-2017 blz. 191-196.

Tabel 2.2 Informatie over in dit onderzoek genoemde 'stichtingen'

Naam	Doel	Programma
Stichting DOCK	Stimuleren van zelfredzaamheid en actief burgerschap.	Welzijn, Gezondheid en zorg
Stichting Haarlem Effect	Verzorgen van wijkgericht welzijnswerk in Haarlem.	Welzijn, Gezondheid en Zorg, Jeugd, Onderwijs en Sport
Stichting Kinderopvang Spaarne (SKOS)	Aanbieden van kleinschalige kinderopvang en peuterspeelzalen in Haarlem en Schalkwijk.	Jeugd, Onderwijs en Sport
Stichting Spaarne Peuters	Exploiteren van meerdere peuterspeelzalen in Haarlem en Spaarndam.	Jeugd, Onderwijs en Sport
Stichting SportSupport	Ontwikkelen en ondersteunen van breedtesport in Haarlem.	Jeugd, Onderwijs en Sport
Stichting Zorgbalans	Bieden van hulp aan mensen met een zorgbehoefte om zolang mogelijk en op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan hun leven, zowel thuis als in diverse zorglocaties.	Welzijn, Gezondheid en zorg

Bron: Programmabegroting 2013-2017 blz. 191-196.

2.2 Multifunctioneel gebruik van accommodaties

Reden voor subsidie

Maatschappelijke organisaties vervullen allerlei waardevolle functies voor Haarlemmers. Deze organisaties krijgen subsidie, onder meer voor hun huisvesting. Verschillende organisaties huren een pand waarvan de gemeente de eigenaar is. Een aantal van de organisaties gebruikt de panden een aantal dagdelen.

Wat houdt de maatregel in?

WWGZ (afdeling Wonen, Welzijn, Gezondheid en Zorg) heeft in de periode 2012-2018 een taakstelling opgelegd aan Stichting Haarlem Effect en Stichting DOCK. Deze instellingen zijn gekort op hun subsidie. De maatregel beoogt een intensivering van multifunctioneel gebruik van accommodaties, zoals sportaccommodaties en accommodaties van welzijnsinstellingen, om zo de bezettingsgraad van de verschillende accommodaties te verhogen.

Ondanks dat in de Kadernota 2011 het multifunctioneel gebruik van panden als een efficiencymaatregel was opgenomen, stond het deze instellingen echter vrij om andere manieren te vinden om deze korting op hun subsidie te effectueren: zij hebben op het terrein van bedrijfsvoering namelijk een eigen verantwoordelijkheid.

De gemeente 'stuurt' vanuit beleidsinhoud (doorverwijzing van ruimtevragers naar ruimtebieders) en vanuit het beleidsterrein welzijn door aan de Stichting DOCK en Haarlem Effect een invaard 'opdracht' mee te geven omdat de subsidie niet alle kosten dekt. De maatregel betreft onder meer de accommodaties De Til (Leidse Buurt), Het Broederhuis (Slachtbuisbuurt), De Sleutel (moedercentrum Schalkwijk) en wijkcentrum Europawijk (Schalkwijk).

Bezuiniging

Voor de jaren 2016 t/m 2018 is een bezuiniging van uitgaven voor huisvesting aan maatschappelijke organisaties voorzien van in totaal € 350.000 geraamd. In de programmabegroting van 2012-2016 staat hierover vermeld: "Onderzocht wordt of een andere beheersvorm en multifunctioneel gebruik van de welzijnsaccommodaties tot meer efficiëntie leidt" (blz. 74). De bezuiniging is voornamelijk terecht gekomen bij de maatschappelijke organisaties Stichting Haarlem Effect en Stichting DOCK.

Tabel 2.3 Overzicht bezuinigingen 'Multifunctioneel gebruik' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging: Intensiveren multifunctioneel gebruik	0	0	0	0	0	0	-100	-100	-150

Bron: Kadernota 2011.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval met de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Programmabegroting 2012-2016.

Proces intern/extern

Bij het intensiveren van het multifunctioneel gebruik van sportaccommodaties werkt de gemeente samen met SRO, Sportsupport en de sportverenigingen. Stichting DOCK Haarlem en stichting Haarlem Effect zijn partners voor het verhogen van de bezettingsgraad van hun accommodaties. De organisaties hebben onderling overleg over het multifunctionele gebruik.

2.3 Centrummanagement

Reden voor subsidie

De Centrum Management Groep Haarlem (CMG) is een overlegorgaan tussen de gemeente Haarlem en het georganiseerde bedrijfsleven in de binnenstad en verenigt de belangenverenigingen voor ondernemers in de binnenstad van Haarlem. Door deze intensieve samenwerking werkt het centrummanagement aan een aantrekkelijke binnenstad. Er is een Convenant Binnenstad Haarlem afgesloten om de binnenstad verder te ontwikkelen.

Wat houdt de maatregel in?

De financiering van de CMG vond voorheen plaats via de begroting van de gemeente. Sinds 2009 gebeurt dit grotendeels via het Stichting Ondernemersfonds Binnenstad Haarlem, dat gevuld wordt door reclamebelasting.

Het Ondernemersfonds is erop gericht Haarlem op de kaart te zetten, meer bezoekers uit de regio naar de stad te trekken, de free-riders² de wind uit de zeilen te nemen en activiteiten en evenementen te ondersteunen (Centrum-Haarlem, 2016). De reclamebelasting is op verzoek van de ondernemers ingevoerd.³ Hoewel de gemeente Haarlem de gelden int, komt het bedrag – na aftrek van de inningskosten – in zijn geheel terecht bij de ondernemers. De netto-opbrengst van de reclamebelasting wordt gestort in dit fonds en is berekend op € 518.000 per jaar, waarvan €100.000 is bestemd voor publieksevenementen (Programmabegroting 2013-2017).⁴

De CMG heeft drie voornamelijk kostenposten: de centrummanager (verreweg de grootste kostenpost), communicatie naar ondernemers en het organiseren van (kleinschalige) evenementen voor ondernemers, zoals werkateliers. De CMG draagt dus niet (of weinig) bij aan publieksevenementen in Haarlem: dit gebeurt via het ondernemersfonds en een potje van de gemeente.

In de programmabegroting 2011-2015 is de aanzet gegeven tot een bezuiniging op de bijdrage van de gemeente aan het Centrummanagement (blz.34): “Op korte termijn achten wij afbouw van onze bijdrage aan het Centrummanagement haalbaar.” En verder (blz.24): “Nu de uitvoering van centrummanagement en haar waarde heeft bewezen, leggen wij de verantwoordelijkheid voor de uitvoering terug bij onze partners en gaan wij in gesprek over de gemeentelijke bijdrage.” Bedragen zijn hier niet genoemd en worden in een latere kadernota's en programmabegrotingen ook niet (direct) genoemd.

Bezuiniging

De Centrum Management Groep ontving tot 2009 ruim € 100.000 uit een landelijk potje van het grotestedenbeleid. Dit beleid was gericht op 50% cofinanciering met gemeenten, waarmee de gemeentelijke bijdrage ongeveer € 50.000 betrof. In 2009 stopte deze landelijke subsidie. In datzelfde jaar heeft de gemeente besloten om € 25.000 (in plaats van € 50.000) jaarlijks over te maken aan de Centrum Management Groep. Tevens is in 2009 de Stichting Ondernemersfonds Binnenstad Haarlem opgericht die € 44.000 per jaar inleggen.⁵ Het totale jaarlijkse budget van de CMG is daarmee uitgekomen op € 69.000.

² Ondernemers die niet bijdragen aan de CMG, maar wel profiteren van de activiteiten die de CMG organiseert.

³ Gelijktijdig met de invoering van de reclamebelasting zijn reclame-uitingen in de binnenstad vrijgesteld van precariobelasting om dubbele belastingheffing te voorkomen.

⁴ Het Ondernemersfonds Haarlem besteedt 60% van haar budget aan de bekostiging van de CMG, Haarlem Marketing en Haarlem Lichtstad. Ongeveer 30% van het budget wordt gebruikt voor het ondersteunen van evenementen. De overige 10% is gereserveerd voor onder andere veilig ondernemen, oprichten van nieuwe straatverenigingen, administratiekosten en onvoorziene kosten.

⁵ Zie o.a. jaarverslag 2014 'Stichting Ondernemersfonds Haarlem'.

Onderstaande tabel laat dit zien. Let wel, onderstaande bedragen verwijzen naar hoeveel de *gemeente* heeft bezuinigd op het CMG, niet hoeveel er *in totaal* is bezuinigd (o.a. door wegvallen cofinanciering Rijk). Wanneer we naar laatstgenoemde bedragen kijken, zien we dat het jaarlijkse bedrag voor de CMG van meer dan € 100.000 naar € 69.000 is gegaan, ondanks een flinke inleg vanuit het ondernemersfonds. De afname komt daarmee op circa € 31.000.

Tabel 2.4 Overzicht bezuinigingen 'Centrum Management Groep' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging door gemeente	-25	-25	-25	-25	-25	-25	-25	-25	-25

Bron: Correspondentie gemeente Haarlem (2016).

Informatie aan de raad

De programmabegroting 2013-2017 is op 5 november 2012 in de raad besproken, waarbij geen specifieke aandacht is geweest voor de bezuiniging op het Centrummanagement.

Proces intern/extern

De CMG en de centrummanager hebben bezwaar gemaakt bij de portefeuillehouder en gewezen op de goede samenwerking en de resultaten die werden behaald in de binnenstad door deze samenwerking. Door de inleg van het ondernemersfonds is de verantwoordelijkheid voor het centrummanagement gedeeld zodat niet alleen de gemeente opdrachtgever is.

2.4 Digitale webwinkel

Reden voor instellen budget

Het leveren van de belangrijkste producten voor burgers (reisdocumenten, rijbewijzen, uittreksels, geboorte, overlijden, huwelijken, naturalisatie) is een wettelijke taak, waar voor sommige producten een verschijningsplicht geldt (fysieke afhandeling). Zoals voor veel gemeenten en instellingen is het digitaal contact met de klanten steeds belangrijker geworden.

Wat houdt de maatregel in?

De bezuiniging is door toepassing van meer digitale communicatie een efficiëncyslag in de ambtelijke organisatie. Het voorstel speelde in op de maatschappelijke trend dat steeds meer klantcontacten, zowel in de private als publieke sector, digitaal verlopen en traditionele dienstverleningsvormen als post en balie worden teruggedrongen. Een van de onderdelen is de invoering van de digitale Self Service. Hierbij kan de klant via het de gemeentelijke website of via zogenaamde 'Self Servicezuilen' producten aanvragen (Programmabegroting 2011-2015, blz. 57). De klant kan de belangrijkste eenvoudige producten, zoals een Uittreksel Basisregistratie Personen (BRP) of een parkeeronthefing, regelen via internet of via Self Service zuilen in de gemeentegebouwen. De klant kan de behandelstatus van zijn digitale aanvraag via het internet volgen. Uiteindelijk draagt de Digitale Webwinkel mede bij aan een reductie van 100 fte (Programmabegroting 2012-2016, blz. 176).

Bezuiniging

In de jaren 2013 tot en met 2018 is gerekend met een bezuiniging door toegenomen efficiëntie van € 400.000.

Tabel 2.5 Overzicht bezuinigingen 'Digitale Webwinkel' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging ⁶	0	0	0	-400	-400	-400	-400	-400	-400

Bron: Kadernota 2011, blz.67.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2010;
- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015.

Bij het realiseren van de website is onderzoek gedaan naar het gebruik van internet en de verwachtingen bij de website van de gemeente Haarlem onder een willekeurig gekozen gebruikersgroep van burgers (geen maatschappelijke organisaties). Een van de aanleidingen voor de aanpassingen aan de gemeentelijke website is een motie van de PvdA tijdens de begrotingsbesprekingen in de raad van 9 november 2009. Hierin werd het College opgeroepen om met drie doelgroepen (burgers, bewoners en bezoekers) de website te screenen op de richtlijn voor toegankelijkheid. Motie 17 'Toegankelijke website' is raadsbreed ondertekend en op 12 november 2009 aangenomen.

Proces intern/extern

Bezwaren tegen de verdergaande digitalisering komen van bevolkingsgroepen die minder digitaal vaardig zijn, hier minder affiniteit mee hebben of door lichamelijke beperkingen er niet goed mee om kunnen gaan. Hiervoor heeft de gemeente Haarlem het uitgangspunt dat de traditionele kanalen als post en balie beschikbaar blijven voor de inwoners van Haarlem.

2.5 Peuterspeelzaalwerk

Reden voor subsidie

Peuterspeelzaalwerk is een verplichting vanuit de Wet OKE (Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie). Vanaf 1 augustus 2010 moet een dekkend, 100 procent aanbod van voorschoolse voorzieningen voor kinderen met een VVE-indicatie beschikbaar zijn.

Wat houdt de maatregel in?

Het regulier peuterspeelzaalwerk is een noodzakelijke basisvoorziening om het in de wet OKE genoemde aanbod op het terrein van voor- en voorschoolse educatie (VVE) te kunnen realiseren. De voorschoolse educatie dient ten minste vier dagdelen of 10 uur per week aan kinderen met een VVE-indicatie te worden aangeboden.

Stichting Spaarne Peuters en Haarlem Effect zijn de uitvoerende organisaties voor het peuterspeelzaalwerk. Stichting Spaarne Peuters is een van de werkstichtingen van de Stichting Kinder Organisatie Spaarne (SKOS). SSP voert op 26 peuterspeelzalen in de stadsdelen Schalkwijk, Oost en Noord peuterspeelzaalwerk uit voor kinderen in de leeftijd van twee tot vier jaar. Haarlem Effect beheert 8 peuterspeelzalen in Haarlem.

⁶ Er is geen apart budget beschikbaar gesteld voor deze maatregelen: de geraamde opbrengsten waren te verwachten op basis van de digitaliseringsprojecten. De lasten waren binnen deze projecten gedekt.

Verloop van de bezuiniging: aanvulling vanuit Rijk

In een reactie op de bezuiniging geeft de gemeente aan dat voor peuterspeelzaalwerk een andere financieringsbron is gevonden: het bieden van peuterspeelzalen is een wettelijke taak (OAB/VVE en de hieraan verbonden verplichting m.b.t. 100% VVE-aanbod peuterspeelzalen). De Rijksoverheid heeft (Onderwijsachterstanden) OAB-middelen ingezet. In dit kader is tevens het Bestuursakkoord relevant, afgesloten tussen Rijk en gemeenten.

Bezuiniging

In de Kadernota 2011 is gesproken over een bezuiniging op de subsidie aan peuterspeelzaalwerk van € 100.000, met een aanvullende bezuiniging vanaf 2014 van € 40.000. In de Kadernota 2012 (blz.46) staat het voornemen om vanuit het lokale budget € 200.000 structureel minder beschikbaar te stellen en dit te dekken uit de rijksmiddelen. Men beoogde de bezuiniging te verdelen naar rato van het aantal gesubsidieerde peuterplaatsen van de aanbieders Stichting Spaarne Peuters (80 procent) en Haarlem Effect (20 procent).

Tabel 2.6 Overzicht bezuinigingen 'Peuterspeelzaalwerk' 2010-2018, x 1.000 Euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget (subsidie) gemeente	1.559	1.459	1.459	1.459	1.419	1.419	1.419	1.419	1.419
Bezuiniging op peuterspeelzalen Stichting Spaarne Peuters	0	0	-100	-100	-140	-140	-140	-140	-140

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2010;
- Kadernota 2011;
- Kadernota 2012;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Programmabegroting 2012-2016;
- Bezuinigen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Nota Realisatie bezuinigingen coalitieakkoord;
- Subsidie 2011 regulier peuterspeelzaalwerk Stichting Spaarne Peuters.

De raad heeft uitgebreid gediscussieerd over de bezuiniging op peuterspeelzaalwerk bij de behandeling van Kadernota 2010 (juni 2010):

- De SP vond het onfatsoenlijk om de bezuinigen in 2011 in te zetten terwijl de consequenties van de Wet OKE volgens de partij nog niet duidelijk waren. De partij geeft aan dat de notitie over de spreiding en bezetting van zalen onbekend is bij het SKOS en Haarlem Effect en tevens de raad. "Het kan gewoon het sluiten van zalen betekenen en daar zijn wij niet voor (blz.3). De partij diende hierop een motie in;
- GroenLinks had kritiek op de snelheid van de bezuiniging, mede op basis van informatie van de SKOS;
- De wethouder komt hier later tijdens de vergadering op terug door te stellen dat gepaard aan de Wet OKE een discussie over die bezuinigingen met het SKOS nog voor de zomer zal plaatsvinden. De bezuiniging blijft ingeboekt/begroet (blz.24).

Ook bij de bespreking van de Kadernota 2012 op 2 juli 2012 kwam de bezuiniging op het peuterspeelzaalwerk naar voren. De SP pleitte ervoor om de bezuiniging in ieder geval pas in 2014

te laten ingaan en de peuterspeelzalen eerst de gelegenheid te geven die bezuiniging zo goed mogelijk op te vangen.

Proces intern/extern

Voor de peuterspeelzalen betekende de gemeentelijke bezuiniging, dat er werd ingeleverd op regulier budget. Tegelijkertijd werd dit gecompenseerd door middelen vanuit het Rijk, de inzet van OAB-middelen (Onderwijs Achterstanden Beleid) zodat kon worden voldaan aan de door het Rijk gestelde eisen. In de gesprekken met de aanbieders van peuterspeelzalen (Haarlem Effect en Stichting Spaarne Peuters) heeft de gemeente gesproken over hoe het nadelig maatschappelijk effect zo klein mogelijk te laten zijn en over het efficiënter inrichten van de bedrijfsvoering van het peuterspeelzaalwerk.

2.6 Duurzame sportvoorzieningen

Reden voor subsidie

De gemeente heeft op de begroting een zogenaamde bestemmingsreserve staan voor investeringen met een structureel karakter op het gebied van sport(voorzieningen). Er wordt een subsidie toegekend voor duurzame sportvoorzieningen als de aanvrager een substantieel deel van de kosten zelf draagt. Deze inbreng kan bestaan uit eigen middelen, uit op geld waardeerbare besparingen die voortvloeien uit zelfwerkzaamheid en/of behulpzaamheid van derden of uit inbreng van eigen activa. Duurzame sportvoorzieningen dienen een verwachte levensduur van tenminste 10 jaar te hebben.

Wat houdt de maatregel in?

Deze maatregel betreft het afroten van de bestemmingsreserve voor duurzame sportvoorzieningen.

Bezuiniging

De reservering groeide jaarlijks aan en de voorziening werd onderbenut. Volgens de Programmabegroting 2012-2016 is daarom een besparing van € 75.000 opgenomen. In 2013 is € 80.000 aan de reserve onttrokken (Kadernota 2013).

Tabel 2.7 Overzicht bezuinigingen 'Duurzame sportvoorzieningen' 2010-2018, x 1.000 Euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging/afroting reserve	0	0	0	-80*	-50***	-75**	-75**	0	0

* Onttrekking reserve duurzame sportvoorzieningen (Kadernota, 2013).

** Korten budget duurzame sportvoorzieningen (Programmabegroting 2012-2016).

*** Verlagen budget Duurzame Sportvoorzieningen.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2012;
- Nota Strategische visie sportaccommodaties 2012-2016;
- Programmabegroting 2012-2016;
- Programmabegroting 2011-2015.

In de Programmabegroting 2011-2015 is geschreven: "Op korte termijn achten wijvermindering van de uitgaven voor duurzame sportvoorzieningen haalbaar." (blz. 34). In de Kadernota 2013 is een onttrekking van een bedrag aan de reserve opgenomen (€ 80.000).

Proces intern/extern

De sportverenigingen hebben tot nu toe niets gemerkt van deze bezuiniging omdat de reserve voldoende was om aan de aanvragen te voldoen. Het saldo bedroeg eind 2014 € 401.000.

2.7 Kinderboerderijen

Reden voor een financiële bijdrage

Het beheren van kinderboerderijen is geen verplichte wettelijke taak. Veel gemeenten subsidiëren kinderboerderijen omdat dit past in het beleid om kinderen en andere burgers in aanraking te brengen met de natuur. Het is vaak onderdeel van natuur- en milieueducatieprogramma's (NME). Zo ook in Haarlem. Het is geen subsidie aan een maatschappelijke organisatie, maar een dienst die op de gemeentelijke begroting staat.

Wat houdt de maatregel in?

De bezuiniging had betrekking op een taakstelling die was bedacht op de totale begroting van NME/kinderboerderijen. Dat moest gebeuren door kostenbesparing en opbrengstverhoging. Door het verlagen van de kosten en het verhogen van de opbrengsten (onder meer door een ouderbijdrage voor schoolwerktuinen) bespaart de gemeente op de exploitatie van de kinderboerderijen. De situatie van drie locaties blijft gehandhaafd en Bureau Natuur- en Milieu-educatie blijft de locaties in samenhang beheren en exploiteren. Om te komen tot een besparing van € 31.000 per jaar is groot aantal besparingen of inkomstenverhogende maatregelen genoemd in de Kadernota 2012 (blz. 116). Eén van de voorstellen voor besparingen is de Dierenweide Kleverlaan te sluiten en de vrijvallende formatie in te zetten als diervorzorger bij de overige kinderboerderijen, een besparing van € 14.000.

Bezuiniging

In eerste instantie waren de beweegredenen van financiële aard waarbij als uitgangspunt werd gehanteerd dat het subsidiëren van kinderboerderijen geen wettelijk taak is. Voor de exploitatie van de kinderboerderijen zou jaarlijks € 31.000 minder subsidie worden gegeven. De bezuiniging bestaat uit de volgende maatregelen en maakt tezamen de jaarlijkse subsidie van € 31.000 (Kadernota 2012 blz. 116):

- Het sluiten van Dierenweide Kleverlaan en de vrijvallende formatie inzetten als diervorzorger bij
- de overige kinderboerderijen. *Besparing € 14.000;*
- Evalueren hoeveelheid en soort diervoeders op de boerderijen. *Besparing ca. € 500;*
- Sluiten Stadskweektuin op zaterdag of zondag. *Besparing op bewaking: € 2.000;*
- Verhuurprijs palmenkas en kantine verhogen. *Extra inkomsten € 200;*
- Berekenen kosten voor de verhuur van leskisten. *Inkomsten € 2.000;*
- Instellen ouderbijdrage voor schooltuinen. *Opbrengst bij € 20 per kind en rekening houdend met minder deelname: € 12.000;*
- Koffie- en frisdrankautomaat bij kinderboerderij Houthoeve installeren. *Opbrengst: € 500.*

Het beoogde bedrag kwam daarmee overeen met onderstaande tabel:

Tabel 2.8 Overzicht bezuinigingen 'Kinderboerderijen' 2010-2018, x 1.000, - euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging	0	0	0	0	-31	-31	-31	-31	-31

Bron: Kadernota 2012 blz. 116.

Werkelijke bezuiniging

Tijdens de bespreking van de Kadernota 2012 op 2 juli 2012 is een motie ingediend "Penny wise, pound foolish" waarin het CDA, de ActiePartij, de Fractie Reeskamp en de SP het college opriepen de bezuiniging op de Kleverlaan (€ 14.000) per jaar terug te draaien. Deze motie is gehonoreerd (en ingetrokken) vanwege de toezegging van de wethouder om niet te bezuinigen op de kinderboerderijen. De voorgestelde bezuinigingen bij kinderboerderij Floragaarde en de dierenweide Stadskweektuin (€ 14.000) zijn niet in werking getreden. De resterende taakstelling van € 17.000 werd in overleg met de portefeuillehouder niet doorgevoerd op de kinderboerderijen, maar gedekt door verlaging op de begrotingsposten Subsidie voor Volksontwikkeling € 7.000 en kleine investeringen € 10.000 beide op jaarbasis. Met de komst van het nieuwe college is bezuiniging op natuur- en milieueducatie/kinderboerderijen niet meer aan de orde. De structurele bezuiniging van € 31.000 is dus niet doorgevoerd.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van het volgende document geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Programmabegroting 2012-2016.

De raad is verder geïnformeerd via de Kadernota 2012 en heeft bij de behandeling van de programmabegroting 2013-2018 een motie aangenomen dat zij niet akkoord gaat met de voorgenomen bezuiniging op de Dierenweide Kleverlaan van € 14.000.

Proces intern/extern

Er is uitsluitend ambtelijk en bestuurlijk over gesproken en uitgewerkt om te bezien wat mogelijk was. Tijdens de bespreking van de Kadernota 2011 op 27 juni 2011 is door D66 de bezuiniging op de kinderboerderijen aangehaald als een slecht voorbeeld van het sluitend maken van de begroting door te bezuinigen op kleine posten. Onderstaand citaat laat dit zien:

"Waar zijn we dan ook mee bezig? We gaan serieus de meerjarenbegroting rondbreien met de post 'kinderboerderij'?"

(Bespreking Kadernota 2011 blz.15).

Ook in de bespreking van de Kadernota 2012 op 2 juli 2012 (blz.17) is kritiek geuit op de bezuiniging.

"(...) kun je dan naar de stad gaan en zeggen dat je die geitjes moet wegdoen omdat je daar €14.000 mee kunt besparen? U wilt de dierenweide dan ook nog op zaterdag en zondag sluiten, terwijl het de laatste groene oase in Haarlem-Noord is, omdat u daarmee € 2000 kunt besparen. Het is een voorbeeld. Wij willen u vragen de besparing op de dierenweide te schrappen en deze te realiseren door de budgetdiscipline te vergroten."

Via Motie 22: "Penny wise – pound foolish" is hier een motie over ingediend en ondertekend door CDA, de ActiePartij, de Fractie Reeskamp en de SBLZ. Er is tevens door GroenLinks Haarlem in het debat kritiek geuit op de in hun ogen geringe bezuiniging die de gemeente zou kunnen realiseren, zoals € 500 op dierenvoedsel en € 2.000 door het op zaterdag en zondag sluiten van de Stadskweektuin.

2.8 Verkeersregelininstallaties (VRI's)

Reden voor instellen budget

Om als voetganger veilig een weg over te kunnen steken worden Verkeersregelininstallaties (stoplichten) en zebra's aangelegd. Het onderhoud en de vervanging van verkeersregelininstallaties (VRI's) vergt financiële middelen van de gemeente.

Wat houdt de maatregel in?

Verkeerskundigen geven aan dat in een aantal gevallen een oversteekplaats voor voetgangers niet veiliger is met een VRI dan zonder. Daarom is besloten om een aantal VRI's die aan het einde van hun levensduur komen niet te vervangen. Dat maakt bezuiniging op de onderhoudskosten mogelijk. De maatregel richt zich op het verwijderen van 12-13 Verkeersregelingen bij Voetgangers Oversteek Plaatsen (VOP), te starten in december 2014 en eindigend in 2017. Het stoplicht zou moeten verdwijnen op 8 locaties, maar de oversteekplaats met zebra's zou hier intact blijven. Op vier plaatsen was beoogd de VRI's te verwijderen in combinatie met andere (herinrichtings)werkzaamheden.

Bezuiniging

Het verwijderen van VRI's en het investeren in alternatieve verkeersmaatregelen kost eenmalig € 16.000,- per stuk en zorgt voor een jaarlijkse besparing van € 4.000,- aan onderhoud. Een structurele bezuiniging van € 52.000,- per jaar op onderhoud is ingecalculeerd voor 13 VRI's. Later is het aantal teruggebracht naar 12 VRI's. De structurele bezuiniging is verwerkt in de begroting op € 48.000,- per jaar.

Tabel 2.9 Overzicht bezuinigingen 'VRI's' 2010-2018, in (x 1.000,- euro)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging	0	0	0	144*	-48	-48	-48	-48	-48

*Gecorrigeerd naar 12 VRI's in de Kadernota stond € 156.000 (2013) en opbrengst van jaarlijks € 52.000 (vanaf 2014).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2012;
- Nota Programmabegroting 2011-2015.

In juli 2012 is de raad geïnformeerd en is de Kadernota 2012 behandeld. De raad is niet specifiek ingegaan op deze bezuiniging.

Bij de bespreking van de programmabegroting 2015-2019 is een motie, met het voorstel om deze VRI's niet te verwijderen, verworpen.

Tijdens de openbare vergadering van de Commissie Beheer op 19 februari 2015 is de stand van zaken rond de bezuinigingsmaatregel besproken. In deze vergadering uitten een aantal raadsleden kritiek op de communicatie van de gemeente richting omwonenden, omdat er volgens sommige raadsleden op een aantal plaatsen onrust is ontstaan. De gemeente dient voortaan meer met de wijkraden en andere belangrijke vertegenwoordigers in gesprek te gaan, aldus enkele raadsleden.

Proces intern/extern

De te vervallen VRI's zijn op basis van op objectieve criteria beoordeeld. Er is geen rekening gehouden met subjectieve criteria zoals veiligheidsgevoel (Kadernota 2012). Bij de bespreking van

de begroting 2015-2019 is gemeld dat de te verwijderen lichten bij de voetgangersoversteekplaatsen zorgvuldig gekozen zijn. Daarbij is gekeken bij welke voetgangersoversteekplaatsen de verkeerslichten voor de veiligheid niet noodzakelijk zijn. Vanwege maatschappelijke bezwaren en een veranderde situatie is voor 2 VOPjes (voetgangersoversteekplaatsen) een alternatief gezocht.

Er is gesproken met scholen in de directe omgeving van de te verwijderen VOPjes, met wijkraden en met individuele burgers. De communicatie over het daadwerkelijk verwijderen van de VRI's is gestart nadat uit de begrotingsbesprekingen in de raad duidelijk was dat de bezuinigingsmaatregel werd gehandhaafd:

- Met schooldirecties en wijkraden is gesproken, in een geval is dit verzuimd, maar later ingehaald;
- Het tijdstip van communicatie was voor een school aanleiding om ontstemd te zijn, maar dit is uitgepraat;
- Voor twee locaties is vanwege maatschappelijke onrust een alternatieve locatie gezocht en gevonden. Het aantal te bezuinigen VRI's bleef intact.

Het recreatieschap Spaarnwoude heeft de maatregel geaccepteerd omdat de oversteken ook zonder de VRI's verkeerskundig voldoen. Volgens de verkeerskundige van Politie Kennemerland is er verkeerskundig geen bezwaar tegen de verwijdering van de VRI's. Zes VRI's waren voorzien van een drukknopbediening, die volgens de verkeerspolitie een schijnveiligheid inhouden. Dit betekent dat er ook na het verwijderen van de VRI's geen bijzonder risico ten aanzien van de verkeersveiligheid aanwezig is.

De gemeente heeft een persbericht voor de wijkkranten en website aangeleverd.

2.9 Initiatievenbudget

Reden voor instellen budget

Het initiatievenbudget is een budget voor interne medewerkers van de gemeente Haarlem. Het is niet toegankelijk voor derden. Het is eigenlijk een interne boekhouding waarop ambtenaren uren kunnen boeken die zijn besteed aan initiatieven van marktpartijen (inclusief corporaties) die iets willen realiseren. In deze initiatieffase is het niet zeker of het initiatief wordt goedgekeurd, maar er is wel werk voor verzet. Het budget geeft daarmee inzicht aan de raad.

Wat houdt de maatregel in?

De raad heeft naar aanleiding van een overbudgettering (er bleef structureel geld over) een motie voor bezuiniging hierop aangenomen. Vermindering van dit budget kan betekenen dat er minder initiatieven kunnen worden onderzocht op haalbaarheid.

Bezuiniging

In de Programmabegroting 2013-2017 is een besparing van € 1,2 miljoen in de jaren 2013 t/m 2018 opgenomen. In de toelichting is vermeld dat het budget kan worden verlaagd door de criteria voor het dekken van kosten uit het initiatievenbudget strak te hanteren (blz. 247). In de Kadernota 2014 is de bezuiniging op de reservering voor de jaren 2015 t/m 2018 verminderd (€ 200.000 per jaar naar respectievelijk € 100.000, € 200.000, € 100.000 en € 0 per jaar).

Als gevolg van wegvallen initiatieven kon het budget worden gekort in de periode tot en met 2015 met € 1.100.000.

In 2016, 2017 en 2018 is jaarlijks € 60.000 extra beschikbaar (ten opzichte van bedragen uit begroting en kadernota). Dit komt vanwege een interne doorbelasting.

Tabel 2.10 Overzicht bezuinigingen 'Initiatievenbudget' 2010-2018, x 1.000, - euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	600	600	600	100	300	300	260***	360***	460***
Bezuinigd structureel*	0	0	0	0	0	-200	-200	-200	-200
Bezuinigd Incidenteel**	0	0	0	-500	-300	-100	-200	-100	0

Bron Gemeente Haarlem (2016), *conform programmabegroting 2013-2017, blz.247, ** Kadernota 2014, blz. 83, ***In 2016, 2017 en 2018 is jaarlijks € 60.000 extra beschikbaar (ten opzichte van bedragen uit begroting en kadernota). Dit komt wegens een interne doorbelasting.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2010;
- Kadernota Subsidiesystematiek in Haarlem (indirect);
- Programmabegroting 2013-2017.

Bij de bespreking van dit voorstel uit de Programmabegroting 2013-2017 is er niet expliciet op deze maatregel ingegaan. De raad heeft naar aanleiding van een overbudgettering (er bleef structureel geld over) een motie voor bezuiniging hierop aangenomen.

Proces intern/extern

Omdat dit interne uren betreffen, is niet gesproken met andere partijen (zoals bedrijven). Bezwaren zijn niet binnen gekomen omdat het budget nog toereikend was.

2.10 Speeltuinverenigingen

Reden voor subsidie

Het speeltuinwerk is onderdeel van het beleid dat gericht is op het bevorderen van de sociale cohesie in Haarlem. Het biedt kinderen onder toezicht van een begeleider de mogelijkheid gebruik te maken van allerlei speelvoorzieningen. Het bieden van veilige speelgelegenheid staat centraal in de achttien speeltuinen van Haarlem. Elf van de achttien speeltuinen zijn zelfstandig en hebben een bestuur. De overige zeven speeltuinen worden beheerd door Haarlem Effect (5) en Stichting DOCK (2).

Wat houdt de maatregel in?

De bezuinigingsmaatregel betreft een beroep op de zelfwerkzaamheid van de zeven speeltuinverenigingen, waardoor de verenigingen een grotere bijdrage dienen te leveren aan de dekking van hun kosten.

De subsidie voor de zelfstandige speeltuinen is per 2014 € 317.000. Dit is als volgt opgebouwd:⁷

- € 144.000⁸ voor de huur van de 11 zelfstandige speeltuinen;

⁷ Raadsvragen (ex. art. 38) Christen Unie over financiering, beheer en onderhoud van de zelfstandige speeltuinen, 21 oktober 2014.

⁸ Speeltuin Nieuw Leven heeft als enige speeltuin een eigen gebouw en krijgt rond de € 5.000 subsidie per jaar voor onderhoud.

- € 52.000 voor de exploitatie van de speeltuinen (energiekosten, activiteiten en onderhoud en vervanging van de speeltoestellen);
- € 119.000 voor de toezichthouders;
- € 2.000 voor de jaarlijkse veiligheidskeuring van de 11 zelfstandige speeltuinen.

Van de 11 speeltuingebouwen zijn 8 in beheer en onderhoud bij SRO. SRO ontvangt hier jaarlijks € 128.000 huur voor. Het onderhoud van de twee overige speeltuingebouwen is de verantwoordelijkheid van de afdeling Vastgoed van de gemeente Haarlem. De afdeling Vastgoed ontvangt van deze twee speeltuinen respectievelijk € 8.000 en € 3.000 huur.

Bezuiniging

De geraamde bezuiniging is € 50.000 per jaar. Het beschikbare budget voor de zelfstandige speeltuinen was in 2013 € 367.000. In verband met de taakstelling/compenserende maatregelen van de gemeente Haarlem is hierop in 2014 € 50.000 bezuinigd. Het huidige budget is daardoor per 2014 € 317.000. Afzonderlijk hiervan ontvangt Haarlem Effect een subsidie van € 75.000 voor de 5 speeltuinen die zij beheren.

Tabel 2.11 Overzicht bezuinigingen 'Speeltuinverenigingen' 2010-2018, x 1.000,- euro

Bezuiniging	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	367	367	367	367	317	317	317	317	317
Bezuiniging	0	0	0	0	-50	-50	-50	-50	-50

Bron: Programmabegroting 2014.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Programmabegroting 2011-2015;
- Programmabegroting 2012-2016;
- Programmabegroting 2014-2018;
- Nota Realisatie bezuinigingen coalitieakkoord;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Raadsbesluit Burgerinitiatief Paradijsje.

Proces intern/extern

In 2013 is met 3 van de 11 speeltuinverenigingen zijn mogelijke oplossingen voor bezuinigingen en besparingen verkend. Er is gevraagd om input over de mogelijke invulling van de bezuiniging van € 50.000. De suggestie werd gedaan om het dienstverband van 2 toezichthouders, onder te brengen bij Haarlem Effect in plaats van via een uitzendbureau. Dit bleek echter geen financieel voordeel te bieden. Een andere optie was om de korting op de subsidie aan de speeltuinen deels op te vangen door middel van een lening ten behoeve van de vervanging van speeltoestellen. Deze optie was tevens niet haalbaar, omdat de gemeente hiervoor geen leningen verstrekt. De derde optie - meer leden aantrekken door middel van automatisering van de administratie - was nog onvoldoende uitgewerkt, en was daarmee voornamelijk aan de zelfstandige speeltuinen zelf om hier invulling aan te geven.

Tijdens een overleg in februari 2014, waarbij alle 11 speeltuinbesturen aanwezig waren, zijn twee nieuwe mogelijkheden voorgelegd, namelijk een bezuiniging op de exploitatiesubsidie of een bezuiniging op toezichthouders. Er is toen door (het grootste deel) van de speeltuinen gekozen om op de exploitatiesubsidie te bezuinigen om niet te hoeven bezuinigen op de toezichthouders die een belangrijke rol vervullen in de speeltuinen. De exploitatiesubsidie is toen van € 102.000 naar

€ 52.000 verlaagd. De speeltuinen hebben hierdoor minder middelen voor activiteiten en voor onderhoud en vervanging van de speeltuintoestellen (*Raadvragen (ex. art. 38) Christen Unie over financiering, beheer en onderhoud van de zelfstandige speeltuinen, 24 oktober 2014*).

2.11 Graffiti en wildplak

Reden voor subsidie

Graffiti en wildplak kunnen het straatbeeld negatief beïnvloeden en aanleiding zijn tot verloedering en vandalisme. Het niet verwijderen van graffiti en wildplak heeft als mogelijke consequentie de verloedering van het uiterlijk van de bruggen en tunneltjes (bron: Programmabegroting 2014-2018, blz.211). Er bestond en bestaat geen aparte post voor het verwijderen van graffiti en wildplak. Dit wordt incidenteel uitgevoerd naar aanleiding van meldingen.

Wat houdt de maatregel in?

De gemeente heeft het bestrijden van graffiti en wildplak per 1 januari 2015 opgenomen in de domeindienstverleningsovereenkomst Afval & Reiniging met Spaarnelanden B.V. Hierbij gelden onder andere de volgende regels:

- Meldingen over discriminerende of anderzijds aanstootgevende graffiti en wildplak worden als een urgente melding behandeld en direct verwijderd;
- Graffiti en wildplak op monumenten en overheidsgebouwen moet ook direct worden verwijderd. Meubilair in de openbare ruimte mag voor maximaal 20% beklad/besmeurd zijn.

Bezuiniging

Er is een structurele bezuiniging van € 20.000 opgenomen voor het onderhoudsbudget per 2014. Zoals de onderstaande tabel laat zien was er geen aparte post voor het verwijderen van graffiti & wildplak. Dit komt omdat dit incidenteel werd uitgevoerd naar aanleiding van meldingen. Deze kosten werden uit het totaalbudget voor dagelijks onderhoud betaald.

Tabel 2.12 Overzicht bezuinigingen 'Graffiti en Wildplak' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Bezuiniging	0	0	0	0	-20	-20	-20	-20	-20

Bron: Programmabegroting 2014-2018 blz.35.

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van het volgende document geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Programmabegroting 2014-2018.

Het ambtelijk voorstel is circa drie keer in het college besproken, steeds als onderdeel van een totaalpakket, waarbij het DT als voorportaal fungeerde. Daarna vond de behandeling in de commissie en de raad plaats. Er is niet expliciet over deze maatregel besloten.

Proces intern/extern

Er is geen interactie geweest met de externe omgeving.

2.12 Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen

Reden voor subsidie

Zorgbalans is een ouderenorganisatie die zich voornamelijk richt op mantelzorg en zorg voor dementerende ouderen. Door het organiseren van activiteiten draagt de organisatie bij aan het voorkomen van gezondheidsproblemen bij ouderen en om zolang mogelijk en op eigen wijze vorm en inhoud te geven aan hun leven, zowel thuis als in diverse zorglocaties. Alleen al in Haarlem zijn er ruim 500 deelnemende ouderen, verspreid over circa 47 bewegingsgroepen. Deze ouderen sporten eenmaal per week een uur lang.

Wat houdt de maatregel in?

In de Kadernota 2011 was voorgenomen om Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen te ontzien in de bezuinigingen. Er is een amendement 33 aangenomen om de bezuiniging toch in te voeren. Het argument voor de bezuiniging was ingegeven door het bewegen voor ouderen mee te nemen in de prestatieafspraken bij Sportsupport, zodat dit goedkoper kon worden georganiseerd. Een andere overweging was dat de gemeente werkt aan integraler werken rond flankerend ouderenbeleid en intensievere samenwerking tussen organisaties (zoals Tandem, SSHD, Dock, Effect, St. Jacob en Sportsupport).

Bezuiniging

De initiële subsidie van € 57.000 is vanaf 2012 met € 22.000 per jaar verlaagd naar € 35.000 per jaar.

Tabel 2.13 Overzicht bezuinigingen 'Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	57	57	35	35	35	35	35	35	35
Bezuiniging	0	0	-22	-22	-22	-22	-22	-22	-22

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage);
- Kadernota 2011.

Proces intern/extern

Inwoners van Haarlem zijn voor deze bezuiniging niet geraadpleegd, er is alleen met de organisatie Zorgbalans gesproken. Bezwaren tegen / opmerkingen over de bezuiniging kwamen van door de organiserende partij (Zorgbalans).

2.13 Allochtone zelforganisaties

Reden voor subsidie

De allochtone zelforganisaties zetten zich in voor integratie, participatie en ontwikkeling van allochtonen in Haarlem. Dit doen zij door bijvoorbeeld cursussen, informatiebijeenkomsten en

educatieve activiteiten te organiseren. Voorbeelden van deze zelforganisaties zijn Stichting Samen Haarlem, Stichting Somaliërs Haarlem en Omgeving en Stichting Schakels Haarlem.

Uit het voormalige budget allochtone zelforganisaties kregen circa 30 allochtone verenigingen en stichtingen een bijdrage. De bezuiniging op het budget van zelforganisaties vormde een onderdeel van het algemene traject 'bezuinigen op subsidies'. De subsidie valt binnen de beleidsthema's Sociale samenhang en diversiteit en het streven naar een goede verstandhouding tussen bevolkingsgroepen.

Wat houdt de maatregel in?

De bezuinigingsmaatregel heeft als direct gevolg dat er minder budget beschikbaar is voor de verschillende zelforganisaties. De bezuiniging komt voort uit een beleidswijziging in 2010 van het toenmalige college ten aanzien van (allochtone) zelforganisaties. Zo sprak men de wens uit af te stappen van het systeem van subsidies aan zelforganisaties op 'etnische grondslag'. Het college stelde dat de inzet voor de sociale samenhang en diversiteit in Haarlem heel het maatschappelijke middenveld aangaat en zich niet mag beperken tot allochtone zelforganisaties.

Mede hierom is de toenmalige subsidieregeling 'allochtone zelforganisaties' met ingang van 1 januari 2013 beëindigd. Hiervoor in de plaats is er een brede subsidieregeling 'diversiteitsbevordering' gekomen. Dit is gericht op *alle* vrijwilligersorganisaties⁹. Naast de subsidieregeling gericht op diversiteitsbevordering is er een (kleine) subsidieregeling voor huisvesting van zelforganisaties door het college vastgesteld waarmee allochtone zelforganisaties een deel van hun huisvestingskosten vergoed kunnen krijgen.¹⁰

Bezuiniging

Het budget in 2010 bedroeg € 98.000. Aansluitend op de hierboven besproken beleidswijziging over de rol en positie van zelforganisaties achtte het college het wenselijker om de bezuiniging uit te stellen tot 2013 en daarna gefaseerd (in twee jaar) in te voeren. In de Kadernota 2011 was opgenomen de subsidie in 2012 met € 28.000 te korten en vanaf 2013 jaarlijks met € 58.000 te verlagen. De subsidie zou daarmee vanaf 2013 op € 40.000 blijven steken. Later is deze tijdens de bespreking van Kadernota 2011 op 30 juni 2011 via Amendement 33 afgezwakt tot een bezuiniging van € 48.000 per jaar, wat neerkomt op een jaarlijkse subsidie van € 50.000. Hierbij is rekening gehouden met lagere exploitatiekosten door multifunctioneel gebruik van het bedrijfsverzamelgebouw en projectfinanciering.

Tabel 2.14 Overzicht bezuinigingen 'Allochtone Zelforganisaties' 2010-2018 x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	98	98	98	75	55	50	50	50	50
Bezuiniging	0	0	0	-23	-43	-48	-48	-48	-48

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Het meerjarenbeeld van de bezuinigingen op subsidies bij de Kadernota is opgesteld zonder indexatie. Daarom is 2011 daar gelijk aan 2012. Maar bij de Kadernota worden ook de uitgangspunten voor de begroting voor komend jaar vastgesteld, waaronder de indexatie op subsidies. Bij de programmabegroting 2012 is de indexatie daarom wel opgenomen, dus stijgt het budget. In de jaren daarna is geen indexatie meer toegepast ('Bezuinigingsmaatregel Kadernota 2012, vier jaar niet indexeren').

⁹ Zie <https://www.haarlem.nl/subsidie-diversiteit>.

¹⁰ Zie <https://www.haarlem.nl/subsidie-huisvesting-zelforganisaties>.

Indexeren

Prijscompensatie voor subsidies is niet verplicht. In de Kadernota 2012 is vastgelegd om met ingang van 2013 voor een periode van 4 jaar – dus tot en met 2016 - 0,5% minder indexatie toe te kennen. Aanvullend is (in het kader van sociaal domein en compenserende maatregelen 2014) voor 2014 de resterende 0,5% niet toegekend.

Het verschil tussen 2011 en 2012 en verschil begroting en Kadernota is daarmee verklaard door de indexatie.

Tabel 2.15 Overzicht geïndexeerde bezuinigingen 'Allochtone Zelforganisaties' 2010-2018,
in x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	98	98	100	77	57	52	52	52	52
Bezuiniging	0	0	0	-23	-43	-48	-48	-48	-48

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Programmabegroting 2012-2016;
- Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage).

De raad heeft kennis genomen van deze bezuiniging. Zo werd in een brief van het college aan de commissies Beheer, Bestuur, Ontwikkeling en Samenleving van 21 april 2011 weergegeven hoe het proces naar de besluitvorming over het bezuinigen bij de Kadernota 2011 is verlopen. De gesubsidieerde organisaties hebben in 2010 meermaals aankondigingen van de bezuinigingen ontvangen en zijn in staat gesteld een zienswijze op de bezuiniging met betrekking tot de eigen organisatie naar voren te brengen. In een bijlage bij deze brief geeft het college een overzicht van de ingediende zienswijzen, waaronder die op het budget allochtone zelforganisaties. Tevens stelde de verantwoordelijke wethouder tijdens de bespreking van de begroting op 10 november 2010 het voornemen uit om de maatregel te willen gaan evalueren en daartoe op 1 december onder andere een conferentie te organiseren waarvoor ook de raad zou worden uitgenodigd.

Met een amendement (amendement 33, red.) heeft de raad de bezuiniging op het budget allochtone zelforganisaties iets bijgesteld. Het college heeft naar aanleiding van de vragen tijdens het participatietraject over de huisvestingskosten van zelforganisaties de subsidieregeling "huisvesting zelforganisaties" ingesteld.

Proces intern/extern

Aan de beleidswijziging is een participatietraject vooraf gegaan. Aan dit participatietraject hebben 18 zelforganisaties deelgenomen en zijn welzijnsinstellingen, maatschappelijke organisaties en adviesraden, plus de raadscommissie Samenleving betrokken geweest. In februari 2010 is een vooraankondiging van de bezuinigingen verstuurd. Door vier zelforganisaties is hier een zienswijze op ingediend namelijk door Haarlems Migranten Platform, de Samenwerkende Marokkaanse Organisaties (SMOH), het Cultureel Centrum Selimiye en Stichting de Toekomst.

De zelforganisaties waren kritisch over de bezuiniging. Zij wilden graag duidelijkheid over het toekomstige beleid en de huisvestingskosten. Zie onderstaande punten:

- zij wezen op de inzet van vrijwilligers die binnen zelforganisaties actief zijn;
- verzocht werd om duidelijkheid over het toekomstige beleid en duidelijke criteria voor de nieuwe subsidieregeling te geven;
- zij vroegen om aandacht voor huiswerkbegeleidingsprojecten en de huisvesting van zelforganisaties;
- verzocht werd om de bezuiniging stapsgewijs in te voeren zodat zelforganisaties zich hierop konden voorbereiden; en
- zij refereerden aan een toezegging bij het participatietraject dat zelforganisaties ook aanvragen voor andere subsidies binnen de gemeente Haarlem kunnen indienen.

Tijdens het participatietraject over de beleidswijziging hebben vertegenwoordigers van zelforganisaties hun zorg uitgesproken over het verdwijnen van de subsidieregeling allochtone zelforganisaties en de bezuiniging op het budget. Voornamelijk werd gesproken over het recht op een vergoeding van huisvestingskosten en het gebruik maken van een eigen locatie of van een gemeenschappelijk gebouw, zoals De Pletterij (voormalig Mondiaal Centrum).

De beleidswijziging was volgens de gemeente ruim van te voren aangekondigd. Zelforganisaties konden zich volgens de gemeente bijtijds voorbereiden dat er geen budget meer beschikbaar was. Vanaf 2013 zijn enkele zelforganisaties met hun activiteiten gestopt.

In de raad is de bezuiniging – naast het amendement op 30 juni 2011 - vrijwel niet aan de orde geweest, behalve dat GroenLinks Haarlem tijdens de bespreking van de Kadernota 2011 stelde dat *‘(...) allochtone zelforganisaties leveren een belangrijke bijdrage op het gebied van emancipatie en participatie.’*

2.14 Scouting Regio Haarlem

Reden voor subsidie

De Scouting Regio Haarlem biedt een actieve vrijetijdsbesteding voor alle leeftijden. De subsidierelatie met Scouting Regio Haarlem bestaat sinds 1990. De activiteiten van de scouting dragen bij aan de beleidsdoelstellingen van de gemeente voor de jeugd. Een voorbeeld is een gezonde ontwikkeling naar en voorbereiding op volwaardige deelname aan de maatschappij als volwassene. Daarnaast dragen de activiteiten van scouting ook bij aan sociale cohesie en leefbaarheid door middel van het ondersteunen van andere activiteiten/evenementen in de stad (op vrijwillige basis) en buurtgerichte activiteiten (rommel opruimen e.d.). De gemeente heeft echter geen wettelijke taak voor het subsidiëren van scouting.

Wat houdt de maatregel in?

De maatregel richtte zich voornamelijk op het besparen van de huisvestingskosten van de stichting.

Bezuiniging

Het beschikbare budget voor de Scouting Regio Haarlem bedroeg tot 2013 € 60.000 per jaar. Dit is inclusief € 10.000 huursubsidie om de huur te compenseren van het regiogebouw op de Frieslandlaan. In de Kadernota 2011 was afgesproken om € 10.000 (2013), € 20.000 (2014) en € 30.000 (vanaf 2015) te bezuinigen op de subsidie. Dit is door middel van amendement 33 op 30 juni 2011 voor de jaren na 2015 met € 10.000 afgezwakt naar € 20.000 per jaar.

Een voor de gemeente gunstige ontwikkeling was dat door de verhuizing van de scouting naar de Tingietersweg 97 de huisvestingskosten van de scouting daalden van € 40.000 per jaar naar ruim € 20.000 per jaar. Dit leverde de gemeente een jaarlijkse besparing op van ongeveer € 20.000. Door de flink lagere huurlasten heeft de scouting voor 2014 geen huursubsidie van € 10.000 per jaar meer aangevraagd.

De Scouting Regio Haarlem heeft met de bezuiniging van € 20.000 en het wegvallen van de huursubsidie van € 10.000 jaarlijks in totaal € 30.000 minder inkomsten (in vergelijking met 2012). Echter doordat de huisvestingskosten met € 20.000 gedaald zijn heeft zij “slechts” € 10.000 per jaar hoeven te bezuinigen op hun overige uitgaven (activiteiten, subsidie aan de scoutinggroepen e.d.).

Tabel 2.16 Overzicht bezuinigingen ‘Scouting Regio Haarlem’ 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente (incl. huursubsidie t/m 2013)*	60	60	60	50	30	30	30	30	30
Bezuiniging	0	0	0	-10	-20	-20	-20	-20	-20

* Eind 2013 is het regiokantoor van de scouting verhuisd naar een goedkopere locatie dan het pand aan de Frieslandlaan 10, waardoor de aanvullende jaarlijkse huursubsidie (HS) van € 10.000 niet meer nodig was.

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Programmabegroting 2012-2016;
- Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage).

De gemeenteraad heeft de bezuiniging expliciet besproken. In de gemeenteraad heeft het bestuur van de Stichting Scouting Regio Haarlem ingesproken om hun standpunt toe te lichten. De gemeenteraad heeft besloten om de € 10.000 huursubsidie buiten beschouwing te laten en de beoogde bezuiniging te verlagen naar € 20.000. De subsidie is later voor een nieuwe subsidieverstrekkingperiode vanaf 1 juli 2014 tot en met 31 december geëvalueerd. Hier is toen besloten dat een verdere korting het uitvoeren van de afspraken met de gemeente in het gedrang zou brengen, en de subsidie daarmee € 30.000 op jaarbasis zou blijven.¹¹

Proces intern/extern

De gemeente Haarlem is in 2011 met Scouting Regio Haarlem in gesprek gegaan om de mogelijkheden te verkennen om deze bezuiniging op te kunnen vangen. De gemeente heeft meerdere malen gesproken met de Scouting Regio Haarlem en met het regionaal overleg waarin alle scoutinggroepen vertegenwoordigd zijn. Hierin zijn meerdere mogelijkheden voor het opvangen van de bezuiniging besproken, waaronder verhuizing naar een ander kantoor en zelfs het opheffen van het regiogebouw en gebruikmaking van alle gebouwen van de scouting groepen.

¹¹ Subsidieverstrekking basisinfrastructuur 1 juli 2014 - 31 december 2015 (2014/145064), bijlage overzicht subsidies.

Scouting Regio Haarlem heeft hierin bezwaar ingediend tegen de voorgenomen bezuiniging, met als voornaamste argument dat € 10.000 van de subsidie bedoeld was als huursubsidie ter compensatie van de hoge huur en de vrees bestond dat het regiokantoor met de bezuiniging niet meer te handhaven was. Dit bezwaar is afgewezen door de commissie met als argument dat de bezuiniging niet onredelijk was gezien de noodzaak tot structurele bezuinigingen en rekening houdend met de mogelijkheid om de huisvestingskosten te verlagen door middel van verhuizing naar een ander regiokantoor.

Eind 2013 vond de verhuizing naar de Tingietersweg 97 in Haarlem plaats.

2.15 Kunstenaarscollectief De Nieuwe Vide

Reden voor subsidie

Kunstenaarscollectief 'De Nieuwe Vide' organiseert tentoonstellingen op het gebied van jonge en experimentele beeldende kunst. De organisatie helpt de gemeentelijke doelstelling om het kunstklimaat in Haarlem, aantrekkelijkheid van de stad en ondersteuning van kunstenaars als beroepsgroep te versterken. De Nieuwe Vide ontving € 59.000 tot en met 2012 subsidie van de gemeente, gedekt door middelen van de Rijksbegroting voor Beeldende Kunst en Vormgeving. Daarnaast ontvangt de instelling subsidie uit het Mondriaanfonds.

Wat houdt de maatregel in?

De bezuiniging op De Nieuwe Vide is onderdeel van een bredere taakstelling van 150.000 per jaar vanaf 2013 tot 2018. De maatregel betreft het schrappen van een deel van de subsidie van de Nieuwe Vide.

Bezuiniging

Aanvankelijk (Kadernota 2011) zou de subsidie (€ 59.000) per 2013 volledig worden wegbezuinigd. In de bespreking van de Kadernota op 30 juni 2011 is echter voorgesteld om in plaats van de gehele subsidie te schrappen, € 19.000 per jaar te bezuinigen. De bezuiniging is gewijzigd naar € 19.000 per jaar, vanaf 2013. De instelling ontvangt daarmee structureel € 40.000 budget subsidie.

Tabel 2.17 Overzicht bezuinigingen 'De Nieuwe Vide' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	59	59	59	40	40	40	40	40	40
Bezuiniging	0	0	0	-19	-19	-19	-19	-19	-19

Bron: Amendement 33 op 30 juni 2011 (Bespreking Kadernota 2011).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage);
- Realisatie bezuinigingen coalitieakkoord.

Proces intern/extern

In de B&W nota "Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage)" uit 15 maart 2011 valt te lezen dat De Nieuwe Vide verbijsterd heeft gereageerd over het stopzetten van de gemeentelijke subsidie. Volgens de organisatie zou het stopzetten van de subsidie betekenen dat de organisatie per 2013 niet meer zou bestaan, omdat de particuliere fondsen en private sponsors de kosten niet dekken. De toenmalige directeur heeft ingesproken in de commissiebehandeling.

De gemeente had hierop geantwoord dat het verdwijnen van De Nieuwe Vide ook een gevaar zou betekenen voor de andere ateliers uit Haarlem en de tentoonstellingsruimte op het Nieuwe Energie terrein. Hierbij had de gemeente ook nog een ander belang, namelijk dat de provincie-investering in het pand op het Nieuwe Energie terrein (welke gekoppeld was aan aanblijven van de Nieuwe Vide als huurder) zou aanblijven. Het college sprak de verwachting uit dat De Hallen Haarlem een voortrekkersrol zou vervullen om een plan op te stellen waarbij het belang van het beeldende kunstklimaat voor Haarlem en de bundeling van de krachten van de instellingen centraal staat.

De protesten kwamen vooral uit het kunstveld, waaronder inwoners van Haarlem met als beroep kunstenaar en sympathisanten van de instelling. Deze geluiden kwamen via de mail. Formeel is protest aangetekend door de organisatie zelf. De directeur heeft ingesproken tijdens de commissie behandeling en tevens is een lobby gevoerd via gesprekken in de fracties en met de wethouder.

De gemeente geeft aan te hebben gesproken met kunstenaars uit Haarlem en representanten van de Nieuwe Vide en andere beeldende kunstinstellingen zoals 37PK en de Vishal.

2.16 Stichting Het Kunkelsorgel

Reden voor subsidie

Stichting Het Kunkelsorgel is een vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor het Draaiorgelmuseum in Haarlem. In het museum is een collectie met draaiorgels te zien en te beluisteren. De gemeente subsidieert de stichting wegens haar beleidsdoelstelling om cultureel erfgoed te belichten en te behouden.

Wat houdt de maatregel in?

De maatregel betreft een stopzetting/afkoop van de jaarlijkse subsidiestroom aan de Stichting Het Kunkelsorgel.

Bezuiniging

In het collegebesluit 'Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018' is opgenomen om de subsidiestroom van € 42.000 af te bouwen met € 600 (2012), € 1.200 (2013) en helemaal te stoppen per 2014.

In samenspraak met de Stichting kwam men tot het besluit om de subsidie over 2012, 2013 en 2014 (in totaal € 126.000) als afkoopsom uit te betalen in 2012. Anders dan het eerdere voorstel betekende dit dat de subsidie niet per 2014 maar per 2015 is beëindigd.

De in de "Voorgenomen bezuinigingen op subsidies 2012 – 2018" genoemde subsidiekorting over 2012 en 2013 van respectievelijk € 600 en € 1.200 is daarmee komen te vervallen en niet doorgevoerd.

Tabel 2.18 Overzicht bezuinigingen 'Stichting het Kunkelsorgel' 2010-2018, x 1.000,- euro

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Beschikbaar gesteld budget gemeente	42	42	126*	0	0	0	0	0	0
Bezuiniging	0	0	0	-42	-42	-42	-42	-42	-42

* afkoopsom subsidies 2012, 2013 en 2014.

Bron: B&W Nota Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage).

Informatie aan de raad

De raad is in ieder geval door middel van de volgende documenten geïnformeerd over onderdelen van de bezuiniging:

- Kadernota 2011;
- Programmabegroting 2011-2015;
- Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage).

Proces intern/extern

In de B&W nota "Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage)" uit 15 maart 2011 valt te lezen dat de Stichting Het Kunkelsorgel het college had voorgesteld om in plaats van de subsidierelatie jaarlijks te verminderen met € 41.600 (afgerond € 42.000), deze subsidie af te kopen voor een het eenmalige bedrag van € 143.000. Dit stond gelijk aan ongeveer 3,5 keer het jaarlijkse subsidiebedrag. Op verzoek van de Stichting zou de subsidie niet per 2014 worden stopgezet, maar per 2015. Hiermee kan samen met een eigen bijdrage van het SKO (€ 40.000), een bijdrage van de Vrienden van het SKO (€ 50.000) en een hypotheek van € 193.000 het pand – dat het toentertijd huurde en waar het draaiorgelmuseum gevestigd is - worden aangekocht. Volgens de Stichting zouden de hypotheeklasten gedekt kunnen worden uit de jaarlijkse exploitatie.

De gemeente gaf hierop aan dat zij, gezien eerdere prestaties bij bezuinigingsinspanningen van de Stichting (zoals een eerdere subsidieverlaging van ca. € 11.000), het voorstel van de stichting over te nemen. Zij roemde hierbij het ondernemerschap en medewerking van de stichting.

3 Resultaten EffectenArena

3.1 Inleiding

Om de effecten van de bezuinigingsmaatregelen in te schatten is naast een analyse van de beschikbare documenten ook een EffectenArena georganiseerd. Een EffectenArena is een interactieve bijeenkomst waar de betrokken partijen een bepaalde interventie of beleidswijziging gezamenlijk bespreken. De EffectenArena is gehouden op 8 maart 2016 in het gemeentehuis van Haarlem.

Aan de hand van de EffectenArena hebben de vertegenwoordigers van de maatschappelijke organisaties in onderling gesprek onder leiding van Ecorys benoemd:

- Activiteiten – De activiteiten (de aanpassingen op basis van de bezuinigingen) die binnen het nieuwe beleid hebben plaatsgevonden;
- Investeerders – Zijn er nieuwe geldstromen gekomen? Van wie?
- Effecten – Welke positieve en negatieve effecten zijn waarneembaar van het nieuwe beleid (zowel beoogde als onverwachte effecten: financiële effecten en bredere maatschappelijke effecten) en wat is de onderliggende redenering hiervan;
- Incasseerders – Bij welke partijen / personen/ groepen van burgers komen de effecten terecht?

Oorspronkelijk is dit onderzoek gestart met tien onderwerpen. De EffectenArena vond op 8 maart 2016 plaats. In de maanden daarna is besloten nog vijf onderwerpen toe te voegen. De betrokken organisaties zijn niet voor de EffectenArena uitgenodigd. Hun mening is daarna geïnventariseerd.

3.2 EffectenArena bezuinigingsmaatregelen

Voor de EffectenArena van 8 maart 2016 zijn alle maatschappelijke organisaties die direct of indirect betrokken zijn geweest bij de oorspronkelijke 10 bezuinigingsmaatregelen uitgenodigd. Ook ambtenaren van de gemeente Haarlem die op de hoogte zijn van de stand van zaken waren aanwezig. De lijst met aanwezigen treft u aan in de bijlage. Voor de meeste bezuinigingsmaatregelen waren direct betrokkenen aanwezig. De uitkomsten van de EffectenArena zijn overzichtelijk aangegeven in de onderstaande figuur. De gebruikte afkortingen tussen haakjes staan voor:

Naam	Afkorting
Multifunctioneel gebruik accommodaties	MGA
Centrummanagement	CM
Digitale webwinkel	DW
Peuterspeelzalenwerk	PS
Duurzame sportvoorzieningen	DS
Speeltuinverenigingen	SV
Graffiti en wildplak	GW

Effecten Arena

Impact van de bezuinigingen in Haarlem

levert bijdrage aan

► Digitale dienstverlening voor gebruikers en bedrijven

► Welzijn- en sportaccomodaties aanbieden aan burgers

► Gebruik/afhuren speeltuinen (vaker besloten)

► Gebruik kinderboerderijen

► Financieren duurzame sportmiddelen

Activiteiten

► Peuterspeelzalen aanbieden (Wet 'OKE')

► Toezicht op veiligheid oversteken op een zo efficiënt mogelijke manier

► Faciliteren gezamenlijke planontwikkeling met marktpartijen door interne interne gemeentekosten te financieren in initiatief-

► Niet-proactief verwijderen van Graffiti en Wildplak

► Centrummanagement en evenementen

veroorzaakt

1) Efficiënter werken

- Minder mogelijkheden om reserves te vormen (DS)
- Minder post, meer telefoon (DW)
- Klanten zijn minder met lotgenoten samen (MGA)
- Vrijwel geen effecten (PSZ)
- Kleinschaliger (DS)
- Meer natuurlijk spelen (SV)
- Klanten dienen verder te reizen (MGA)
- Minder hoog serviceniveau (MGA, DW, DS)
- Minder locaties, meer delen (MGA)

2) Meer inzet vrijwilligers

- Minder professioneel toezicht (SV)
- Meer stress bij medewerkers
- Minder professionele krachten (SP)
- Minder tijd voor relatiebeheer met verenigingen (DS)

3) Zoeken naar alternatieve financiering

- o.a. bij buurt/burgers
- Verschuiving van verantwoordelijkheden: bijdrage ondernemers en meer inspraak (CM)
- Meer verhuur van locaties (SV)

4) Overige effecten

- Hogere huur/geen idexatie (MGA)
- Klantevredenheid gelijk gebleven (MGA)
- Aantal (unieke) bezoekers gelijk of groeit (MGA, DW)
- Moeite met niet-begrote tegenvallers (DS)
- Evenementen zijn soberder (CM)
- Geen ervaren klachtentoe name over graffiti (GW)
- Meer samenwerking organisaties
- Meer betrokkenheid vrijwilligers

Effecten

betekenen voor

► Klanten

► Ambtenaren Haarlem

► Buurt/Burgers

► Vrijwilligers

Incasseerders

► M. organisaties

► VVE's

► Ondernemers

► Kwaliteit publieke ruimte Haarlem

Investeerders

► M. organisaties

► VVE's

► Ondernemers

ECORYS

Voor elke bezuinigingsmaatregel liggen de accenten net iets anders. De uitkomsten lichten wij per maatregel toe.

3.2.1 Multifunctioneel gebruik accommodaties

Om tot multifunctioneel gebruik te komen, hebben de organisaties veel overlegd. Het aantal accommodaties is teruggebracht en de overgebleven gebouwen worden multifunctioneel gebruikt, met voordelen, maar ook met nadelen voor de gebruikers. Zo is de reisafstand voor de klanten toegenomen en lopen klanten minder snel naar binnen omdat zij dienen aan te bellen (in plaats van een vrije inloop). Het is onpersoonlijker geworden, mede omdat er minder gelegenheid is om met lotgenoten samen te komen. Het is minder gezellig geworden. Door de bezuinigingen werden de organisaties naar eigen zeggen gedwongen om naar hun eigen uitgavenpatroon te kijken. Dit was een positief punt, omdat men door creatief te zijn, toch forse besparingen kon realiseren. Een ander bijkomend voordeel was dat door het multifunctioneel gebruik van de gebouwen de afstand tussen verschillende Haarlemse maatschappelijke organisaties letterlijk kleiner is geworden. Het realiseren van de taakstelling heeft er in de loop van de jaren zeker voor gezorgd dat instellingen elkaar meer zijn gaan opzoeken en ook meer samen gebruik maken van accommodaties, onder meer via samenwerking met zorginstellingen die ook steeds meer wijkgericht werken. Hierdoor zijn nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan. Een participant geeft aan dat dit past in de huidige tijd waarin wij leven:

“Tegenwoordig moet je denken vanuit samen doen.”

3.2.2 Centrummanagement

In de bekostiging van het centrummanagement is een verschuiving te zien van de gemeente voor een deel naar de ondernemers. Ook door de invoering van de reclamebelasting – die ten goede komt aan Stichting Ondernemersfonds Binnenstad Haarlem – is het aandeel in de kosten dat door de ondernemers wordt bijgedragen omhoog gegaan. Desondanks is de centrummanager erg tevreden over het ondernemersfonds en zou hij niet meer terug willen naar de oude situatie zonder ondernemersfonds. Wel zou een ondernemersfonds op basis van Ozb (eigenarenbelasting) beter zijn. Zo wordt door een andere participant aangegeven dat, in plaats van alleen ondernemers, ook wijkcentra reclamebelasting moet afdragen als ze een uithangbord hebben.

Ondernemers hebben meer zeggenschap over de evenementen die in Haarlem worden georganiseerd en wordt er meer in gezamenlijk overleg tussen gemeente, ondernemers en centrummanager geregeld. Dat leidt weer tot meer draagvlak en begrip tussen ondernemers onderling en richting de gemeente. Een ander effect is dat de activiteiten door anderen worden uitgevoerd en bekostigd in vergelijking met de oude situatie, waarin de gemeente een groter deel van het budget subsidieerde.

Het aantal georganiseerde evenementen met betrokkenheid van ondernemers is gelijk gebleven, maar zijn soberder uitgevoerd. De gemeente bezuinigt ook op de marketing van het centrum. Naar mening van de centrummanager zou de gemeente moeten kiezen voor bepaalde evenementen en daar meer marketing op inzetten. Een ambtenaar van de gemeente vraagt zich af welke effecten de bezuinigingen op het centrummanagement hebben op de positie van Haarlem in Nederland. Nu staat de stad in de top 10 van meest aantrekkelijke binnensteden van Nederland.

3.2.3 Digitale webwinkel

De digitale webwinkel behelst een andere manier van werken bij de gemeente. Het effect is minder rechtstreeks contact met de burgers. De burgers en bedrijven kunnen via digitale Self Service hun producten digitaal regelen. Voor de invoering van de digitale webwinkel is onderzoek gedaan. Een gevolg is dat er intern bij de gemeente ook meer geautomatiseerd is. De effecten zijn voornamelijk bij de ambtenaren achter het bureau te merken, zoals minder post, meer telefonisch contact en voor wie niet wil/kan gebruik maken van de website, bezoek in de publiekshal. Hier staan ook zelfhulpbalies waar ongeveer 15% van de aanvragen wordt afgehandeld.

Haarlem Effect ziet het aantal unieke klanten bij hun loket Haarlem toenemen met mensen die niet digitaal kunnen/willen werken en door de vraag naar zorg. Te zien is dat ouderen en allochtonen problemen hebben met digitaal werken. Zij dreigen het contact te verliezen met de gemeente en zijn aangewezen op maatschappelijke organisaties die opkomen voor deze kwetsbare groepen. Een participant geeft dan ook aan:

“Er is sprake van een waterbedeffect: de rekening komt te liggen in een andere sector.”

Er zitten ook positieve kanten aan de digitalisering. Meldingen van defecte objecten in de openbare ruimte zijn snel te doen en meestal ook snel verholpen. Ook op andere terreinen zijn er voordelen aan digitaal werken: het huren van een zaal door een vereniging loopt nu snel en efficiënt. Het nadeel hiervan is tegelijkertijd dat het persoonlijke contact ontbreekt.

3.2.4 Peuterspeelzalen

De effecten van de bezuiniging door de gemeente waren beperkt omdat de Rijksoverheid extra middelen ter beschikking stelde. De effecten zijn graduëel van aard. De soort activiteiten zijn hetzelfde gebleven, maar het aantal is afgenomen. Er zijn minder kinderactiviteiten voor de buurt, want dat is verplaatst naar de speeltuinen.

3.2.5 Duurzame sportvoorzieningen

Het fonds voor duurzame sportvoorzieningen – voorzieningen als sporttoestellen die minimaal 10 jaar meegaan – is jaar na jaar gegroeid, mede omdat het budget niet volledig werd uitgenut. De bezuiniging op de reserve voor dit fonds doet het potje slinken, maar heeft volgens de gemeente tot nu toe nog geen gevolg gehad voor de aanvragers. Mogelijk dat dit aan het eind van dit jaar (2016) anders is, maar dit is volgens de gemeente moeilijk te voorspellen.

Hoewel niet in het onderzoek genoemd als bezuinigingsmaatregel, maar wel besproken in de EffectenArena, is de bezuiniging op zwembaden. Veel van de effecten die hier te merken zijn, zijn ook van toepassing op de wel opgenomen bezuinigingsmaatregelen in dit onderzoek en de moeite waard om hier te vermelden. De effecten volgens enkele sprekers zijn:

- Gelijkblijvend of gestegen aantal bezoekers (sterk weersafhankelijk);
- Klanttevredenheid op hetzelfde niveau gebleven;
- Efficiënter roosteren, maar verzuim is een probleem;
- Centrale inkoop;
- Besparingen op energiekosten;
- Serviceniveau gaat achteruit;
- Minder tijd voor relaties met verenigingen;
- Voorzieningen voor groot onderhoud opgenomen;

- Geen ruimte om tegenvallers op te vangen;
- Geen indexatie van huurstijgingen en salariskosten;
- Samen met de gemeente zoeken naar oplossingen.

"In het algemeen zit er minder vet op de botten."

3.2.6 Kinderboerderijen

Geen van de aanwezigen kan iets zeggen over de effecten die op het terrein van de kinderboerderijen zijn bemerkt.

3.2.7 VRI's

De aanwezigen hebben geen ervaring met de bezuinigingen op de verkeersregelininstallaties. Men vraagt zich af of het effect is te zien in het aantal incidenten op de plaatsen waar de VRI's zijn verwijderd.

3.2.8 Initiatievenbudget

De verlaging van het initiatievenbudget heeft met name gevolgen voor de gemeente zelf (interne organisatie). Maatschappelijke organisaties konden over dit onderwerp en de effecten geen informatie geven.

3.2.9 Speeltuinverenigingen

De speeltuinverenigingen hebben geprobeerd hun inkomsten te vergroten door onder meer verhuur van de speeltuin voor kinderpartijtjes en het multifunctioneel gebruiken van gebouwen. Het grootste probleem is niet financieel maar is de moeite om vrijwilligers te vinden voor het speeltuinwerk. De gemeente heeft besloten enkele speeltuinen openbaar te maken, waardoor ze een buurtfunctie kregen. De speeltuinverenigingen krijgen een lager budget, maar blijven verantwoordelijk voor onderhoud en vervanging. Dat wordt in de toekomst een knelpunt, want een nieuw speeltoestel kost al snel € 20.000 tot € 40.000. Het effect is dat de speeltuinverenigingen meer inzetten op natuurlijk spelen zonder (dure) toestellen. Een ander effect is dat er minder toezicht is in de speeltuin, terwijl de vereniging wel aansprakelijk is als er iets gebeurt door nalatigheid.

3.2.10 Graffiti en wildplak

Enkele jaren terug was graffiti en het wildplakken veel in het nieuws, maar de hinder ervan lijkt afgenomen. Veel aanwezigen geven te kennen dat zij weinig tot geen klachten horen in hun directe omgeving over dit onderwerp.

3.3 Advies over het proces

De gemeente had eerder het gesprek met de maatschappelijke organisaties moeten aangaan en hen moeten raadplegen. Zij willen graag meedenken maar nu is er sprake van een mededeling in plaats van een dialoog, aldus de organisaties. De maatschappelijke organisaties geven aan dat er naar hun gevoel te weinig is nagedacht over de effecten van de bezuinigingen voor het functioneren. De gemeente moet in de stad en bij de maatschappelijke organisaties gaan kijken wat er speelt. Een aanwezige verwoordt dit als volgt:

"Heb oog en oor voor wat er leeft in de stad!"

De organisaties missen de aandacht en waardering vanuit de gemeente voor de moeite die zij hebben gedaan om de activiteiten in de stad in stand te houden. Zij maken zich zorgen dat wanneer de gemeente alleen kijkt naar het resultaat van de bezuinigingen op enkele gebieden kan concluderen dat de bezuinigingen 'geslaagd' zijn. De organisaties zijn bang dat de gemeente zich onvoldoende realiseert hoeveel werk en energie het opvangen en reageren op deze bezuinigingen de vele vrijwilligers hebben gekost. Er heerst het gevoel dat de gemeente heeft gekozen om te bezuinigen op basis van het bestaande beleid, in plaats van meer vraaggericht te bezuinigen en te kijken dat naar wat de stad, wijk voor wijk, nodig heeft.

4 Resultaten Digipanel

4.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft de resultaten van de Digipanel-enquête weer. Het Digipanel geeft Haarlemmers van 18 jaar en ouder de mogelijkheid om hun mening te geven over uiteenlopende onderwerpen. Door dit panel voor dit onderzoek te raadplegen is het mogelijk om de effecten van de bezuinigingen op de inwoners van Haarlem inzichtelijk te maken. De enquête is technisch mogelijk gemaakt door de gemeente Haarlem, afdeling DIA.

Het verschil tussen de resultaten in de enquête (Digipanel) en de andere gehanteerde onderzoeksmethoden is opvallend. Het Digipanel maakt melding van negatieve effecten door de bezuinigingen. Een mogelijke verklaring is dat de respondenten in een enquête expliciet gevraagd is naar effecten van bezuinigingen en dat zij blijkbaar verondersteld hebben dat de dienstverlening afgenomen is en er negatieve effecten zijn ontstaan. Het is de vraag of ze in staat zijn te vergelijken met de situatie voor de bezuinigingen.

Sommige onderzochte bezuinigingen komen terecht bij een specifieke groep Haarlemmers, bijvoorbeeld peuterspeelzalen en speeltuinverenigingen (jonge ouders). Omdat is gevraagd alleen de vraag te beantwoorden als men iets van de bezuinigingen heeft gemerkt, verschilt de response per gestelde vraag/stelling sterk (van ruim 3% voor de Stichting Het Kunkelsorgel tot 27% voor Digitale Webwinkel, zie Tabel 4.1). Deze verschillen zijn goed te verklaren. Zo ligt het in de lijn der verwachting dat de bezuiniging op de Digitale webwinkel hoog scoort omdat veel mensen om wat voor reden dan ook wel eens in contact hebben gestaan met de gemeente. De groep Haarlemmers die daarentegen tentoonstellingen op het gebied van jonge en experimentele beeldende kunst bezoekt - zoals De Nieuwe Vide - is vanzelfsprekend kleiner. Het panel telt 3.508 leden. De enquête is per mail naar al deze respondenten gestuurd. Hiervan hebben 1.438 (41%) de enquête volledig ingevuld. De vragenlijst kan worden gevonden in Bijlage D: Vragenlijst.

Tabel 4.1 Responsgegevens enquête

Bezuiniging	# Haarlemmers dat stelt persoonlijk iets te hebben gemerkt van de bezuiniging	In % van totale respons (1.438)
(sport)accommodaties (multifunctioneel gebruik van accommodaties, duurzame s. voorzieningen)	206	14%
Centrummanagement	113	8%
Digitale webwinkel	400	27%
Peuterspeelzaalwerk	84	6%
Kinderboerderijen	N.v.t.	N.v.t.
Verkeerregelinstanties	359	24%
Initiatievenbudget	N.v.t.	N.v.t.
Speeltuinverenigingen	136	13%
Graffiti en wildplak	282	19%
Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen	234	16%
Allochtone Zelforganisaties	55	4%
Scouting regio Haarlem	57	4%
De Nieuwe Vide	56	4%
Stichting Het Kunkelsorgel	47	3%

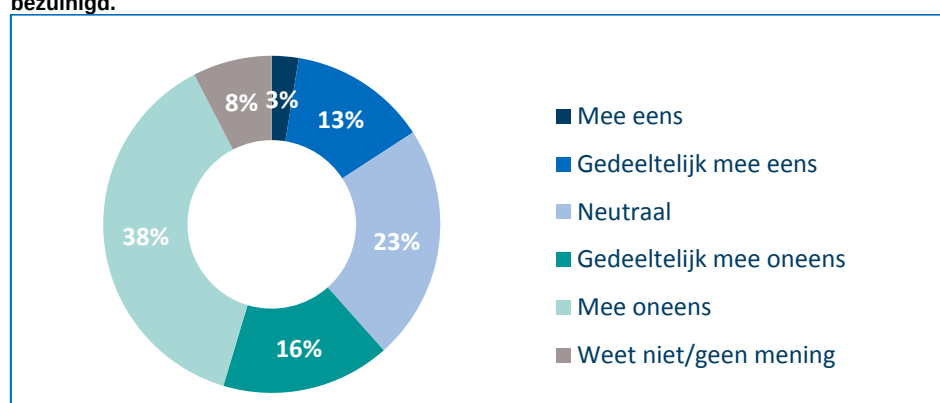
In de paragrafen 4.3 tot en met 4.16 is per thema de resultaten van de vragenlijst weergegeven.

4.2 Communicatie

Er zijn drie stellingen aan de Panelleden voorgelegd over de communicatie van de gemeente naar de burgers.

De eerste stelling was: "Ik ben als burger goed geïnformeerd over waarop de gemeente tussen 2011-2013 heeft bezuinigd". Zoals Figuur 4.1 laat zien is 54% van de Haarlemmers het daarmee (gedeeltelijk) oneens. Iets meer dan 16% van de respondenten was het gedeeltelijk of helemaal eens met de stelling.

Figuur 4.1 Ik ben als burger goed geïnformeerd over waarop de gemeente tussen 2011-2013 heeft bezuinigd.

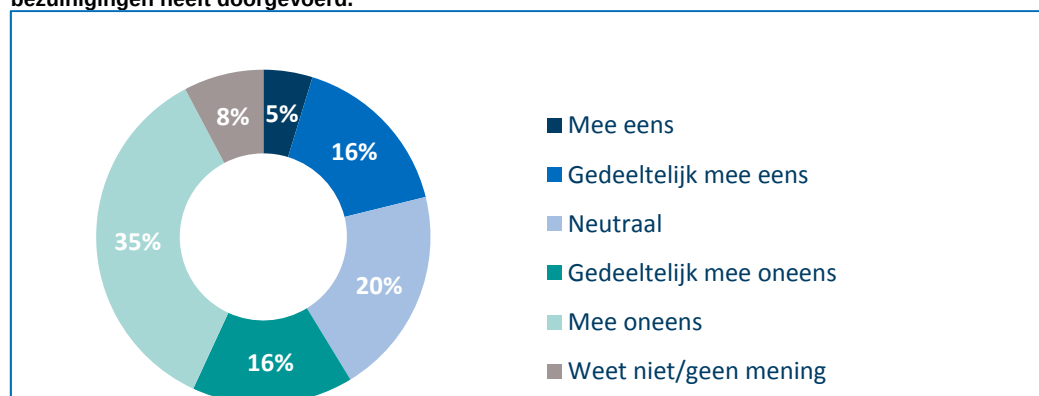

N=1.512.

Bron: Enquête DIA (2016).

De tweede stelling was: "Ik ben als burger goed geïnformeerd over de redenen waarom de gemeente deze bezuinigingen heeft doorgevoerd." Een krappe meerderheid (51%) van de respondenten geeft aan het (gedeeltelijk) oneens te zijn op de stelling. En 20% vond dat zij goed geïnformeerd waren over de redenen. Zie de Figuur 4.2 hieronder.

Figuur 4.2 Ik ben als burger goed geïnformeerd over de redenen waarom de gemeente deze bezuinigingen heeft doorgevoerd.

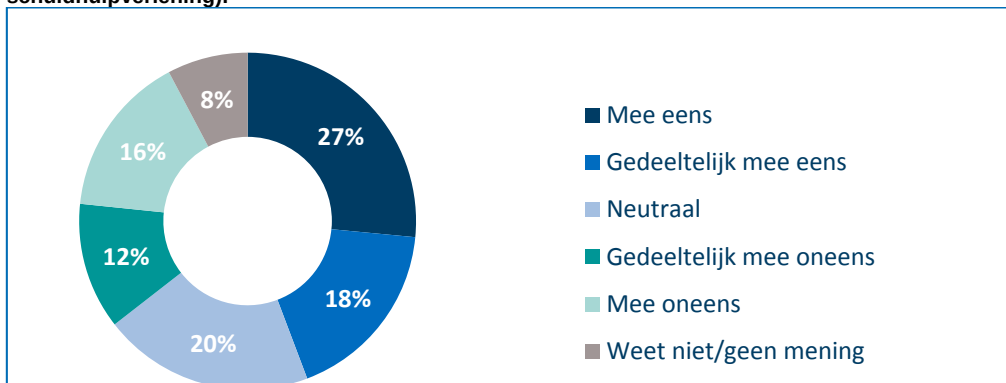
N=1.512.

Bron: Enquête DIA (2016).

De derde stelling was: Ik heb als burger vrijwel niets gemerkt van de bezuinigingen van de gemeente op maatschappelijke voorzieningen (voorbeelden zijn: peuterspeelzalen,

sportaccommodaties, schuldhulpverlening). Een kleine helft (44%) van de burgers zegt vrijwel niets van de bezuinigingen te hebben gemerkt. Daarentegen is bijna een derde (28%) van de respondenten het met de stelling (gedeeltelijk) oneens en laten weten wel iets te van de bezuinigingen gemerkt te hebben. Dit staat gelijk aan ongeveer 423 panelleden. Zie Figuur 4.3 hieronder.

Figuur 4.3 Ik heb als burger vrijwel niets gemerkt van de bezuinigingen van de gemeente op maatschappelijke voorzieningen (voorbeelden zijn: peuterspeelzalen, sportaccommodaties, schuldhulpverlening).

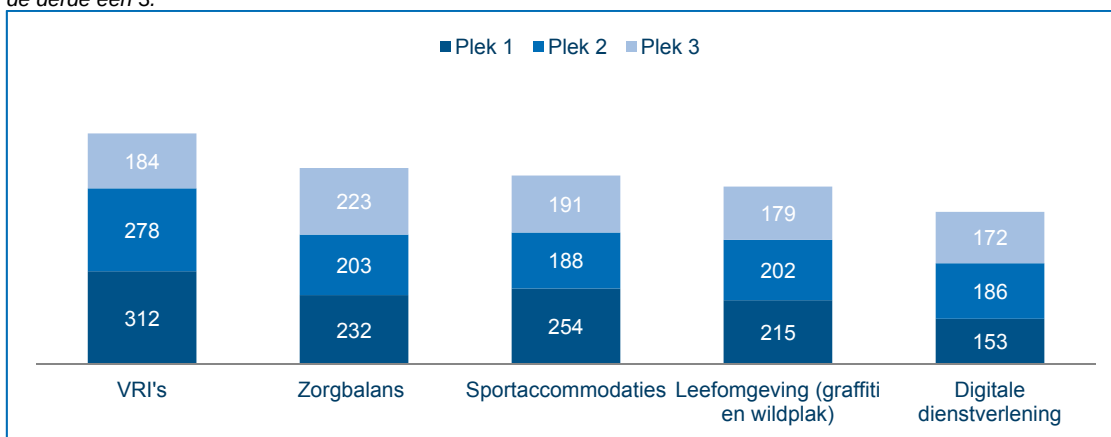
N=1.512.

Bron: Enquête DIA (2016).

Het DigiPanel is gevraagd aan welk onderwerp het Panellid de meeste waarde hecht. Hierbij is de respondent gevraagd het onderwerp dat men het belangrijkste achtte op plek 1 te plaatsen, het op één na belangrijkste onderwerp op plek 2 en de volgende op plek 3.

In Figuur 4.4 hieronder worden de door de respondenten vijf meest genoemde bezuinigingsonderwerpen weergegeven. De bezuiniging op verkeersreginstallaties is het meest genoemd. De bezuiniging op Zorgbalans (meer bewegen voor ouderen) is 658 keer genoemd, en bovendien het vaakst op plek 1 gezet. De bezuiniging op sportaccommodaties is 633 keer genoemd, en staat op plek drie.

Figuur 4.4 Aan welke van de hierboven besproken onderwerpen hecht u de meeste waarde? Het onderwerp waarvan u het belangrijkste vindt dat deze van goede kwaliteit is, geeft u een 1, de volgende een 2 en de derde een 3.

N=1.354.

Bron: Enquête DIA (2016).

Tot slot is aan de panelleden gevraagd wat zij de gemeente zouden willen meegeven, om daarmee volledig te kunnen leren van de bezuinigingen.

Kwaliteit van de bezuinigingen

- "Als een groot deel niet iets gemerkt heeft van de bezuinigingen dan is het een juiste bezuiniging geweest. Veel initiatieven worden na een bezuiniging ook wel door de maatschappij en/of het bedrijfsleven opgepakt."

Gemist onderwerp in de enquête: groenvoorziening en kwaliteit openbare ruimte

- "Neem ook bezuinigingen op onderhoud (wegen, straten, groen) mee in de volgende enquête. Doorn in het oog."

Communicatie

- "Goede voorlichting omtrent bezuinigingen;"
- "Goed communiceren. Niet via de krant maar rechtstreeks met een eigen krant of brochure;"
- "Goede informatie aan de burgers en dit ver van te voren;"
- "De burger zou beter geïnformeerd kunnen worden over bezuinigingen. Bijvoorbeeld via e-mail of papieren brief aan alle burgers;"
- "Prettig dat de burger gevraagd wordt wat hij er van vindt. Advies: blijf de burger informeren."

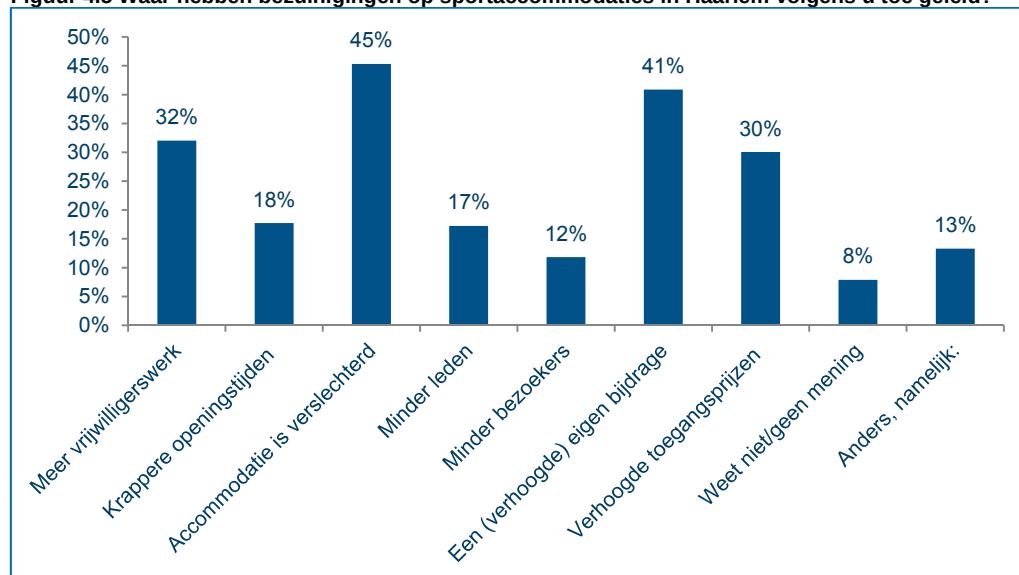
Algemeen oordeel presteren gemeente

- "Geen advies. De gemeente doet het goed!"

4.3 Bezuiniging op (sport)accommodaties

Van alle respondenten geeft 14% (206 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen op sport (multifunctioneel gebruik van accommodaties, duurzame sportvoorzieningen) te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.5 Waar hebben bezuinigingen op sportaccommodaties in Haarlem volgens u toe geleid?

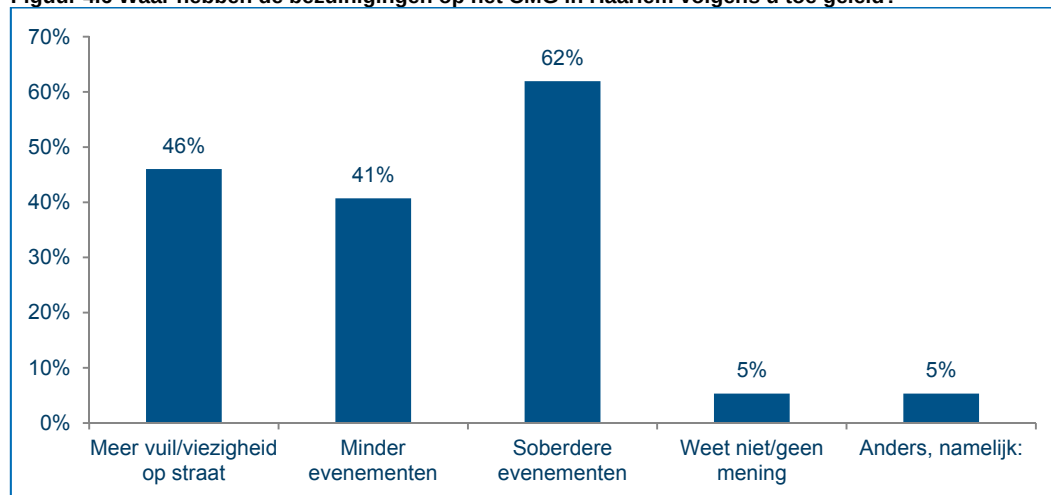
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging dat de sportaccommodaties van mindere kwaliteit zijn geworden. Andere voorname effecten zijn een (verhoogde) eigen bijdrage (41%) en een toename in het vrijwilligerswerk, dat mogelijk ten koste is gegaan van vaste (betaalde) krachten.

4.4 Centrummanagement

Van alle respondenten geeft 8% (113 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.6 Waar hebben de bezuinigingen op het CMG in Haarlem volgens u toe geleid?

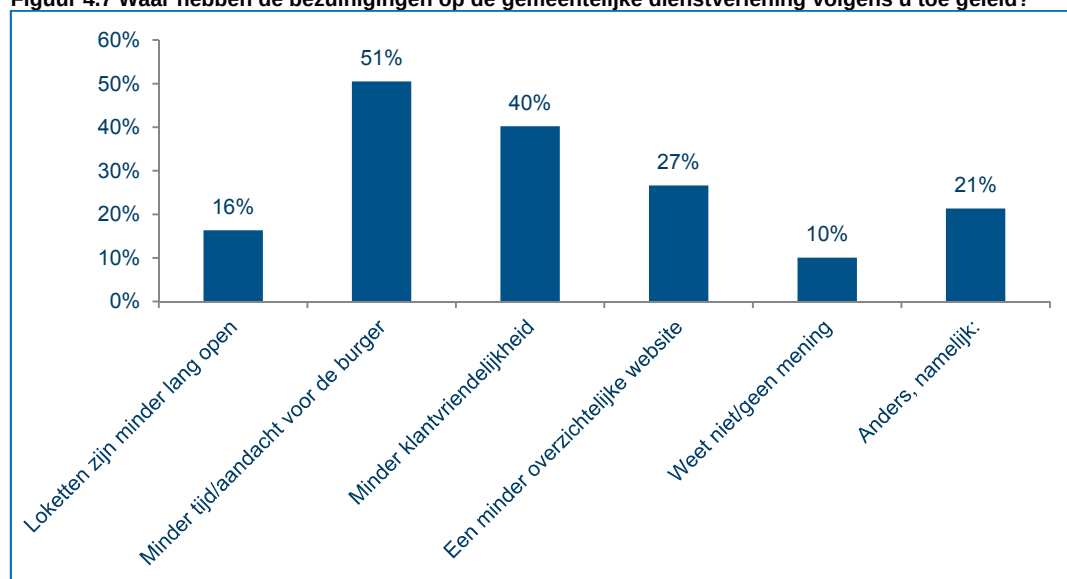
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op het centrummanagement dat de evenementen in de binnenstad van Haarlem soberder zijn geworden. Dit wordt door 62% van de respondenten genoemd. De twee overige effecten - meer vuil/viezigheid op straat en minder georganiseerde evenementen - worden iets minder vaak (respectievelijk 46% en 41%) genoemd.

4.5 Digitale Webwinkel

Van alle respondenten geeft 27% (400 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.7 Waar hebben de bezuinigingen op de gemeentelijke dienstverlening volgens u toe geleid?

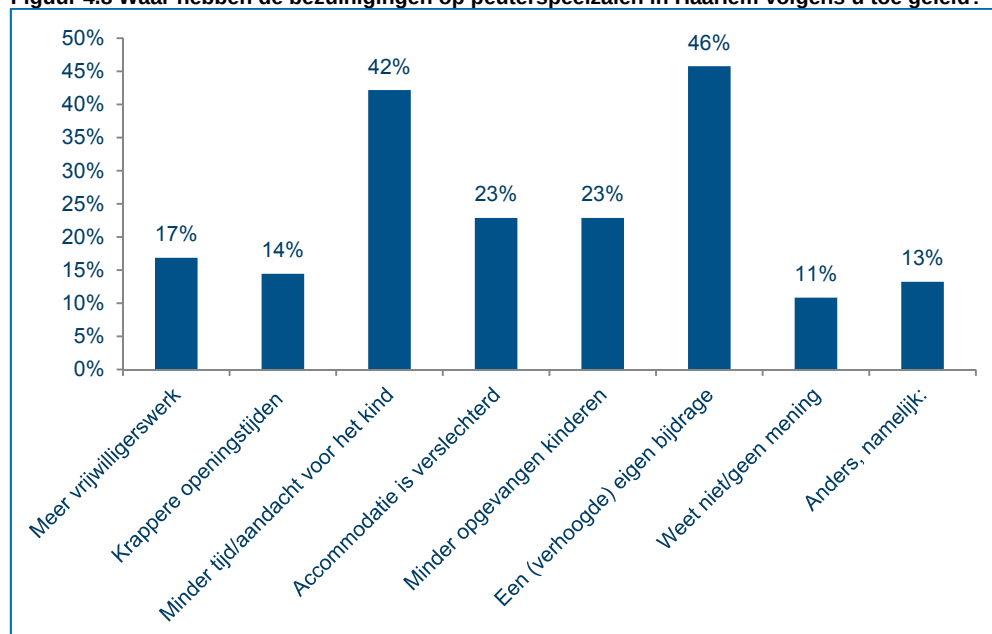
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op de digitale webwinkel dat er minder tijd/aandacht is voor de burger. Dit wordt door 51% van de respondenten genoemd. Een ander veel genoemd effect is een verminderde klantvriendelijkheid (40%). De overige onderscheiden effecten als een minder overzichtelijke website en krappere openingstijden van de loketten worden een stuk minder genoemd.

4.6 Peuterspeelzaalwerk

Van alle respondenten geeft 6% (84 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.8 Waar hebben de bezuinigingen op peuterspeelzalen in Haarlem volgens u toe geleid?

Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op het peuterspeelzaalwerk een verhoogde eigen bijdrage voor de opvang van het kind. Dit wordt door 46% van de respondenten genoemd. Een ander veelgenoemd effect is minder tijd/aandacht voor het kind (42%). Volgens een stuk minder Haarlemmers hebben de bezuinigingen geleid tot krappere openingstijden of meer vrijwilligerswerk, een verslechterde accommodatie of meer opgevangen kinderen per dagdeel.

Tot slot geeft een overgrote meerderheid (73%) van de respondenten aan het niet erg te vinden wanneer peuterspeelzalen hun gebouw delen met andere gebruikers.

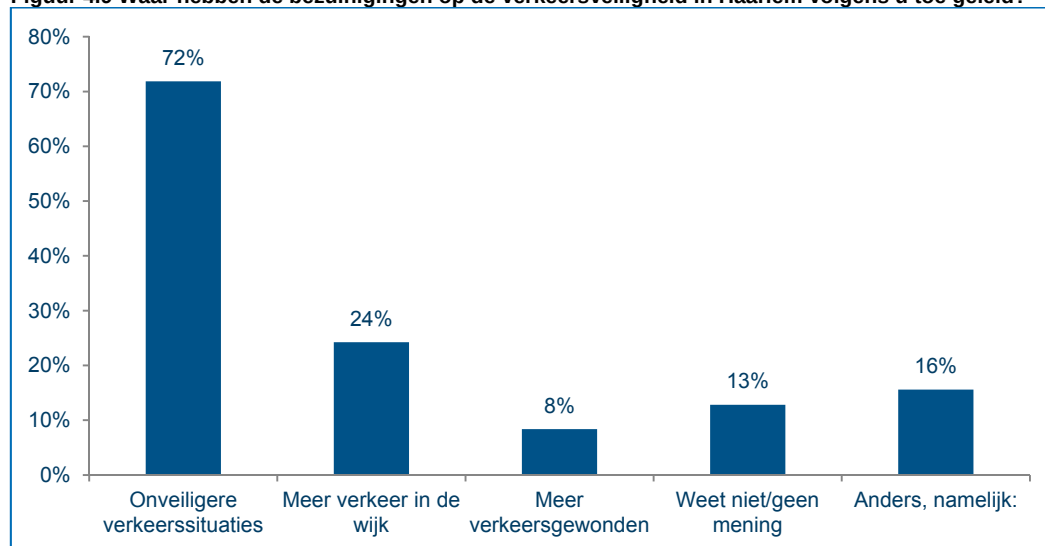
4.7 Kinderboerderijen

De bezuiniging is niet doorgegaan, waardoor het onderwerp ook niet is meegenomen in de enquête.

4.8 Verkeersregelininstallaties (VRI's)

Van alle respondenten geeft 25% (359 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.9 Waar hebben de bezuinigingen op de verkeersveiligheid in Haarlem volgens u toe geleid?

Bron: Enquête DIA (2016).

Veruit het grootste effect van het weghalen van verkeersregelininstallaties (VRI's) is volgens de respondenten dat er meer onveiligere verkeerssituaties zijn ontstaan. Dit wordt door 72% van de respondenten genoemd. De overige onderscheiden effecten als meer verkeer in de wijk en meer verkeersgewonden worden een stuk minder genoemd.

Een meerderheid van 58% van de respondenten geeft aan het weghalen van verkeerslichten bij voetgangersoversteekplaatsen rond scholen een probleem te vinden, ook wanneer het zebepad blijft. Voor 36% van de respondenten is dit wel een probleem.

31% van de respondenten vindt niet dat het verwijderen van de VRI's heeft bijgedragen aan de verkeersdoorstroming ter plaatse, 18% denkt van wel. 52% heeft geen mening of heeft 'neutraal' geantwoord.

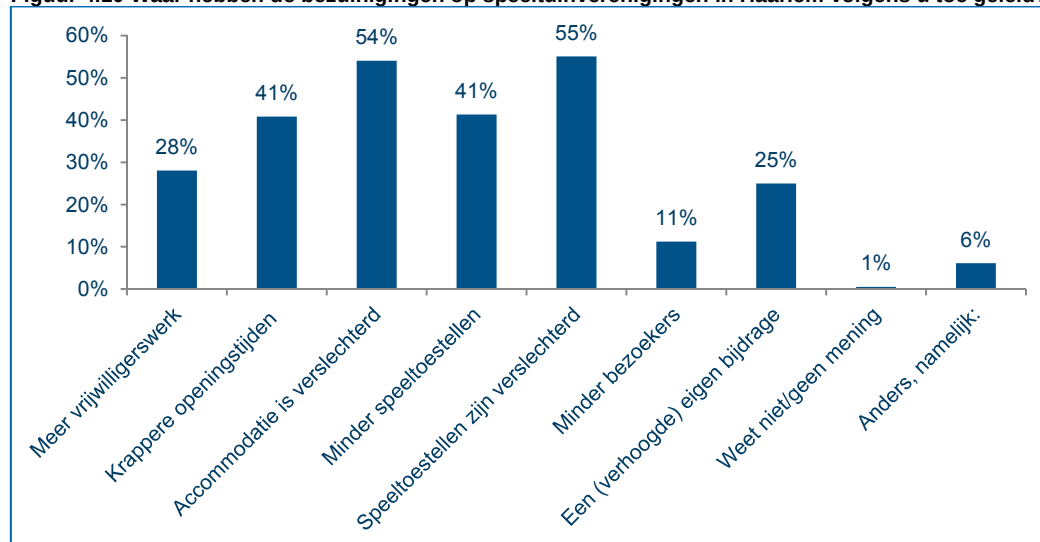
4.9 Initiatievenbudget

Het aantal Digipanelleden dat een aanvraag doet bij de gemeente en daarmee mogelijk ervaring heeft gehad met de bezuiniging van de gemeente is dusdanig laag ingeschat dat dit onderwerp niet aan de leden van het Digipanel is voorgelegd.

4.10 Speeltuinverenigingen

Van alle respondenten geeft 14% (196 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.10 Waar hebben de bezuinigingen op speeltuinverenigingen in Haarlem volgens u toe geleid?

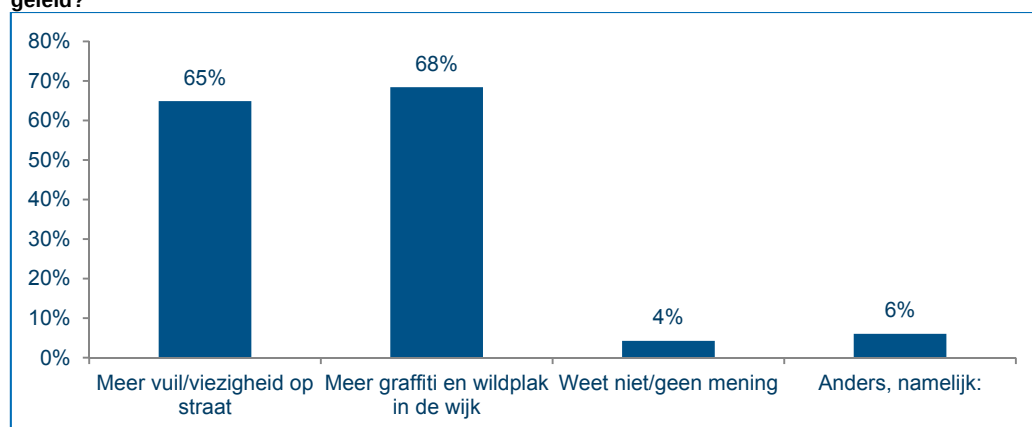
Bron: Enquête DIA (2016).

Bij de bezuiniging op speeltuinverenigingen steken er twee effecten bovenuit: een verminderde kwaliteit van de speelvoorzieningen voor kinderen (55%) en een verminderde kwaliteit van de accommodatie (54%). Ander voorname effecten zijn krappere openingstijden van de speeltuinen en een verminderd aanbod van speelvoorzieningen voor kinderen. Beide zijn door 41% van de respondenten genoemd. Volgens een stuk minder Haarlemmers hebben de bezuinigingen geleid tot meer vrijwilligerswerk, minder bezoekers en een (verhoogde) eigen bijdrage.

4.11 Graffiti en wildplak

Van alle respondenten geeft 19% (282 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.11 Waar hebben de bezuinigingen op het verwijderen van graffiti en wildplak volgens u toe geleid?

Bron: Enquête DIA (2016).

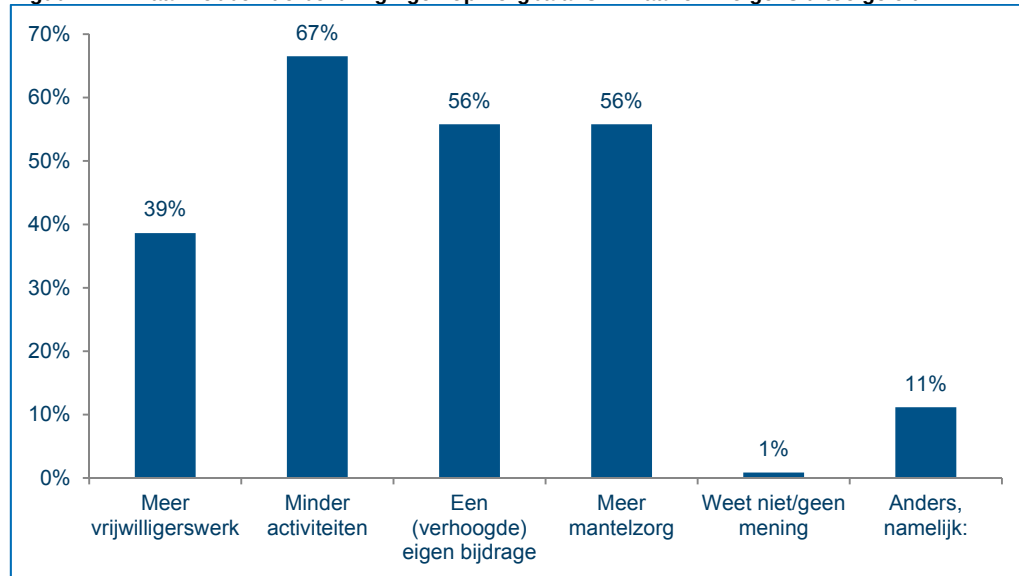
Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op het (proactief) verwijderen van graffiti en wildplak dat er meer graffiti en wildplak is ontstaan in de wijk. Dit wordt door 68% van de respondenten genoemd. Volgens 65% van de respondenten heeft de bezuiniging geleid tot meer vuil en vezigheid op straat.

Voor 50% van de respondenten is het een probleem als graffiti- en wildplakuitingen lang blijven zitten. Voor 22% is dit geen probleem.

4.12 Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen

Van alle respondenten geeft 16% (234 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.12 Waar hebben de bezuinigingen op Zorgbalans in Haarlem volgens u toe geleid?

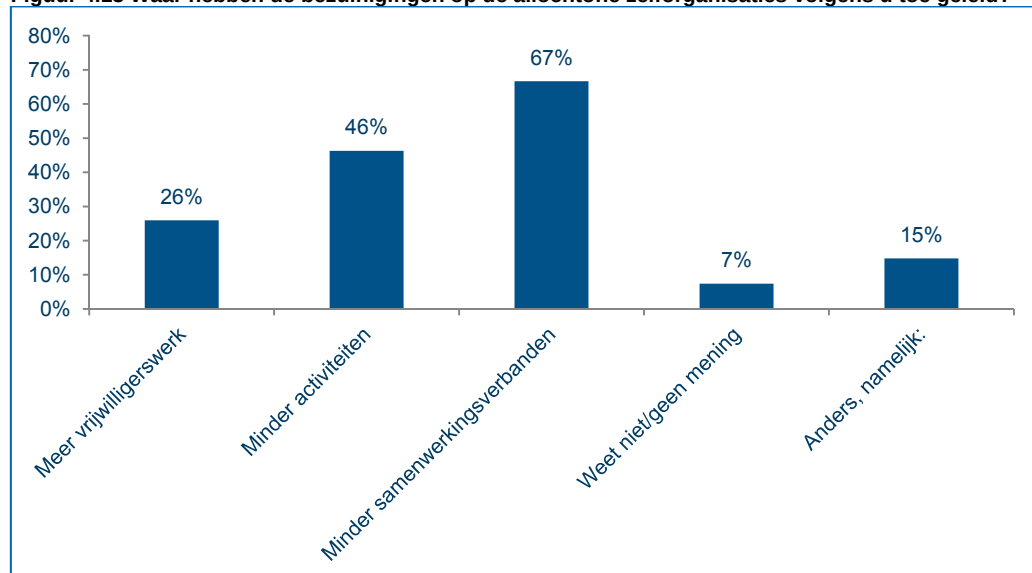
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op 'Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen' dat er minder (actieve) activiteiten voor ouderen worden georganiseerd. Dit wordt door 67% van de respondenten genoemd. Andere veelgenoemde effecten zijn een (verhoogde) eigen bijdrage en meer mantelzorg (beiden 56%). Volgens 39% van de respondenten heeft de bezuiniging geleid tot meer vrijwilligerswerk bij de organisatie.

4.13 Allochtone zelforganisaties

Van alle respondenten geeft 4% (55 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.13 Waar hebben de bezuinigingen op de allochtone zelforganisaties volgens u toe geleid?

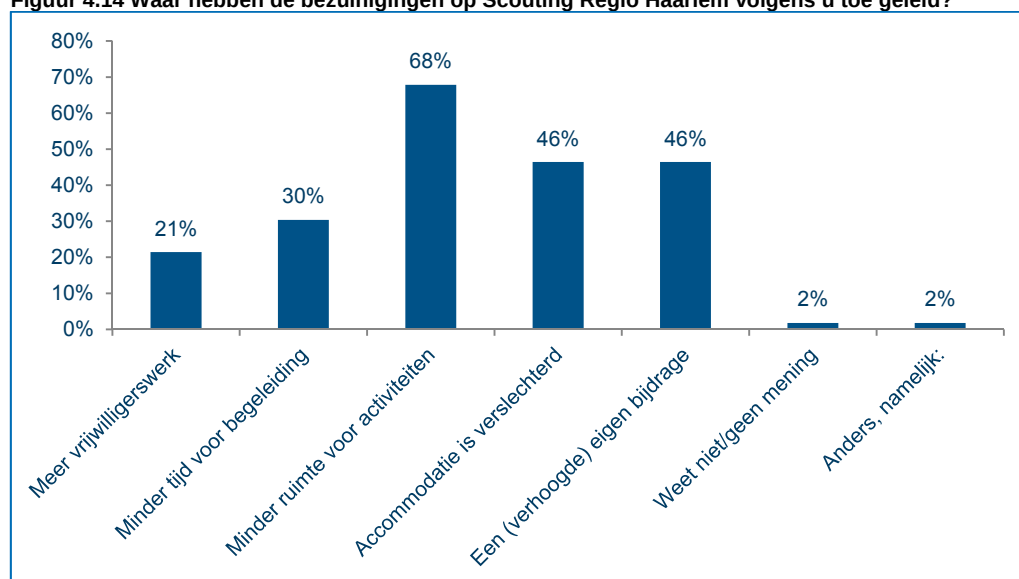
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op de allochtone zelforganisaties meer organisatorisch van aard, namelijk een verlies van samenwerkingsverbanden tussen instanties. Dit wordt door 67% van de respondenten genoemd. Volgens 46% van de groep respondenten zijn er minder activiteiten gericht op allochtone kinderen of ouders georganiseerd. Tot slot stelt 26% dat er meer vrijwilligerswerk bij de allochtone zelforganisaties is ontstaan door de bezuiniging.

4.14 Scouting regio Haarlem

Van alle respondenten geeft 4% (57 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.14 Waar hebben de bezuinigingen op Scouting Regio Haarlem volgens u toe geleid?

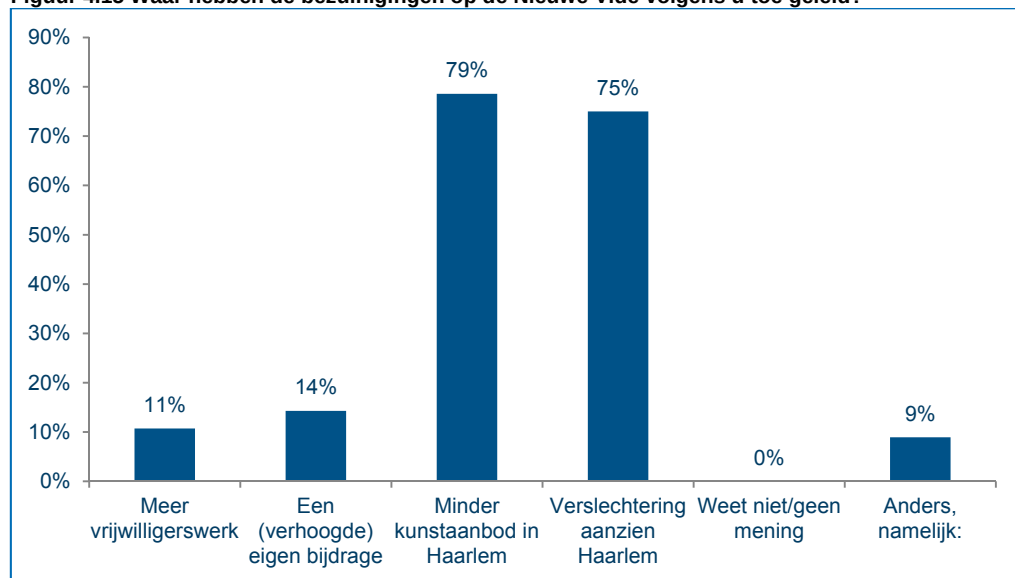
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op de Scouting Haarlem dat er minder (financiële) ruimte is om activiteiten te organiseren. Dit wordt door 68% van de respondenten genoemd. Volgens 46% van de groep respondenten heeft de bezuiniging geleid tot een verslechterde staat van de accommodatie, als ook een (verhoogde) eigen bijdrage van leden. Andere effecten als minder tijd voor begeleiding van leden en meer vrijwilligerswerk worden minder vaak genoemd (respectievelijk 30% en 21%).

4.15 De Nieuwe Vide

Van alle respondenten geeft 4% (56 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.15 Waar hebben de bezuinigingen op de Nieuwe Vide volgens u toe geleid?

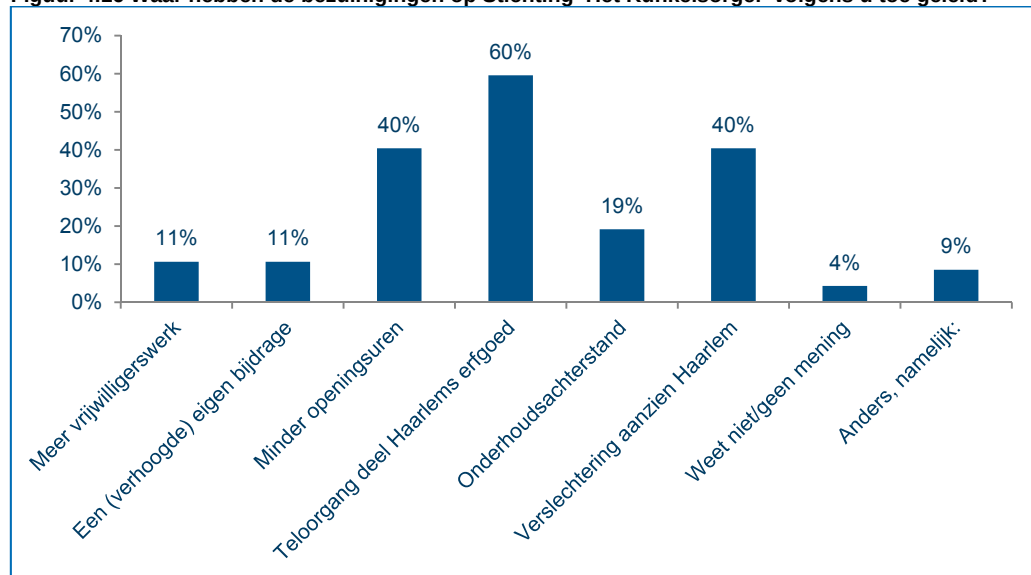
Bron: Enquête DIA (2016).

Volgens de Haarlemmers is het grootste effect van de bezuiniging op de Nieuwe Vide dat er minder kunstaanbod is ontstaan in Haarlem. Dit wordt door 79% van de respondenten genoemd. Een ander veelgenoemd effect (75%) is een verslechtering van het aanzien van Haarlem als 'hedendaagse kunststad'. Andere effecten als een (verhoogde) eigen bijdrage, meer vrijwilligerswerk worden (een stuk) minder vaak genoemd (respectievelijk 14% en 11%).

4.16 Stichting Het Kunkelsorgel

Van alle respondenten geeft 3% (47 respondenten) aan effecten van de bezuinigingen te hebben ervaren. In de figuur hieronder worden de effecten besproken die volgens deze groep hebben opgetreden.

Figuur 4.16 Waar hebben de bezuinigingen op Stichting 'Het Kunkelsorgel' volgens u toe geleid?

Bron: Enquête DIA (2016).

Het grootste effect van de bezuiniging op Het Kunkelsorgel is volgens de respondenten een teloorgang van een deel van het Haarlems erfgoed. Dit wordt door 60% van de respondenten genoemd. Volgens 40% van de respondenten heeft de bezuiniging geleid tot minder openingsuren en een verslechtering van het aanzien van Haarlem als 'hedendaagse kunststad'. De overige onderscheiden effecten als een zichtbare achterstand op het onderhoud van de collectie (19%), meer vrijwilligerswerk en een (verhoogde) eigen bijdrage (beide 11%) worden een stuk minder vaak genoemd.

5 Resultaten indicatoren analyse / telefonische consultatie

Om de effecten van de geselecteerde bezuinigingen meetbaar te maken zijn er per maatregel indicatoren gegeven. Hoe de ontwikkeling van deze indicatoren door de tijd is verlopen, wordt hieronder per bezuinigingsmaatregel toegelicht.

5.1 Multifunctioneel gebruik van accommodaties

Aantal sportaccommodaties met multifunctioneel gebruik

Uit de gemeentelijke registratie en het jaarverslag van SRO blijkt het aantal sportaccommodaties dat multifunctioneel in gebruik is. In de programmabegroting 2013-2017 is de realisatie over de jaren 2011-2012 genoemd en voor de jaren erna een raming vermeld.

Tabel 5.1 Aantal sportaccommodaties met multifunctioneel gebruik

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Raming	4	5	6	6	6	7	7
Realisatie	4	5	6	5	*		

*Multifunctioneel gebruik sportaccommodaties is niet opgenomen in jaarverslag 2015.

Bron: Programmabegroting 2013-2017, blz. 79-80, Jaarverslag 2014.

Uit het Jaarverslag 2014 blijkt dat het streven voor 2014 vrijwel gehaald is. Er zijn 5 sportaccommodaties multifunctioneel gebruikt in plaats van de geraamde 6. In het jaarverslag 2015 zijn geen hierover geen cijfers opgenomen. De getallen voor 2015 t/m 2017 blijven een raming.

In 2014 heeft de gemeente een aantal sportparken gebruikt voor naschoolse activiteiten en het geven van bewegingsonderwijs door vo-scholen. Een aantal sportzalen van basis- en middelbare scholen is in medegebruik gegeven voor verenigingen, zodanig dat multifunctioneel gebruik is geborgd (Jaarverslag 2014). Er is geen informatie over de bezettingsgraad.

5.2 Centrummanagement

City Index

De gemeente heeft in 2014 samen met de CMG de City Index aan de ondernemers in de binnenstad gepresenteerd. Het doel van de City Index is het in beeld brengen van de resultaten van de inspanningen om de (binnen)stad economisch te versterken. Uit de City Index blijkt dat de positie van de Haarlemse binnenstad is versterkt sinds 2008 (Jaarverslag 2014). In de tussenliggende jaren en na 2013 is er geen City Index samengesteld.

De cijfers voor de index worden geleverd door verschillende organisaties, waaronder de afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente Haarlem, een aantal hotels, de NS, Vastgoed, Connexxion etc. De index staat voor allerlei ontwikkelingen (33 in totaal) en is gegroepeerd rondom vijf thema's:

- Verdienvermogen;
- Stadskwaliteit;
- Vestigingskwaliteit;
- Arbeidsmarkt;
- Bereikbaarheid.

Tabel 5.2 City Index Haarlem.

	2008	2012	2013
Realisatie	100 (nulmeting)	107	105

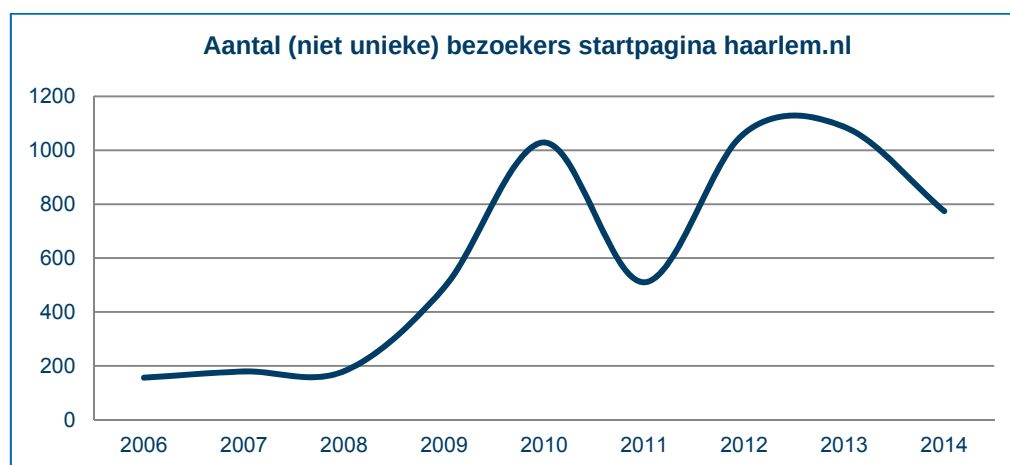
Bron: City Index Haarlem.

Uit telefonische consultatie met de CMG blijkt dat verder dat zij in 2009 had gehoopt dat de gemeente en de ondernemers ieder 50% van het oorspronkelijke budget van € 100.000,- euro zouden ophoesten en zo het oorspronkelijke bedrag in stand kon worden gehouden. Zij zegt teleurgesteld te zijn in het besluit om dit bedrag op juist op dit momentum te verlagen tot € 25.000. Zij noemt het totale bedrag voor de CMG veel te weinig voor het werk dat gedaan dient te worden en refereert in dit kader naar een in haar ogen vergelijkbare stad als Leiden waar veel meer budget te besteden is. Zie ook hoofdstuk 3: 'Resultaten EffectenArena'.

5.3 Digitale webwinkel

Aantal (niet unieke) bezoekers startpagina Haarlem.nl

De nulmeting heeft plaatsgevonden in 2006. Uit de registratie van de gemeente blijkt jaarlijks het aantal niet uniek bezoekers aan de website. Januari 2014 is de vernieuwde website van de gemeente Haarlem geïntroduceerd.¹²

Bron: Jaarverslagen 2013-2014.

Zoals bovenstaande figuur laat zien schommelt het aantal unieke bezoekers per jaar erg. Ondanks dat het aantal bezoekers tussen 2012 en 2014 is afgenomen is het te voorbarig om te stellen of deze trend structureel van aard is en of dit te maken heeft met de website van de gemeente. Er zijn nog geen gegevens beschikbaar over de situatie na 2014 en daarmee of de vernieuwde website meer bezoekers trekt. Begin 2016 heeft Haarlem de titel "Digiproofste gemeente" gewonnen (Jaarverslag 2015).

Tevredenheid over dienstverlening

Uit de Landelijke Benchmark Publiekszaken waarbij de prestaties van gemeenten met elkaar worden vergeleken, volgt een cijfer voor de tevredenheid over de dienstverlening. Dit cijfer is samengesteld uit de scores voor onder andere bereikbaarheid, wachttijden, levertijden en bejegening.

¹² De vernieuwde gemeentelijke website is op 8 januari 2014 in de lucht gegaan. In alle overzichten van beste overheidswebsites in 2014 scoort de nieuwe website binnen de top vijf (bron: Jaarverslag 2014).

Tabel 5.3 Rapportcijfer Haarlemmers m.b.t. tevredenheid over dienstverlening Haarlem.

Jaar	Streefcijfer (van 1-10)	Realisatie (van 1-10)
2008	N.B.	7,2
2009	N.B.	7,5
2010	7,0+	7,2
2011	7,0+	7,4
2012	7,0+	7,1
2013	7,0+	7,3
2014	7,0+	8,0
2015	7,0+	8,1
Programmabegroting 2011-2015.		Bron: Jaarverslagen 2013-2015.

Uit de tabel volgt dat de gemeente de streefcijfers elk jaar heeft behaald. De bezuiniging op de Digitale Webwinkel heeft daarmee geen (zichtbare) invloed gehad op de tevredenheid over de dienstverlening van de gemeente Haarlem.

Dienstverlening per kanaal

Om specifiek de dienstverlening aan de burger en bedrijven te kunnen meten, is het aspect 'bereikbaarheid' uit de monitor van belang. Onderdeel van de benchmark is de tevredenheid over het bestellen van een specifiek product via een digitaal kanaal, in dit geval de website van de gemeente.

Tabel 5.4 Rapportcijfer Haarlemmers m.b.t. dienstverlening Haarlem per kanaal 'Aspect bereikbaarheid'*

	2012	2013	2014
Dienstverlening balie	7,0	7,5	8,1
Dienstverlening telefoon	7,0	7,1	8,1
Bestellen specifiek product via digitaal loket	6,5	7,2	7,8

Bron: Jaarverslagen 2013-2014.

*Voor 2015 is alleen een algemeen cijfer beschikbaar, namelijk een 8,1 (zie Tabel 5.3).

Ook hier volgt dat de bezuiniging op de Digitale Webwinkel geen (zichtbare) invloed heeft gehad op de tevredenheid over de dienstverlening van de gemeente Haarlem.

Afgedane schriftelijke klachten over publieke dienstverlening

Alleen het aantal officiële klachten is vastgelegd, niet het aantal officieuze klachten. Hier is geen uitsplitsing gemaakt naar soort dienstverlening of kanaal.

Gekeken over de periode 2010-2014 zijn alle type klachten afgenomen, met uitschieters naar boven en naar beneden. Een overzicht van het aantal klachten voor 2015 is niet beschikbaar.

Tabel 5.5 Aantal klachten over publieke dienstverlening

Type klacht	2010	2011	2012	2013	2014
Klacht ongegrond	54	46	38	20	29
Klacht gegrond	49	43	41	50	35
Klacht deels gegrond	15	16	15	30	11
Klacht anders opgelost	34	10	44	33	27

Bron: Jaarverslagen 2013-2014.

Ook hier volgt dat de bezuiniging op de Digitale Webwinkel geen (zichtbare) invloed heeft gehad op het aantal klachten over de publieke dienstverlening van de gemeente Haarlem.

5.4 Peuterspeelzaalwerk

In 2011 is een plan opgesteld voor het vergroten van de voorschoolse educatie op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven (zie Programmadocument 2011-2015). Doel is het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden. De gemeente heeft hier prestatie-indicatoren voor geformuleerd en haar voortgang gedurende verschillende jaren gemonitord. Er wordt gekeken of de bezuiniging op het peuterspeelzaalwerk invloed heeft gehad op de ambities van de gemeente voor de voorschoolse opvang.

Beschikbare plaatsen voor doelgroepkinderen

Uit de gemeentelijke registratie en het jaarverslag blijkt dat de bezuiniging geen invloed heeft gehad op het aantal beschikbare plaatsen voor doelgroepkinderen in de voorschoolse educatie.

Deelnemers aan Voorschoolse Educatie

Een andere indicator is het percentage VVE-geïndiceerde peuters, dat deelneemt aan Voorschoolse Educatie in peuterspeelzalen en kinderopvang. Dit is in de onderzochte periode geleidelijk aan gestegen van 61% (2010) tot 73% (2013). Alleen in 2013 is het streefcijfer van 75% niet behaald.

Tabel 5.6 Peuterspeelzaalwerk

Jaar	% beschikbare plaatsen doelgroepkinderen ¹³ Voorschoolse Educatie		% VVE-geïndiceerde peuters, dat deelneemt aan Voorschoolse Educatie in peuterspeelzalen en kinderopvang	
	Streefcijfer	Realisatie	Streefcijfer	Realisatie
2010	90%	75%	60%	61%
2011	100%	100%	60%	70%
2012	100%	100%	70%	73%
2013	100%	100%	75%	73%
2014	100%	100%	75%	71%
2015	N.B.	N.B.	77%	N.B.
Bron	Programmabegroting 2011-2015	Bron: Jaarverslagen 2013-2015.	Programmabegroting 2011- 2015	Bron: Jaarverslagen 2013-2015.

Uit de tabel volgt dat de bezuinigingen op het peuterspeelzaalwerk geen (zichtbare) invloed heeft gehad op het aantal beschikbare plaatsen van doelgroepkinderen. Voor het aantal VVE-geïndiceerde peuters dat deelneemt aan voorschoolse educatie valt dit wegens een gebrek aan gegevens niet te zeggen.

Tot slot blijkt uit een gesprek met het SKOS dat de bezuinigingen geen invloed hebben gehad op de tarievenstructuur of openingsuren van de peuterspeelzalen. Andere effecten zijn de respondent niet bekend. De organisatie was tevreden over de communicatie met de gemeente en begreep dat de gemeente de (Rijks)gelden wilde aanspreken om een bezuiniging mogelijk te maken. Het SKOS wil nog wel meegeven dat wanneer de OAB-gelden niet hadden plaatsgevonden, zij één à twee peuterspeelzaallocaties had moeten sluiten.

¹³ Onder doelgroepkinderen Voor- en Voorschoolse Educatie wordt verstaan: een kind 1) dat valt onder de huidige gewichtenregeling, 2) dat risico op taalachterstand van het Nederlands heeft, 3) een algemene ontwikkelingsachterstand heeft die een belemmering is voor de Nederlandse taalontwikkeling van het kind, 4) waarvan één van de ouders laag opgeleid is, 5) waarvan de moeder een andere taal dan Nederlands spreekt met het kind of een andere taal met het kind spreekt naast het Nederlands. (Programmabegroting 2011-2015, blz. 85).

5.5 Duurzame sportvoorzieningen

Hoogte/verloop reservering

Volgens de jaarverslagen 2012-2014 is de ontwikkeling van de reservering als volgt.

Tabel 5.7 Hoogte/verloop budget duurzame sportvoorzieningen (x 1.000,- euro)

	2012	2013	2014	2015
Saldo begin	375	331	223	401
Toevoeging	25	72	275	233
Onttrekking	-69	-180	-97	-29
Saldo einde	331	223	401	605

Bron: Jaarverslagen 2012 - 2015.

De reserve van begin 2012 (€ 375.000) en eind 2015 (€ 605.000) is toegenomen vooral door een budgettoevoeging van € 275.000 (2014) en € 233.000 (2015). Daarmee is er feitelijk niet bezuinigd.

5.6 Kinderboerderijen

In hoofdstuk 2 is gemeld dat de bezuiniging op kinderboerderijen is teruggedraaid.

5.7 VRI's

Uit de tabel valt af te lezen dat Haarlemmers de kwaliteit van voetgangersvoorzieningen in de binnenstad steeds hoger zijn gaan waarderen. De streefwaarde is alleen in 2011 niet behaald.

Tabel 5.8 Rapportcijfer Haarlemmers m.b.t. kwaliteit voetgangersvoorzieningen in de binnenstad

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Streefwaarden	7,2	7,3	7,3	7,4	7,4	7,4
Realisatie	7,1	7,1	7,3	7,4	7,4	N.B.

Bron: Jaarverslagen en programmabegroting 2011-2015.

De bezuiniging op VRI's heeft daarmee geen (zichtbare) invloed gehad op de waardering van de kwaliteit van voetgangersvoorzieningen in de binnenstad.

Ongevallen ter plaatse weggehaalde VRI's

De gemeente is niets bekend van meldingen over ongevallen ter plaatse (Bron: Jaarverslag 2014):

"De gemeente heeft het gevaarlijke kruispunt Prins Bernhardlaan – Zomervaat heringericht. Diverse verkeersveiligheidscampagnes, zoals de campagneborden aan lichtmasten, zijn gecontinueerd en de gemeente heeft een verkeersveiligheidsonderzoek uitgevoerd naar de Verspronckweg-Noord. Naar aanleiding daarvan zijn op de weg met belijningen fietsoversteekplaatsen gemarkeerd. Deze belijning is positief ontvangen. "

"Basisschool Ter Cleeff opende een dependance aan de Korte Verspronckweg. Ter hoogte van de oversteek voor fietsende scholieren over de Korte Verspronckweg is de verkeersveiligheid op peil gebracht. Bij verschillende andere Haarlemse scholen zijn verkeersveiligheidscampagnes en -acties uitgevoerd."

5.8 Initiatievenbudget

Als gevolg van het wegvallen van initiatieven kon het budget in de periode tot en met 2015 worden gekort met € 1,1 miljoen (zie ook de tabel in hoofdstuk 2). In 2016, 2017 en 2018 is jaarlijks € 60.000 extra beschikbaar ten opzichte van de bedragen uit de begroting en de kadernota. Dit komt door een interne doorbelasting bij de gemeente Haarlem.

De bezuiniging op het initiatievenbudget heeft, afgaande op de verkregen informatie van de gemeente, niet geleid tot een tekort aan budget bij het voorbereiden van projecten. Wel staat het budget op dit moment onder druk, zo blijkt uit correspondentie met de gemeente. Aan het einde van 2016 is de balans op te maken.

5.9 Graffiti en wildplak

Tot 1 januari 2015 heeft de gemeente zelf de verwijdering van graffiti en wildplak voor zijn rekening genomen. Daarna is de verantwoordelijkheid gelegd bij Spaarnelanden B.V. in de vorm van beeldgestuurde kwaliteitseisen.

Aantal meldingen graffiti en wildplak

In de periode dat de gemeente zelf de verwijdering voor haar rekening nam, is niet bijgehouden hoeveel meldingen er waren. Sinds 1 januari 2015 houdt Spaarnelanden bij hoeveel en wat voor meldingen er zijn. Een vergelijking met eerder is niet mogelijk doordat de uitgangssituatie indertijd niet is vastgelegd en er geen registratie plaatsvond.

Wel heeft Ecorys een bestand aangeleverd gekregen van de gemeente waarin de meldingen die bij de gemeenten zijn binnengekomen tussen 1 januari 2014 en 31 december 2015 staan opgesomd. Uit deze registratie blijkt dat er 55 meldingen zijn gedaan in 2014, en 50 in 2015. Dit is een te korte periode om hier conclusies aan te verbinden.

Aantal afwijkingen graffiti en beeldgestuurde kwaliteitseisen

Spaarnelanden rapporteert aan de gemeente over de afwijkingen op de gemaakte afspraken. Voor graffiti en wildplak heeft het bedrijf geen afwijkingen aangegeven. Daarnaast toetst de gemeente buiten of de openbare ruimte er volgens het vastgesteld beeld bijligt. Ook hierbij zijn geen afwijkingen geconstateerd voor graffiti en wildplak.

De gemeente monitort de waardering van de Haarlemmers over het onderhoud van hun wijk en richt zich niet specifiek op graffiti en wildplak. In de onderstaande tabel valt af te lezen dat de inwoners de straatreiniging steeds beter zijn gaan waarderen (2008-2014). Alleen in 2013 is het streefcijfer niet behaald. De gemeente monitort tevens de mate van zwerfafval op straat. Uit de gegevens blijkt dat de gemeente telkens haar doelstelling heeft behaald al is dit wel met een miniem verschil.

Tabel 5.9 Tevredenheid over onderhoud in de wijk en gemeten zwerfafval

Jaar	% Haarlemmers die (redelijk) tevreden is met het onderhoud van hun wijk m.b.t. straatreiniging		Objectief gemeten vervuiling zwerfafval. Schaal: 1 (zeer vuil) tot 5 (zeer schoon) (2007: 3,4)	
	Streefcijfer	Realisatie	Streefcijfer	Realisatie
2008	77%	77%	3,5	3,5
2009	76%	76%	3,4	3,4
2010	77%	82%	3,6	3,7
2011	78%	79%	3,7	3,7
2012	79%	81%	3,8	4,1
2013	80%	79%	3,9	N.B. ¹⁴
2014	80%	81%	4,0	
Bron	Programmadocument 2011-2015 (Zwerfafvalmonitor)	Jaarverslag 2014	Programmadocument 2011-2015 (Zwerfafvalmonitor)	Jaarverslag 2014

Sinds het jaarverslag van de gemeente uit 2015 wordt de tevredenheid over het onderhoud in de wijk op een andere manier gemeten. Het verschil is dat hier het percentage Haarlemmers is ondervraagd dat (zeer) tevreden is met het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk, in plaats van 'redelijk tevreden' met het onderhoud van hun wijk (straatreiniging) zoals in de voorgaande jaarverslagen. Hierdoor is het effect lager dan voorgaande jaren en daarmee niet of nauwelijks vergelijkbaar. De gemeente had haar doelstelling overigens niet gehaald: de streefwaarde was 48%, terwijl 44% (zeer) tevreden was met het onderhoud van de openbare ruimte in hun wijk.

5.10 Overige onderwerpen

In de jaarverslagen wordt alleen op programmaniveau teruggekeken en daarmee geen specifieke aandacht geschonken aan de subsidierelatie met individuele stichtingen als Zorgbalans, allochtone zelforganisaties, speeltuinverenigingen, scouting regio Haarlem, De Nieuwe Vide en Stichting het Kunkelsorgel. Desalniettemin is contact gezocht met deze organisaties en hen gevraagd naar hun ervaringen met het proces en mogelijke effecten van de bezuinigingen op hen.

5.10.1 Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen

Uit de telefonische consultatie met Zorgbalans blijkt dat de organisatie betrokkenheid voelt en heeft gevoeld vanuit de gemeente. De gemeente toont bereidheid om met hen mee te denken. Wel had de organisatie graag meer tijd gekregen van de gemeente om haar kostenstructuur aan te passen aan de bezuinigingen. Voor Zorgbalans betekende de bezuiniging onder andere dat zij haar tarieven heeft moeten verhogen, enkele accommodaties waar de activiteiten plaatsvonden heeft samengevoegd dan wel heeft gesloten en heeft gezocht naar goedkopere zalen. Voor enkele (actieve) ouderen betekende dit dat zij verder dienden te reizen, in grotere groepen samenkomen en ook meer dienen te betalen voor de activiteiten. Zorgbalans merkt tevens op dat er enkele ouderen zijn gestopt met het programma, voornamelijk door de verhoging van de tarieven om deel te nemen. Zij heeft geen zicht op het aantal ouderen dat gestopt is met sporten. Tot slot wil zij de gemeente meegeven dat het lastig is om de effecten van de bewegingsactiviteiten van ouderen 'te meten'. De organisatie heeft begrip voor het feit dat de gemeente graag wil weten wat het effect is van de subsidie, maar het is volgens Zorgbalans moeilijk om deze effecten in kaart te brengen. Ouderen sporten vrijwillig en zitten niet per se te wachten op additionele testen.

¹⁴ Vanaf 2013 is, als gevolg van een bezuinigingsmaatregel, geen monitoronderzoek naar zwerfafval en onkruid gehouden. In 2014 is voor het eerst gemonitord op basis van de CROW beeldmeetlatten. Deze cijfers uit beide methodieken zijn onvergelykbaar. In algemene zin is voor zwerfafval voldaan aan de gewenste beeldkwaliteit (Bron: Jaarverslag 2014).

5.10.2 Allochtone zelforganisaties

Om de effecten van de bezuinigingen in kaart te brengen is met drie allochtone zelforganisaties gesproken: Stichting Samen, Stichting Somaliërs en Omgeving en Stichting Schakels Haarlem Noord.

Met kleine verschillen probeert elk van deze organisaties de maatschappelijke participatie, betrokkenheid en emancipatie van hun achterban te vergroten door het ontwikkelen, ondersteunen en initiëren van (interculturele) activiteiten. Een voorbeeld is het zorgdragen voor begeleiding, advies en informatie aan allochtone jongeren.

Omdat er veel overeenkomsten waren in de reacties van de zelforganisaties, wordt de beantwoording samengenomen. Om een breder perspectief te krijgen op de effecten van de bezuiniging is tevens gesproken met de huisvester van diverse allochtone zelforganisaties (de Pletterij), Migrantenplatform Haarlem en is de gemeente gevraagd om een reactie te geven op zienswijzen van de zelforganisaties.

Effect volgens zelforganisaties

Alle drie de stichtingen laten weten ontevreden te zijn met de situatie die is ontstaan na de bezuinigingen. Zij zien de toekomst somber in voor hun stichting.

Zo geven alle drie de stichtingen aan dat van de projectaanvragen die zij indienen het grootste deel wordt afgewezen door de gemeente. De oorzaak hiervan ligt volgens de respondenten zowel aan de inhoud van de toewijzingscriteria, als ook aan de wijze waarop de gemeente de criteria hanteert voor het toewijzen van subsidies. Dit laatste verwijst naar het argument dat de gemeente de criteria te strak hanteert in de ogen van de zelforganisaties, waardoor er volgens hen recent subsidiebudget van de gemeente is overgebleven¹⁵.

De reden achter wat de zelforganisaties "strengheid" noemen is als volgt te duiden. De zelforganisaties stellen dat zij niet altijd kunnen voldoen aan de projectcriteria. In hun ogen ligt dat niet aan een gebrek aan kennis over deze projectcriteria of aan onbekwaamheid van de organisaties. De oorzaak is een tegenstelling tussen wat de achterban van de stichting qua activiteit(en) prefereert en wat de criteria van de gemeente voorschrijft. Zo geeft Stichting Schakels als voorbeeld dat het initiëren van interculturele activiteiten tussen verschillende bevolkingsgroepen niet altijd leidt tot een voldoende aantal deelnemers. En de Stichting Schakels organiseert bij voorkeur activiteiten met veel deelnemers. De Stichting Somaliërs Haarlem gaf aan dat er subsidie is gericht op het stimuleren van interculturele uitwisseling via activiteiten. De Stichting vindt het effectiever om mensen van de eigen bevolkingsgroep te betrekken (en soms in te huren) die zakelijk en privé succesvol zijn in plaats van een voorbeeld met een andere culturele achtergrond. Jongeren zien in dit geval een voorbeeld van "goed gedrag" waarmee zij zich beter kunnen identificeren omdat dit iemand van hun eigen bevolkingsgroep betreft. De stichting zegt hier echter moeilijk subsidie voor te krijgen van de gemeente.

¹⁵ Dit komt uit de interviews met de drie zelforganisaties en is niet geverifieerd door Ecorys.

Tabel 5.10 Overzicht effecten op zelforganisaties volgens zelforganisaties

Effect volgens zelforganisatie	Stichting Samen	Stichting Somaliërs Haarlem	Stichting Schakels Haarlem
<i>Aantal activiteiten is... + reden</i>	Afgenomen gebrek aan budget	Afgenomen gebrek aan budget	Afgenomen gebrek aan budget
<i>Voorbeeld van een effect:</i>	Voortijdig stoppen van verschillende lopende programma's	Spreekuur voor achterban: was 3 keer per week, nu 1 keer per week.	3 tot 4 keer per jaar een groot programma/activiteit (zoals een kookworkshop), nu één tot twee keer per jaar.
<i>Huurt nog een vaste, eigen locatie?</i>	Ja	Nee, voornamelijk door gebrek aan middelen en aard van activiteiten maken het niet noodzakelijk.	Ja, huurt van particulier tegen extreem lage huur, maar pand wordt binnenkort gesloopt.

Bron: Interviews, Ecorys (2016).

Effect volgens De Pletterij en Migrantenplatform Haarlem

Er is ook gesproken met de huisvester (de Pletterij, voorheen Mondiaal Centrum Haarlem) van verschillende migrantenorganisaties, tevens contactpersoon van de website Multicultureel Haarlem (<http://www.multicultureelhaarlem.nl/>). De Pletterij/ Mondiaal Centrum Haarlem verklaart dat in 2007 nog 9 migrantenorganisatie huurder waren bij het Mondiaal Centrum Haarlem. Dit waren Afghaanse Vereniging Haarlem, Haarlem- Emirdag (Turkije), Tunesische Vereniging, stichting Ghana, Migrantenplatform Haarlem, Tanis (Turkmenen), Yakamoz (Turkse studentenorganisatie), Zohor (Marokkaanse en Noord-Afrikaanse vrouwenorganisatie), Verdwaalde Gezichten (organisatie tegen eerwraak).

In 2016 zijn er van bovenstaande organisaties twee over: Stichting Ghana en Zohor. De grote omslag kwam in 2013. In dat jaar verdwenen de andere migrantenorganisaties. Zij hielden op te bestaan of moesten de huur van het kantoor stopzetten.

Tot slot is gesproken met Migrantenplatform Haarlem. De respondent geeft aan dat de toegevoegde waarde van de bezuiniging dient te worden onderzocht; de gemeente zou te rade moeten gaan in welke mate het verminderde aantal zelforganisaties de toegang tot bepaalde moeilijk bereikbare doelgroepen heeft verminderd. Heeft de gemeente nu minder zicht op bepaalde bevolkingsgroepen? Of zijn er andere ingangen aangeboord? En wanneer de gemeente denkt bepaalde bevolkingsgroepen over het hoofd te zien: hoeveel middelen heeft de gemeente er voor over om deze contacten weer op te bouwen?

De respondent is er namelijk van overtuigd dat er veel goed werk is geleverd tot 2013, het jaar waarin de bezuinigingen startten. Zo zag de respondent dat de besturen van de migrantenorganisaties *elkaar* ook steeds beter wisten te vinden, wat één van de doelstellingen van het Migrantenplatform is. Daarnaast zag zij, al stond het nog in de kinderschoenen, dat ook de *achterban* van de migrantenorganisaties elkaar steeds meer wisten te vinden. Dit is traditioneel heel lastig volgens de respondent, en laat tegelijkertijd een spanning zien tussen beleidsdoelstellingen die de gemeente beoogt te realiseren (in het kader van integratie) en doelen die (de achterban van) migrantenorganisaties soms beogen met hun activiteiten. Deze doelen hoeven niet noodzakelijkerwijs op elkaar aan te sluiten.

Reactie gemeente Haarlem

De betrokken beleidsmedewerker van de gemeente Haarlem is bekend met dit gevoel van sommige allochtone zelforganisaties. Hij geeft tegelijkertijd aan dat de activiteiten die puur op de eigen achterban en ontspanning zijn gericht niet door de gemeente gesubsidieerd worden en door de organisaties zelf opgebracht dienen te worden. Wel ziet hij het belang in van zelforganisaties en het contact dat zij hebben met hun achterban en geeft aan bij te dragen in de kosten van huisvesting (uitvoeringsregeling huisvesting zelforganisaties). Regelingen als subsidies diversiteitsbevordering of het focusproject voor het bespreekbaar maken van homoseksualiteit (zie hieronder) zijn bedoeld voor een specifiek doel en niet voor het rondkrijgen van de financiën van zelforganisaties.

De beleidsmedewerker wijst op een drietal voorbeelden waaruit enerzijds blijkt dat ook *zonder* allochtone zelforganisaties contact is met allochtone bevolkingsgroepen, en ook anderzijds de communicatiekanalen van bestaande allochtone zelforganisaties bewust nog gebruikt:

- Vanuit Veiligheid & Handhaving is er per stadsdeel een projectmedewerker die specifiek op dat stadsdeel gericht is en daar met van belang zijnde maatschappelijke organisaties contact onderhoud. In de stadsdelen Oost en Schalkwijk gaat het hierbij ook om allochtone zelforganisaties;
- De gemeente doet aan Gebiedsgericht Werken. Dit heeft naast een fysiek ook een sociaal aspect. De zogenoemde *Gebiedsverbinders* hebben ook contact met de allochtone zelforganisaties in hun gebied. Zij zijn de oren en ogen van de stad;

De gemeente heeft een homo-emancipatiebeleid ('Haarlem Regenboogstad'). Het programma "Nieuwe Focus" heeft als doel dit onderwerp bekender te maken bij allochtonen. Hierin worden tevens Turkse, Marokkaanse en Somalische zelforganisaties betrokken.

De beleidsmedewerker acht de gevolgen van het verdwijnen van enkele zelforganisaties ook beperkt omdat er sinds de bezuinigingen nieuwe zelforganisaties bij zijn gekomen. Tevens zijn de 'grote' bevolkingsgroepen nog steeds vertegenwoordigd via zelforganisaties. Er is een aantal Marokkaanse organisaties, zoals Stichting Samen en Stichting Schakels Haarlem Noord, als ook een organisatie van Somaliërs (SSHO Stichting Somaliërs Haarlem en omgeving). Tevens zijn er een aantal Turkse organisaties, en stichtingen uit kleinere bevolkingsgroepen (als Soedanezen en Chinezen).

In 2015 is de uitvoeringsregeling al bijgesteld. Er loopt een onderzoek van de participatieraad en de gemeente naar het diversiteitsbeleid. Dit onderzoek is veel breder dan de subsidies diversiteitsbevordering maar kan in de toekomst ook gevolgen hebben voor de uitvoeringsregeling diversiteitsbevordering. Daarnaast erkent hij dat er subsidiebudget over is en wijst tegelijkertijd op het feit dat allochtone zelforganisaties dienen te voldoen aan de projectcriteria om in aanmerking te komen voor een subsidie voor een activiteit.

5.10.3 Scouting Regio Haarlem

De door de gemeente aankondigde bezuiniging viel samen met de ontevredenheid van Scouting regio Haarlem over de huisvesting in een pand op de Frieslandlaan in Schalkwijk. Dit pand was in eigendom bij de gemeente. De contactpersoon van scouting gaf aan dat hij niet tevreden was over de kwaliteit van het gebouw en het onderhoud vanuit de gemeente (het lekte). Er is een projectteam opgesteld van een aantal scoutingverenigingen in Haarlem om een oplossing te vinden. Dat heeft geleid tot de huur van een beter pand op de Tingieterweg in de Waarderpolder van een particuliere verhuurder. De kosten waren aanzienlijk lager, het gebouw voldoet goed en de verhuurder is goed aanspreekbaar op het onderhoud. De gemeente heeft weinig ondersteuning geleverd, het was op eigen kracht dat scouting tot een goede oplossing is gekomen.

5.10.4 De Nieuwe Vide

De Nieuwe Vide geeft aan jaarlijks een vast subsidiebedrag te ontvangen van de gemeente. Dit bedrag is niet veranderd door de crisis. Ondanks dat zij blij is met de steun van de gemeente, vindt zij het jammer dat er al 5 jaar niet wordt geïndexeerd. Dit betekent dat de organisatie ieder jaar net iets minder kan organiseren van de subsidie van de gemeente Haarlem. De stichting zegt dit spijtig te vinden aangezien zij juist veel ambitie heeft voor nieuwe activiteiten, naast de reguliere programmering van 6-8 projecten per jaar (inclusief beursbezoek in binnen- en buitenland). Voorbeelden die de stichting aanhaalt zijn Migration World Cinema, Soephoeck en Designcafe. De Nieuwe Vide spreekt de hoop uit in de toekomst wél weer een geïndexeerd bedrag te mogen ontvangen, zodat het aantal activiteiten niet afneemt en zij een grotere rol kan spelen in het Haarlemse veld en daarbuiten. De ambitie is een podium worden waar gedurende het jaar van alles gebeurt en niet alleen op dagen van openingen van exposities.

5.10.5 Stichting Het Kunkelsorgel

Stichting Het Kunkelsorgel geeft aan dat de gevolgen van de bezuiniging beperkt zijn gebleven. Zij geeft aan dat zij nooit veel aanspraak heeft gemaakt op de subsidie en hier ook geen behoefte aan heeft gehad. De organisatie mist het op dit moment ook niet.

Voor de twee culturele organisaties De Nieuwe Vide en Stichting Het Kunkelsorgel is tevens onderstaande tabel relevant. Het laat het gemiddelde oordeel van Haarlemmers zien over het cultureel aanbod in de gemeente. In 2010 en 2014 is het streefcijfer niet behaald. Het cijfer is wel een ruime voldoende.

Tabel 5.11 Tevredenheid cultureel aanbod

Jaar	Oordeel Haarlemmers over cultureel aanbod in Haarlem (rapportcijfer)	
	<i>Streefcijfer</i>	<i>Realisatie</i>
2010	7,4+	7,1
2011	7,4+	7,6
2012	7,4	7,5
2013	7,5	7,6
2014	7,5	7,3
2015	7,5	8,0
Bron	Programmabegroting 2011-2015 en 2012-2016	
	Jaarverslag 2015	

6 Beantwoording hoofd- en deelvragen

6.1 Beantwoording van de deelvragen

1. Welke bezuinigingen zijn in de periode 2011 – 2013 vastgesteld en doorgevoerd die externe consequenties hebben?

De ambtelijke staf heeft in februari 2011 een werkdossier *Bezuinigingen op subsidies* opgesteld. Daarin stonden 131 voorstellen voor bezuiniging. In de Kadernota 2011 zijn de keuzes vastgelegd. De opgave werd in het voorjaar van 2010 vastgesteld op € 24 miljoen in 2015 oplopend tot € 35 miljoen in 2018, conform de financiële taakstelling van het Coalitieakkoord. Het totaalbedrag is vervolgens ‘verkaveld’ naar een vijftal clusters, waarmee de coalitie een evenwichtige verdeling van de pijn over de stad, de burgers, de instellingen, bedrijven en het gemeentelijk apparaat voor ogen heeft.” In bijlage A bij de Kadernota zijn haalbare bezuinigingen opgenomen van taken, waar de gemeente verantwoordelijk voor is en/of uitvoert. In bijlage B bij de Kadernota is een overzicht gegeven van de bezuinigingen op subsidies aan maatschappelijke organisaties. De hoogte van de bezuiniging varieerde van het handhaven van de subsidie, een percentuele korting tot en met een (geleidelijk) volledige afbouw en beëindiging van de subsidie.

De Rekenkamercommissie heeft een selectie gemaakt van verschillende bezuinigingen vooral in het sociale domein, waarbij maatschappelijke organisaties subsidie ontvangen. In het onderzoek zijn in totaal 15 voorgenomen bezuinigingen onderzocht. Een aantal van de voorgenomen bezuinigingen is door overleg met maatschappelijke organisaties, het debat in de gemeenteraad en bij het aantreden van het nieuwe college teruggedraaid of gecompenseerd.

Zie voor verdere uitleg tabel 0.1 in de samenvatting.

2. Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen en hoe was daarin het samenspel tussen de raad en het college en de externe omgeving?

De ambtelijke staf heeft in februari 2011 een werkdossier *Bezuinigingen op subsidies* opgesteld. Daarin zijn de volgende zaken per subsidie geïnventariseerd:

- De duur en aard van de subsidierelatie;
- Het bedrag;
- Subsidie door Rijk of de provincie;
- Wettelijke taak gemeente;
- Beleidsdoelstelling gemeente en relatie met het coalitieprogramma;
- Is er sprake van een maatschappelijk probleem als de gemeente deze activiteit niet meer subsidieert?
- Kunnen de nu gesubsidieerde activiteiten blijven bestaan zonder of met minder subsidie van de gemeente?
- Draagkrachtbeginsel mogelijk?
- Marktwerving mogelijk?
- Efficiënter organiseren mogelijk?
- Neveneffecten korten stoppen subsidie (denk aan werkgelegenheid, kapitaalvernietiging, huur derving);
- Aanpak: de manier van communiceren.

Mede op basis van deze inventarisatie is voorgesteld vier categorieën te hanteren:

- af te zien van korting op de subsidie;
- te korten met 10% vanaf 2012;
- te korten met een hoger percentage vanaf 2012;
- de subsidierelatie te beëindigen.

Deze inventarisatie was ten dele een exercitie vanachter het bureau. Door de ambtelijke staf is bij een aantal voorstellen met een aantal maatschappelijke organisaties contact geweest over de voorgenomen bezuinigingen om in beeld te krijgen wat de mogelijke gevolgen zouden kunnen zijn. Dat was behulpzaam om de indeling in de bovenstaande categorieën te maken. Dit verschilde per onderwerp of die communicatie voorafgaande aan de bezuiniging heeft plaatsgevonden. Er zijn onderwerpen geweest waarbij hoorzittingen zijn georganiseerd en/of een participatietraject is gevolgd. Maatschappelijke organisaties meldden zich ook bij de politieke partijen om in te spreken. Na besluitvorming is in vrijwel alle gevallen (intensief) overleg met de maatschappelijke partijen geweest over de implementatie.

In de raad is overleg geweest over de voorstellen om te bezuinigen. Er lag in 2011 een totaalpakket op tafel. Daarbinnen is op verzoek van de raad op basis van amendementen geschoven en zijn er keuzes gemaakt om op bepaalde organisaties meer of minder te bezuinigen. In de latere jaren hebben nadere aanpassingen plaatsgevonden en zijn bepaalde bezuinigingen gecompenseerd.

In 2014 is een proces doorlopen waarin alle subsidies voor algemene voorzieningen in het sociaal domein (de basisinfrastructuur) zijn herijkt om te kunnen beoordelen of deze subsidierelaties voldoende bijdragen aan de nieuw geformuleerde doelen en effecten voor het sociaal domein. Deze nieuwe doelen zijn vastgesteld in verband met de veranderde taken en verantwoordelijkheden voor de gemeente in het sociaal domein. In dat "herijkingsproces" zijn subsidies gestopt, verlaagd, maar ook verhoogd.

Deelvraag 3: Welke gevolgen hebben de bezuinigingsmaatregelen en welke instrumenten heeft de gemeente ingezet om het compenserende gedrag van burgers en organisaties te beïnvloeden?

• Norm 3.1: Per bezuinigingsmaatregel zijn de gevolgen voor de burgers en organisaties omschreven.

In het document 'Bezuinigingen op subsidies: Werkdossier 2011' is verkend in welke mate een bezuiniging op de subsidierelatie met de (maatschappelijke) organisatie realistisch is. Ten eerste is beantwoord of er sprake is van een maatschappelijk probleem als de gemeente deze activiteit niet meer subsidieert. Een andere vraag was of gesubsidieerde activiteiten kunnen blijven bestaan zonder of met minder subsidie van de gemeente en wat mogelijke neveneffecten zijn van het korten van de subsidie (met betrekking tot bijvoorbeeld werkgelegenheid en kapitaalvernietiging). Tevens is voor elke subsidierelatie bekeken in welke mate het marktwerking en/of het draagkrachtbeginsel tot de mogelijkheden behoort en of de organisatie zaken efficiënter kan organiseren. Tot slot is indien van toepassing beknopt een beheersmaatregel en aanpak geformuleerd.

De gemeente heeft in de programmabegrotingen een zogenaamde 'risicoclassificatie' gehanteerd sinds 2011 (Programmabegroting 2013-2017, p.190). Deze classificatiemethodiek genereert inzicht in hoe intensief de toezichtrelatie van de gemeente met een verbonden partij of gesubsidieerde instelling moet zijn om te waarborgen dat de gemeentelijke doelstellingen worden gerealiseerd. Met andere woorden, er wordt per verbonden partij aangegeven wie de deelnemers/aandeelhouders zijn, wat het doel is en wat het belang/risico is. Afhankelijk van de uitkomst bepaalt de gemeente haar mate van toezicht op de organisatie, variërend van 'normaal', 'verhoogd' tot 'intensief' (blz.190).

In de Kadernota's zijn alleen de bezuinigingen op de subsidierelaties kenbaar gemaakt;

- **Norm 3.2: Per bezuinigingsmaatregel zijn de instrumenten en de doelgroepen (burgers en organisaties) omschreven.**

Ja, onder andere in het document 'Bezuinigingen op subsidies: Werkdossier 2011' en zie boven onder 3.1;

- **Norm 3.3: Er zijn (algemene) handvatten gegeven om compenserende maatregelen te treffen.**

Daar waar is gekort op de subsidierelatie met een maatschappelijke organisatie is veelal een uitgebreid traject gevolgd met de betreffende organisatie en is met hen meegedacht. Dat wil niet zeggen dat deze organisaties geen problemen ondervinden, zo is een aantal (allochtone) zelforganisaties met hun activiteiten gestopt en bevindt De Nieuwe Vide zich in een afhankelijke positie van een externe verhuurder. Er waren ook bezuinigingen waar geen subsidierelatie is en daar is minder contact gezocht met de omgeving. Een voorbeeld is de bezuiniging op de VRI's, waar bij uitvoering van de maatregel onrust vanuit scholen en individuele burgers ontstond;

- **Norm 3.4: Per bezuinigingsmaatregel is een gesprek gevoerd met de betreffende organisatie over een compenserende aanpak.**

Daar waar is gekort op de subsidierelatie met een maatschappelijke organisatie is veelal een uitgebreid traject gevolgd met de betreffende organisatie. Mogelijke uitzondering zijn de organisaties uit het sociale domein als Haarlem Effect, die betoogden dat de bezuinigingen te snel zijn opgelegd en dat de gemeente hen onvoldoende heeft gehoord. Rond de onderwerpen Initiatievenbudget, Digitale Webwinkel en Graffiti en wildplak is met geen enkele maatschappelijke organisatie gesproken. Bij de overige onderwerpen was een overleg vaak aanleiding om de bezuinigingen naar beneden bij te stellen.

Conclusie: Niet alle onderzochte bezuinigingen hadden direct effecten bij maatschappelijke organisaties omdat ze gericht waren op de interne organisatie (initiatievenbudget en digitale webwinkel) en wanneer dit geen subsidierelatie betrof (Graffiti en wildplak, VRI's en kinderboerderijen/Natuur- en milieueducatie). Waar de bezuiniging voelbaar was in de portemonnee van de organisatie is regelmatig overleg met maatschappelijke organisaties geweest. Daar is een compenserende aanpak besproken, waarbij creativiteit van de organisaties werd gevraagd om zelf invulling te geven en de gemeente dacht daarbij mee. Zoals aangegeven in hoofdstuk 3 en 4 heeft de gemeente niet te allen tijde aan de bezwaren gehoor gegeven.

Deelvraag 4: Welke effecten hebben de bezuinigingen op het samenspel tussen gemeente en samenleving?

- **Norm 4.1: Per bezuinigingsmaatregel zijn indicatoren benoemd om effecten te kunnen meten.**

Ja, al wordt in de jaarverslagen alleen op programmaniveau teruggekeken en daarmee geen specifieke aandacht geschonken aan mogelijke invloed van de bezuiniging op individuele stichtingen als Zorgbalans, allochtone zelforganisaties, scouting regio Haarlem, De Nieuwe Vide en Stichting het Kunkelsorgel. In het document 'Bezuinigingen op subsidies: Werkdossier 2011' zijn wel mogelijke effecten van de bezuiniging op individuele stichtingen/organisaties genoemd (zie ook antwoord op Norm 3.1).

Op basis van de scores van verschillende indicatoren beoordeelt het college de ontwikkeling van de financiële positie van Haarlem (Programmabegroting 2013-2017 blz.142);

- **Norm 4.2: Per bezuinigingsmaatregel zijn de (verwachte) effecten omschreven. Hierbij gaat het om de effecten op de activiteiten, de doelgroepen en maatregelen om efficiënter of effectiever uit te voeren. Hierbij gaat het om twee perspectieven (maatschappelijke organisaties en burgers/ondernemers).**

In het document 'Bezuinigingen op subsidies: Werkdossier 2011' wordt aandacht besteed aan deze drie aspecten, zij het op beperkt (globaal) niveau;

- **Norm 4.3: Per bezuinigingsmaatregel wordt daadwerkelijk gemonitord op de effecten.**
Zie Norm 4.1: de jaarverslagen focussen op programmaniveau, de redenen voor het monitoren waren dan ook niet per se ingegeven vanwege de bezuinigingen. Desalniettemin kan deze monitoring wel gebruikt worden om de effecten van de bezuinigingen op waarde te schatten.

Zie voor verdere uitleg tabel 0.2 in de samenvatting.

Conclusie: De gemeente heeft met alle maatschappelijke organisaties over de bezuinigingen overlegd, soms vooraf, meestal nadat het besluit was genomen. Er was per bezuiniging een verschil in welke mate de gemeente actief meedacht om een oplossing te vinden. Vervolgens valt op dat uit de gesprekken met de maatschappelijke organisaties over het algemeen een positiever beeld komt over de effecten, dan uit de enquête van het Digipanel is gebleken. De organisaties geven in het algemeen aan dat zij oplossingen hebben weten te vinden en dat de gevolgen voor de organisaties zelf en de burgers redelijk beperkt zijn gebleven. De effecten blijken in de praktijk meestal te voldoen aan de inschatting die vooraf in het werkdossier was gemaakt en soms mee te vallen. De respondenten van de enquête hebben óf weinig tot niets ervaren van de bezuinigingen, óf een ander deel van de respondenten heeft een (uitgesproken) negatief beeld over wat de bezuinigingen teweeg hebben gebracht. Dat roept de vraag op in welke mate de effecten van de bezuinigingen 'hard' zijn en in welke mate het perceptie is, als er specifiek in een enquête om wordt gevraagd.

Deelvraag 5: Zijn de organisaties en/of de burgers/ondernemers in Haarlem in staat en bereid om de gevolgen van de terugtrekkende gemeente op te vangen?

- **Norm 5.1: De betrokken organisaties hebben voorafgaande of lopende de uitvoering aangegeven in welke mate zij in staat zijn om de gevolgen van de bezuinigingsmaatregelen op te vangen.**
Daar waar sprake was van onderlinge communicatie tussen gemeente en maatschappelijke organisaties, hebben laatstgenoemden uitgelegd wat de gevolgen van de bezuinigingen zouden zijn wanneer deze doorgang zouden vinden.
Bezwaren uit de samenleving zijn daarmee niet per definitie één op één overgenomen. Zo hebben de Centrum Management Groep (alle partijen die actief zijn in de binnenstad, zoals Horeca Haarlem, de winkeliers, culturele instellingen, Vereniging van Eigenaren Binnenstad, MKB) en de centrummanager persoonlijk bezwaar gemaakt bij de portefeuillehouder en ze hebben gewezen op de goede samenwerking en de resultaten die werden behaald in de binnenstad door deze samenwerking. De bezuiniging heeft echter toch doorgang gevonden. Soms kwam het verzet tegen de bezuiniging pas bij uitvoering van de maatregel, zoals bij de bezuiniging op VRI's. Voorafgaande de uitvoering van de bezuinigingen zijn afspraken gemaakt en over de hoogte van de bezuiniging en het verdere procesverloop. Soms zijn hierbij creatieve constructies gevonden. Een voorbeeld is Stichting Het Kunkelsorgel waarin in plaats van de subsidierelatie jaarlijks te verminderen de subsidie is afgekocht voor een eenmalig bedrag. Hierdoor kon de hypotheek van het pand waarin de stichting verbleef in één keer worden afbetaald, waardoor de maandlasten drastisch daalden;
- **Norm 5.2: De betrokken organisaties hebben voorafgaande de uitvoering aangegeven wel of niet bereid te zijn om de bezuinigingsmaatregelen door te voeren.**
Er hebben gesprekken plaatsgevonden tussen de maatschappelijke organisaties en de gemeente om de mogelijkheden voor de bezuinigingen te verkennen. Uit de EffectenArena uitten desalniettemin verschillende aanwezigen een sterke mate van onvrede over het besluitvormingsproces, met name rond de communicatie van de gemeente. Enkele aanwezigen op de EffectenArena hadden het gevoel dat de bezuinigingsvoorstellen al 'vast' stonden, en dat er niet goed naar hun inbreng en oplossingen werd gekeken. Er was bij de maatschappelijke organisaties tijdens de EffectenArena begrip voor de financiële uitdagingen van de gemeente Haarlem;

- **Norm 5.3: De betrokken organisaties zijn achteraf gezien in staat om de gevolgen op te vangen.**

De maatschappelijke organisaties hebben de bezuinigingen in het algemeen wel kunnen opvangen. Veel maatschappelijke organisaties voelen een sterk verantwoordelijkheidsgevoel voor hun doelgroepen en het uitvoeren van hun taken. Te zien is dat het aanbod aan activiteiten niet minder is geworden, maar dat ze soms op andere locaties worden aangeboden of dat de kwaliteit is afgenomen. Door de bezuinigingen werden de organisaties naar eigen zeggen gedwongen om naar hun eigen uitgavenpatroon te kijken. Dit was een positief punt, omdat men door creatief te zijn, toch forse besparingen kon realiseren. Een voorbeeld zijn de speeltuinverenigingen die hun inkomsten hebben vergroot door onder meer verhuur van de speeltuin voor kinderpartijtjes en het multifunctioneel gebruiken van gebouwen.

Hier dienen wel enkele kanttekeningen bij te worden geplaatst:

- Tijdens de georganiseerde EffectenArena uitten de maatschappelijke organisaties hun zorg dat de gemeente zich onvoldoende realiseert hoeveel werk en energie het opvangen en reageren op deze bezuinigingen de vele vrijwilligers hebben gekost;
- Ondernemers/bedrijven hebben weinig gemerkt van de bezuiniging op het initiatievenbudget omdat er de voorgaande jaren overgebudgetteerd was. Ditzelfde geldt aanvragers van duurzame sportvoorzieningen;
- Enkele allochtone zelforganisaties hebben een gedeelte van hun activiteiten moeten beëindigen;
- In het kader van de bezuiniging op het centrummanagement kwam de totstandkoming van een ondernemersfonds in 2009 de gemeente goed uit. De inbreng van het Ondernemersfonds aan de Centrum Management Groep is namelijk € 44.000 per jaar. Een bezuiniging (€ 25.000 op jaarbasis) was hierdoor eenvoudiger te realiseren.

- **Norm 5.4: De burgers/ondernemers zijn achteraf gezien in staat om de gevolgen op te vangen.**

De burgers/ondernemers hebben de bezuinigingen kunnen opvangen. Hier dienen wel enkele kanttekeningen bij te worden geplaatst:

- De resultaten van de enquête laten goed zien wat de effecten van de bezuinigingen waren. Verschillende effecten zijn terug te zien bij verschillende onderwerpen. Zo leidde de bezuiniging op kunststichtingen als De Nieuwe Vide en Het Kunkelsorgel tot relatief weinig extra vrijwilligerswerk volgens de panelleden, terwijl dit volgens hen bij de (sport)accommodaties wel een van de voornaamste effecten was;
- De analyse op de monitoringsgegevens in de jaarverslagen laat op geen een onderwerp een (duidelijke) afname zien in de prestaties van de gemeente Haarlem dat is te herleiden aan de bezuinigingen van de gemeente Haarlem. Een voorbeeld is de tevredenheid over de publieke dienstverlening: het aantal klachten is tussen 2010 en 2014 afgenomen, dat erop wijst dat het anders (lees: digitaal) organiseren van verschillende dienstverleningsprocessen (zoals een digitale self service) geen negatieve invloed heeft gehad op de tevredenheid over de digitale dienstverlening.

Conclusie: Een aantal van de voorgenomen bezuinigingen zorgde voor onrust bij verschillende maatschappelijke organisaties en burgers. Dat heeft geleid tot overleg (lobby) met ambtenaren en diverse politieke partijen om de voorgenomen bezuiniging ongedaan te maken of te verzachten (o.a. kinderboerderijen en scouting). Bij de bezuiniging op verkeersregelinstanties waren burgers en bij scholen in de betreffende wijken kritisch. Een aantal andere bezuinigingen is met weinig commotie ingevoerd omdat ze maatschappelijke organisaties niet raakten (bijvoorbeeld het initiatievenbudget en de digitale webwinkel). Uit het Digipanel komt naar voren dat er bij de respondenten de perceptie is dat viezigheid/vuil op straat, en graffiti en wildplak in de wijk is toegenomen. Dat is opvallend want graffiti en wildplak worden nog steeds verwijderd.

Deelvraag 6: Kreeg de raad tijdig, volledige en juiste informatie om kaders te kunnen stellen voor de bezuinigingsmaatregelen?

- Norm 6.1: De raad kreeg tijdig informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel;
- Norm 6.2: De raad kreeg volledige informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel;
- Norm 6.3: De raad kreeg juiste informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel;
- Norm 6.4: De raad kreeg een samenhangend beeld van de voorgenomen bezuinigingsmaatregelen;
- Norm 6.5: De raad kreeg inzicht in argumenten (zienswijzen) van de maatschappelijke organisaties over de effecten van de bezuinigingen.

Conclusie: De raad is tijdens dit proces goed geïnformeerd en heeft een zeer actieve rol gespeeld bij het bepalen van het uiteindelijk bezuinigingspakket. Dit beeld is in de sessie met raadsleden bevestigd.

Deelvraag 7: In hoeverre is de raad in staat om de uitvoering van de bezuinigingen te controleren?

- Norm 7.1: De raad krijgt informatie over de uitvoering van de bezuinigingen (op basis van indicatoren van de effecten) en de gevolgen voor de maatschappelijke organisaties;
- Norm 7.2: Het college evalueert tussentijds de bezuinigingen en communiceert hierover met de raad.

Conclusie: De raad krijgt op een zeker abstractieniveau informatie over de effecten van de bezuinigingen in de jaarverslagen. Daarnaast blijkt dat een aantal maatschappelijke organisaties de verschillende politieke partijen goed weet te vinden.

6.2 Slotbeschouwing

Slotbeschouwing

De centrale onderzoeksvraag is:

Heeft de aanpak van de gemeente van de (geselecteerde) bezuinigingsmaatregelen ertoe geleid dat de maximale gewenste effecten en minimaal ongewenste effecten zijn bereikt? En was de gemeenteraad tijdig, volledig en juist geïnformeerd?

De totstandkoming van de bezuinigingen is gestart met een goede inventarisatie van de mogelijkheden, wenselijkheid en haalbaarheid van de bezuinigingen. Door een werkdossier te maken waarin systematisch vragen per subsidierelatie worden beantwoord, is zo objectief mogelijk inzichtelijk gemaakt wat de subsidierelatie inhoudt.

De communicatie over de voorgenomen bezuinigingen was voorafgaande aan de besluitvorming verschillend van aard. Het is op zich te verantwoorden dat er niet met alle organisaties uitgebreid van tevoren is gesproken omdat er belangen op het spel stonden. Na besluitvorming is er meer overleg geweest en zijn in de meeste gevallen (vaak in goede samenwerking met maatschappelijke partijen) oplossingen gevonden voor de doelgroepen om toch de taken uit te kunnen blijven oefenen, maar dan met minder gemeentelijke subsidie.

Het beeld uit de EffectenArena en de interviews met de maatschappelijke organisaties is dat de bezuinigingen hebben geleid tot diverse maatregelen bij de organisaties zelf, waaronder het

aanboren van andere financiële middelen en het efficiënter uitvoeren van taken. In een aantal gevallen is ingeteerd op reserves. Het is daarbij wel de vraag in welke mate in de toekomst nog een mogelijke tweede ronde bezuinigingen even makkelijk verwerkt zou kunnen worden.

Uit de enquête van het Digipanel komt naar voren dat 44% van de burgers zegt vrijwel niets van de bezuinigingen te hebben gemerkt. Daarentegen heeft ongeveer 28% van de respondenten laten weten wel iets van de bezuinigingen ondervonden te hebben. Deze laatste groep constateert per onderwerp negatieve effecten en ziet minder activiteiten van maatschappelijke organisaties en ervaart/vreest minder kwaliteit.

Uit de consultatie van de maatschappelijke organisaties en ambtelijk betrokkenen (en voor een aantal bezuinigingen een analyse van indicatoren) komt naar voren dat de vooraf verwachte negatieve effecten van de bezuinigingen amper hebben opgetreden. Veel activiteiten van de maatschappelijke organisaties vinden na de bezuinigingen nog steeds plaats en de waardering voor de resultaten is positief. De kwaliteit van de dienstverlening is in een aantal gevallen vooruit gegaan.

Het verschil tussen de resultaten in de enquête (Digipanel) en de andere gehanteerde onderzoeksmethoden is opvallend. Het Digipanel maakt melding van negatieve effecten door de bezuinigingen. Een mogelijke verklaring is dat de respondenten in een enquête expliciet gevraagd is naar effecten van bezuinigingen en dat zij blijkbaar verondersteld hebben dat de dienstverlening afgenomen is en er negatieve effecten zijn ontstaan. Het is de vraag of ze in staat zijn te vergelijken met de situatie voor de bezuinigingen.

Ook is te constateren dat waar de bezuinigingen maatschappelijk verzet oproepen in een aantal gevallen de raad of het nieuwe college heeft bijgestuurd. Van de vijftien bezuinigingsmaatregelen zijn er negen niet volledig ingevoerd of bijgesteld.

Ons eindoordeel is dat uitgaande van de vijftien onderzochte bezuinigingsmaatregelen een zorgvuldig proces is gevolgd. De voorgenomen bezuinigingen zijn systematisch geïnventariseerd en effecten waren ingeschat. Met de betrokken organisaties is overlegd ter verificatie. Veel bezuinigingen hebben geleid tot creativiteit bij maatschappelijke organisaties. Het samen huisvesten van organisaties in multifunctionele accommodaties leidt tot efficiënter gebruik van middelen en vergroot de mogelijkheden voor samenwerking tussen organisaties. Een aantal bezuinigingen hield in dat een gecreëerde reserve bij de gemeente (potje) is afgebouwd en de gemeente heeft nog geen nee hoeven te verkopen (initiatievenbudget, duurzame sportvoorzieningen). De EffectenArena laat weinig commotie over de aard of zwaarte van de bezuinigingen zien. Uit de interviews komt een vergelijkbaar beeld naar voren; dat de organisaties hebben hun creativiteit ingezet en er zijn per saldo weinig negatieve effecten voor hun doelgroepen. Daar zijn wel uitzonderingen op, bijvoorbeeld de afname van de activiteiten door de allochtone zelforganisaties. De drie grootste zelforganisaties zien de toekomst somber in voor hun stichting. Ze krijgen geen subsidie meer en ook het grootste deel van de projectaanvragen die zij indienen, wordt door de gemeente afgewezen omdat ze niet voldoen aan de 'in hun ogen te strenge' criteria. De gemeenteraad was goed geïnformeerd en actief in het meedenken over een andere invulling van de bezuinigingen.

Naar de toekomst toe is het van belang om goed met de maatschappelijke organisaties in overleg te blijven en om mee te denken over een betere dienstverlening aan de burgers van Haarlem tegen aanvaardbare kosten voor de gemeente.

Bijlage A: Aanwezigen EffectenArena en geïnterviewden

Aanwezigen EffectenArena

1. Platform Minima organisaties: Kinga Visser;
2. Platform Minima organisaties: Ed Paardekoper;
3. SRO: Marjon van Vilsteren (regiomanager);
4. SRO: Jancor de Boer (directeur-bestuurder);
5. SportSupport: Jerry Buitendijk;
6. SportSupport: Tim Vreeburg;
7. Stichting Haarlem Effect: Veronique de Kwant;
8. Informatiesteunpunt: Martien Luijckx, penningmeester;
9. Informatiesteunpunt: David Simonse;
10. SKOS: Annelies Zoomers;
11. DOCK: Dennis van Harten, manager Beheer;
12. ZOG: Simon van Veen;
13. Centrum Management: Fred Postma;
14. Digitale Webwinkel: Martin vd Plas;
15. Digitale Webwinkel: Frank Hermans;
16. Gemeente Haarlem: Irene Out;
17. Gemeente Haarlem: Esther Oortwijn;
18. Gemeente Haarlem: Juul Angenent;
19. Gemeente Haarlem Conny Laan;
20. Rekenkamercommissie: Inge Mulders;
21. Gemeente Haarlem: Wim Westerhof.

Geïnterviewden gemeente Haarlem

Blanka de Bruyne
Frank Gorter
Wimmy Hengst
Frank van Hattem
Frank Hermans
Martin Jonker
Jorien Kaper
Conny Laan
Herman Lock
Karin Meulenbelt
Irene Out-Schipper
Jan Sloodjes
Herman Wals
Wim Westerhof
Tijn Wierda

Bijlage B: Groepsgesprek raadsleden

Op 11 mei 2016 vond een groepsgesprek plaats met raadsleden.

Aanwezig: Jeroen Fritz (PvdA), Frans Smit (voorzitter RKC), Bas van Leeuwen (D66), Daphne Huysse (Groen Links), Sibel Özoğul-Özen (SP), Louise van Zetten (Hart voor Haarlem), Inge Mulders (ambtelijk secretaris RKC), Bart Witmond en Annemiek Buwalda (Ecorys).

Het onderwerp van gesprek is de bezuinigingsronde van 2011-2012 en in het bijzonder de 10 maatregelen die de RKC Haarlem onderzoekt. Het doel van de bijeenkomst is tweeledig:

1. Welke lessen kunnen we leren uit het verleden, hoe is omgegaan met maatschappelijke partijen?
2. Is de raad goed geïnformeerd en heeft zij kaders kunnen stellen?

Situatie 2010-2012

In 2010 trad een nieuw college aan. Het vorige college had niet bezuinigd en de financiën van Haarlem waren niet rooskleurig. Bezuinigingen op o.a. subsidies waren nodig, maar werden anders ingestoken dan voorheen. Bij subsidies was de vraag wat er met het geld werd gedaan. Het uitgangspunt was ook: Wat willen we met de stad en daarop te sturen (LvZ).

Bij het tot stand komen van de bezuinigingen op subsidies was de raad zeer actief betrokken. Via een amendement zijn er wijzigingen op het collegevoorstel aangenomen en raadsleden hebben veel organisaties gesproken en zijn er hoorzittingen geweest. De betrokkenheid van de raad bij de overige bezuinigingen is minder duidelijk geweest (JF). In 2010-2011 had de gemeente de dossiers niet op orde, waardoor er geen zicht was op de geldstromen binnen de gemeente (BvL). Er kwamen oude onopgeloste kwesties tevoorschijn, waardoor de tekorten opliepen (SO). Raadsleden wisten niet alles dat er speelde, de ambtenaren wel (FS). Binnen de grenzen van wat er mogelijk is, heeft de raad haar best gedaan zo zorgvuldig mogelijk te handelen (JF). In 2012 zijn de bezuinigingen geëvalueerd, maar bleek dat er nog meer bezuinigd moest worden (DH).

Wijzigingen in subsidiebeleid

De bezuinigingen hebben geleid tot een wijziging van het subsidiebeleid in Haarlem. Uitgangspunt was om niet alleen grote organisaties te subsidiëren, maar ook kleinere (LvZ). Getracht is subsidies te ontdebellen om zo weinig mogelijk pijn in de stad neer te leggen en om de subsidieverlening te verzakelijken (DH). De raad wilde op de kracht van mensen sturen, de organisaties zelf actiever laten zijn en een omslag in denken bereiken (LvZ). Het automatisme van subsidies verhogen met de inflatie is losgelaten.

Resultaten

Er zijn twijfels of het sturen op resultaten voldoende is gerealiseerd. Er is nog steeds een onderbesteding van subsidies voor projecten, omdat men de weg niet weet (BvL).

Vrijwilligersorganisaties en zelforganisaties hebben geen mensen beschikbaar die met de aanvraag kunnen helpen en zijn daardoor deels afgehaakt (SO). Het effect van de bezuinigingen is niet geëvalueerd. Er is gekeken naar wat er besteed is (kwantitatief), maar niet hoe dit bij de organisaties is verwerkt (kwalitatief) (BvL). De gemeente zou dit meer moeten monitoren ook door bij de organisaties langs te gaan (BvL), maar je kunt niet iedereen bezoeken en controleren. Sommige organisaties zijn dubbel gekort (JF).

Terugblikkend blijken veel bezuinigingen deels teruggedraaid te zijn, als gevolg van een nieuw college in 2014. Geconstateerd wordt dat de invloed van grote subsidieontvangers groter is geweest dan van de kleine partijen. Zelforganisaties en vrijwilligersorganisaties weten vaak de weg niet binnen de gemeente (SO).

Door de bezuinigingen zijn organisaties meer gaan samenwerken en dit kan nog verder worden doorgevoerd (o.a. bij multifunctioneel gebruik van accommodaties). Organisaties zijn effectiever, maar dit geldt niet voor elk domein (JF). Organisaties willen meer zelf doen, omdat dit goedkoper is dan wanneer de gemeente dit doet (BvL). Organisaties hebben andere wegen gevonden, bijvoorbeeld verhoging van de contributie (LvZ) of financiering van aanschaffen door leden (BvL), maar soms zijn initiatieven ook gestopt als gevolg van te weinig vraag (marktwerking) (LvZ).

De algemene indruk is dat er geen grote effecten merkbaar zijn, mede door de bevolkingssamenstelling van Haarlem met bovengemiddeld meer betrokken en financieel draagkrachtige mensen (LvZ).

Centrummanagement

Er is een oplossing gevonden om de stad (winkeliers) meer te laten bijdragen en de gemeentelijke subsidie te verminderen. Dit was een politieke afweging.

VRI's

Deze bezuinigingsplannen zijn enkele keren gewijzigd. De vraag is in hoeverre de raad hier goed is geïnformeerd, oftewel ook: Is de juiste informatie aangeboden (BvL). Er komt een tegenstelling aan het licht: Het veiligheidsgevoel van de burgers is door het weghalen van VRI's minder, maar verkeerskundig is een veiliger situatie ontstaan na weghalen van de 'stoplichten'. De mening van experts is hierbij gevolgd.

Informatie aan de raad

De ambtenaren en het college maken een keuze bij hun plannen en bieden de raad een beperkt aantal onderwerpen aan. De raad weet echter niet wat er niet aan hen is voorgelegd, wat er in het voortraject al is afgevallen en besloten (DH).

Situatie nu

In 2011-2013 was er rond de bezuinigingen veel rumoer en de verwachting was dat dit lang zou aanhouden. Tegenwoordig blijft het stil (BvL).

De achterstand in de archivering in de dossiers is bijna geheel ingelopen. Voor de raad zijn de dossiers wel op orde, de politieke besluitvorming is goed voor elkaar (JF).

Het maatschappelijk effect van de bezuinigingen is niet bekend. Waardoor zijn de toename van armoede, zorgmijders of schuldenlast veroorzaakt? Er zijn meerdere invloeden (SO). Genoemd is ook het afschaffen van de Melkert-banen door het rijk (en de compensatie ervan door de gemeente Haarlem). (JF)

Kleinere organisaties ondervinden meer gevolgen van de bezuinigingen dan grote (SO). De ambtelijke organisaties wil liever grote organisaties subsidiëren dan veel kleine in verband met de hoeveelheid werk (FS).

Wat kan men meegeven aan de gemeente voor een bezuinigingstraject?

In hoeverre geven de [in eerste instantie] gekozen 10 bezuinigingsmaatregelen een goed beeld van het proces? Deze maatregelen zijn onderdeel van grotere bezuinigingen.

Het RKC onderzoek is gebaseerd op drie pijlers: documentenonderzoek, mening van maatschappelijke organisaties en burgers (via digipanel) en opvattingen van de raad. Het rapport zal niet een opsomming van effecten en getallen bevatten, maar een beschrijving geven van het proces.

Bijlage C: Correspondentie Digipanel

Uitnodiging (21-06-2016)

Geachte Panellid,

In de periode 2011-2013 heeft de Gemeente Haarlem bezuinigd op uiteenlopende voorzieningen en diensten. U als inwoner van Haarlem ondervindt al dan niet direct effect van deze bezuinigingen.

Uw mening telt

De Rekenkamercommissie Haarlem heeft een aantal onderwerpen geselecteerd waarvan zij graag van u wilt weten wat de bezuinigingen voor u hebben betekend. Merkt u bijvoorbeeld dat het drukker is op de peuterspeelplaatsen? Ziet u meer vuil/viezigheid op straat?

Met andere woorden, centraal staat de vraag: Wat heeft u van de bezuinigingen van de gemeente Haarlem tussen 2011 en 2013 gemerkt?

Doel van deze enquête is om als gemeente te leren van de effecten van de bezuinigingen op de samenleving en hoe de handelswijze van de gemeente in het bezuinigingsproces is ervaren door u, als inwoner van Haarlem. Deze enquête heeft nadrukkelijk niet als doel om nieuwe bezuinigingen te vinden, maar om te begrijpen wat voor effect de bezuinigingen op u hebben gehad. De resultaten worden samengevat in een uitgebreider onderzoek dat wanneer afgerond wordt aangeboden aan de gemeenteraad.

Door op onderstaande link te klikken, gaat u naar de vragenlijst:

Dit onderzoek vindt plaats in opdracht van de Rekenkamercommissie van de Haarlemse gemeenteraad en wordt uitgevoerd door het onderzoeksbureau Ecorys. Indien u inhoudelijke vragen of opmerkingen heeft over dit onderzoek, dan kunt u contact opnemen met dhr. Bart Witmond, via bart.witmond@ecorys.com.

Dit onderzoek wordt technisch mogelijk gemaakt door de gemeente Haarlem, afdeling DIA. Voor technische vragen of meldingen kunt u, als gebruikelijk (via dit emailadres) bij DIA terecht.

Uiteraard worden de uitkomsten anoniem verwerkt.

Alvast hartelijk dank voor uw medewerking.

Inge Mulders
Secretaris Rekenkamercommissie

Herinneringsbericht (28-06-2016)

Geachte inwoner van Haarlem,

Vorige week hebben wij u als lid van het Digipanel benaderd om mee te doen aan een enquête. Deze enquête heeft betrekking op de door de gemeente Haarlem ingestelde bezuinigingen tussen 2011 en 2013. Langs deze weg herinneren wij u aan deze enquête.

Uw mening telt

Om als gemeente goed te kunnen anticiperen op het effect van bezuinigingen op u als inwoner van Haarlem, is het belangrijk om te begrijpen wat voor effect de bezuinigingen op u hebben gehad. De resultaten worden samengevat in een uitgebreider onderzoek dat wanneer afgerond wordt aangeboden aan de gemeenteraad. De voornaamste resultaten van het onderzoek worden tevens naar u teruggekoppeld.

Dit onderzoek vindt plaats in opdracht van de Rekenkamercommissie van de Haarlemse gemeenteraad en wordt uitgevoerd door het onderzoeksbureau Ecorys.

Indien u inhoudelijke vragen of opmerkingen over dit onderzoek heeft, dan kunt u contact opnemen met dhr. Bart Witmond, via bart.witmond@ecorys.com.

Dit onderzoek wordt technisch mogelijk gemaakt door de gemeente Haarlem, afdeling DIA. Voor technische vragen of meldingen kunt u, als gebruikelijk (via dit emailadres) bij DIA terecht.

Door op onderstaande link te klikken, gaat u naar de vragenlijst:

Hartelijk dank voor uw medewerking.

Inge Mulders
Secretaris Rekenkamercommissie

Bijlage D: Vragenlijst

Kenmerken enquête	#
Respondenten	3508
Niet geantwoord	1996 (56,90%)
Ingevuld	1438 (40,99%)
Gedeeltelijk ingevuld	74 (2,11%)
Totaal	3508 (100%)

1) Algemeen: Communicatie en effect van de bezuinigingen

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

1a) Ik ben als burger goed geïnformeerd over waarop de gemeente tussen 2011-2013 heeft bezuinigd.

- ☐ Mee eens
 ☐ Gedeeltelijk mee eens
 ☐ Neutraal
 ☐ Gedeeltelijk mee oneens
 ☐ Mee oneens
 ☐ Weet niet/geen mening

1b) Ik ben als burger goed geïnformeerd over de redenen waarom de gemeente deze bezuinigingen heeft doorgevoerd.

- ☐ Mee eens
 ☐ Gedeeltelijk mee eens
 ☐ Neutraal
 ☐ Gedeeltelijk mee oneens
 ☐ Mee oneens
 ☐ Weet niet/geen mening

1c) Ik heb als burger vrijwel niets gemerkt van de bezuinigingen van de gemeente op maatschappelijke voorzieningen (voorbeelden zijn: peuterspeelzalen, sportaccommodaties, schuldhulpverlening).

- ☐ Mee eens
 ☐ Gedeeltelijk mee eens
 ☐ Neutraal
 ☐ Gedeeltelijk mee oneens
 ☐ Mee oneens
 ☐ Weet niet/geen mening

2) Bezuiniging: Sportaccommodaties

De gemeente heeft in de periode 2011-2013 bezuinigd op verschillende sportaccommodaties in Haarlem. Er is onder andere gekort op sportvoorzieningen die een duurzaam karakter hebben en sportaccommodaties dienden een hogere bezettingsgraad en meer multifunctioneel gebruik na te streven.

2a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja
 ☐ Nee > naar vraag 3
 ☐ Weet niet/geen mening

Waar hebben bezuinigingen op sportaccommodaties in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Krappere openingstijden;
- De sportaccommodatie is van minder kwaliteit;
- Minder leden;
- Minder bezoekers;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Verhoogde toegangsprijzen;

- Anders, namelijk.....;
- Weet niet/geen mening.

3) Bezuiniging: Peuterspeelzalen

De gemeente heeft in de periode 2011-2013 onder andere door een groter wordend takenpakket moeten bezuinigen op de subsidie voor peuterspeelzalen.

3a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 3c ☐ Weet niet/geen mening

3b) Waar hebben de bezuinigingen op peuterspeelzalen in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordsmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Krappere openingstijden;
- Minder tijd/aandacht voor het kind;
- De accommodatie is van slechtere kwaliteit;
- Minder kinderen opgevangen per dagdeel;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet/geen mening.

In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

3c) *Ik vind het niet erg als peuterspeelzalen hun gebouw delen met andere gebruikers.*

- ☐ Mee eens ☐ Gedeeltelijk mee eens ☐ Neutraal ☐ Gedeeltelijk mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Weet niet/geen mening

4) Bezuiniging: Digitale Dienstverlening

De gemeente heeft in de periode 2011-2013 bezuinigd op haar dienstverlening. Dit hangt onder andere samen met een meer digitale vorm van dienstverlening die de gemeente wil nastreven, wat u merkt als u contact zoekt met de gemeente of de website van de gemeente bezoekt.

4a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 5 ☐ Weet niet/geen mening

4b) Waar hebben de bezuinigingen op de gemeentelijke dienstverlening volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- Krappere openingstijden van de loketten;
- Minder tijd/aandacht voor de burger;
- Minder klantvriendelijkheid;
- Een minder overzichtelijke website;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

5) Bezuiniging: Verkeersveiligheid

De gemeente heeft in de periode 2011-2013 bezuinigd op het onderhoud en de vervanging van verkeersregelininstallaties (VRI's), zoals stoplichten. Door op plaatsen waar het mogelijk is VRI's die vervangen moeten worden weg te halen, is een bezuiniging mogelijk gemaakt.

5a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 5c ☐ Weet niet/geen mening

5b) Waar hebben de bezuinigingen op de verkeersveiligheid in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- Onveiligere verkeerssituaties;
- Meer verkeer in de wijk;
- Meer verkeersgewonden;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet/geen mening.

In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen?

5c) *Het weghalen van verkeerslichten bij voetgangersoversteekplaatsen rond scholen vind ik geen probleem zolang het zebrapad maar blijft.*

☐ Mee eens ☐ Gedeeltelijk mee eens ☐ Neutraal ☐ Gedeeltelijk mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Geen oordeel

5d) *Het verwijderen van de voetgangersoversteekplaatsen heeft een positief effect gehad op de verkeersdoorstroming ter plaatse.*

☐ Mee eens ☐ Gedeeltelijk mee eens ☐ Neutraal ☐ Gedeeltelijk mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Geen oordeel

6) Bezuiniging: Leefomgeving

De gemeente heeft in de periode 2011-2013 bezuinigd op het verwijderen van graffiti en wildplak. Graffiti en wildplak worden minder snel verwijderd dan vóór 2010 het geval was. Meldingen over discriminerende of anderzijds aanstootgevende graffiti en wildplak worden als een urgente melding behandeld en nog wel direct verwijderd, net als graffiti en wildplak op monumenten en overheidsgebouwen.

6a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 6c ☐ Weet niet

6b) Waar hebben de bezuinigingen op het verwijderen van graffiti en wildplak volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoorden mogelijk.

- Meer vuil/viezigheid op straat;
- Meer graffiti en wildplak in de wijk;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling?

6c) *Ik vind het een probleem als graffiti- en wildplakuitingen lang blijven zitten voordat ze worden weggehaald.*

☐ Mee eens ☐ Gedeeltelijk mee eens ☐ Neutraal ☐ Gedeeltelijk mee oneens ☐ Mee oneens ☐ Geen oordeel

7) Bezuiniging: Speeltuinverenigingen

Het speeltuinwerk is onderdeel van het beleid dat gericht is op het bevorderen van de sociale cohesie in Haarlem. Het biedt kinderen onder toezicht van een begeleider de mogelijkheid gebruik te maken van allerlei speelvoorzieningen. De gemeente heeft in de periode 2011-2013 bezuinigd op speeltuinverenigingen.

7a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 8 ☐ Weet niet

7b) Waar hebben de bezuinigingen op speeltuinverenigingen in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Krappere openingstijden;
- De accommodatie is van minder kwaliteit;
- Minder speelvoorzieningen;
- Speelvoorzieningen zijn van minder kwaliteit;
- Minder bezoekers;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet/geen mening.

8) Bezuiniging: Centrummanagement

De Centrum Management Groep Haarlem (CMG) is een overlegorgaan tussen de gemeente Haarlem en het georganiseerde bedrijfsleven in de binnenstad en verenigt de belangenverenigingen voor ondernemers in de binnenstad van Haarlem. Door deze intensieve samenwerking en het organiseren van evenementen in de stad werkt zij aan een aantrekkelijke binnenstad. Op het werk van de CMG heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

8a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 9 ☐ Weet niet/geen mening

8b) Waar hebben de bezuinigingen op het CMG in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vuil/viezigheid op straat;
- Minder georganiseerde evenementen (denk aan braderieën, Kerstmis, Sinterklaasoptochten);
- Soberdere evenementen (denk aan braderieën, Kerstmis, Sinterklaasoptochten);
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet/geen mening.

9) Bezuiniging: Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen

Zorgbalans is een ouderenorganisatie en richt zich voornamelijk op mantelzorg en zorg voor dementerende ouderen. Door het organiseren van activiteiten draagt de organisatie bij aan het voorkomen van gezondheidsproblemen bij ouderen. Op het werk van Zorgbalans heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

9a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja ☐ Nee > naar vraag 10 ☐ Weet niet

9b) Waar hebben de bezuinigingen op Zorgbalans in Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Minder (actieve) activiteiten voor ouderen;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage van ouderen;
- Meer mantelzorg;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

10) Bezuiniging: Allochtone zelforganisaties

De zelforganisaties zetten zich in voor integratie, participatie en ontwikkeling van allochtonen in Haarlem. Dit doet zij door bijvoorbeeld cursussen, informatiebijeenkomsten en educatieve activiteiten te organiseren. Voorbeelden zijn Stichting Samen Haarlem, Stichting Somaliërs Haarlem en Omgeving en Stichting Schakels Haarlem. Op het werk van de allochtone zelforganisaties heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

10a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja
 ☐ Nee > naar vraag 11
 ☐ Weet niet

10b) Waar hebben de bezuinigingen op de allochtone zelforganisaties volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Minder activiteiten gericht op allochtone kinderen of ouders;
- Verlies van samenwerkingsverbanden tussen instanties;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

11) Bezuiniging: Scouting Regio Haarlem

De Scouting Regio Haarlem biedt een actieve vrijetijdsbesteding voor alle leeftijden. Op het werk van de Scouting Regio Haarlem heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

11a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja
 ☐ Nee > naar vraag 12
 ☐ Weet niet

11b) Waar hebben de bezuinigingen op Scouting Regio Haarlem volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Minder tijd voor begeleiding van het kind (de scout);
- Minder ruimte voor extra activiteiten;
- De accommodatie is van slechtere kwaliteit;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

12) Bezuiniging: De Nieuwe Vide

De Nieuwe Vide is een kunstenaarsinitiatief in Haarlem en organiseert tentoonstellingen op het gebied van jonge en experimentele beeldende kunst. Op het werk van De Nieuwe Vide heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

12a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

- ☐ Ja
 ☐ Nee > naar vraag 13
 ☐ Weet niet

12b) Waar hebben de bezuinigingen op de Nieuwe Vide volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Minder kunstaanbod in Haarlem;
- Verslechtering van het aanzien van Haarlem als 'hedendaagse kunststad';
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

13) Bezuiniging: Stichting 'Het Kunkelsorgel'

De Stichting 'Het Kunkelsorgel' zet zich in voor het Draaiorgelmuseum in Haarlem. In het museum is een collectie met draaiorgels te zien en te beluisteren. Op het werk van de Stichting 'Het Kunkelsorgel' heeft de gemeente in de periode 2011-2013 bezuinigd.

13a) Heeft u persoonlijk iets gemerkt van deze bezuinigingen?

☐ Ja

☐ Nee > naar vraag 14

☐ Weet niet

13b) Waar hebben de bezuinigingen op Stichting 'Het Kunkelsorgel' volgens u toe geleid?

Er zijn meerdere antwoordmogelijkheden mogelijk.

- Meer vrijwilligerswerk;
- Een (verhoogde) eigen bijdrage;
- Minder openingsuren Draaiorgelmuseum;
- Teloorgang deel Haarlems erfgoed;
- Een zichtbare achterstand op onderhoud van de collectie;
- Verslechtering van het aanzien van Haarlem als 'hedendaags kunststad';
- Anders, namelijk.....;
- Weet niet.

14) Tot slot

14a) Aan welke van de hierboven besproken onderwerpen hecht u de meeste waarde? *Het onderwerp waarvan u het belangrijkste vindt dat deze van goede kwaliteit is, geeft u een 1, de volgende een 2 en de derde een 3.*

1. Sportaccommodaties	
2. Peuterspeelzalen	
3. Digitale dienstverlening	
4. Verkeerregelinstanties (zoals stoplichten)	
5. Leefomgeving (graffiti en wildplak)	
6. Speelverenigingen	
7. Centrummanagement	
8. Zorgbalans, meer bewegen voor ouderen	
9. Allochtone Zelforganisaties	
10. Scouting Regio Haarlem	
11. Nieuwe Vide (Kunstenaarsinitiatief)	
12. Stichting 'Het Kunkelsorgel' (beheerder van het Draaiorgelmuseum)	

14b) Het doel van deze enquête is om te leren van de bezuinigingen.

Wat voor een advies zou u de gemeente willen meegeven?

Antwoord:

15) Heeft u tenslotte nog opmerkingen over dit onderzoek?

- Nee
- Ja, namelijk:

Namens de Rekenkamercommissie Haarlem **hartelijk dank** voor het invullen van de enquête.

U krijgt binnenkort bericht over de resultaten van de enquête.

Bijlage E: Bronnen

- Kadernota's (2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015);
- Programmabegrotingen (2011-2015, 2012-2016, 2013-2017, 2014-2018, 2015-2019);
- Verslag van raadsvergaderingen Kadernota's;
- Verslag van raadsvergaderingen programmabegrotingen;
- Jaarverslagen 2012 tot en met 2015;

Overige B&W nota's

- B&W Nota Strategische visie sportaccommodaties 2012-2016;
- B&W Nota Kerntaken aanpak;
- B&W Nota Plan van aanpak Versterken van het vrijwilligerswerk;
- B&W Nota Criteria bezuinigingen op subsidies;
- B&W Nota Voorgenomen bezuinigingen subsidies 2012 – 2018;
- Bezuinigingen op subsidies - Werkdossier 2011;
- B&W Nota Reactie college op ingediende zienswijzen bezuinigingen subsidies 2012-2018 (tussenrapportage);
- B&W Nota Realisatie bezuinigingen coalitieakkoord;
- Raadsbesluit Burgerinitiatief Paradijsje;
- B&W Nota Subsidie 2011 regulier peuterspeelzaalwerk Stichting Spaarne Peuters;
- Verslag vergadering commissie Samenleving d.d. 27-10-2011;
- B&W Nota Kadernota Subsidiesystematiek in Haarlem;
- B&W Nota Strategische visie sportaccommodaties 2012-2016;
- B&W Nota Kerntaken aanpak;
- 30.01.14 Gemeente Haarlem Stadsgesprek Verslag;
- Brochure programmabegroting 2016-2020.

Bijlage F: Normenkader

Voor dit onderzoek is een normenkader opgesteld. De normen zijn bedoeld als meetlat om de gevonden resultaten af te wegen, namelijk of ze voldoen aan wat redelijkerwijs van de gemeente mag worden verwacht bij een dergelijke bezuinigingsoperatie.

De eerste twee vragen worden op basis van feiten beantwoord en kennen geen normstelling:

1. Welke bezuinigingen met externe consequenties zijn in de periode 2011 – 2013 vastgesteld en doorgevoerd?
3. Hoe is het bezuinigingspakket tot stand gekomen en hoe was daarin het samenspel tussen de raad, het college en de externe omgeving?

Bij vraag 3 t/m 7 zijn de volgende normen geformuleerd.

Onderzoeksvragen	
3	<i>Welke gevolgen hebben de bezuinigingsmaatregelen en welke instrumenten heeft de gemeente ingezet om het compenserende gedrag van burgers en organisaties te beïnvloeden?</i>
3.1	Norm: Per bezuinigingsmaatregel zijn de gevolgen voor de burgers en organisaties omschreven.
3.2	Norm: Per bezuinigingsmaatregel zijn de instrumenten en de doelgroepen (burgers en organisaties) omschreven.
3.3	Norm: Er zijn (algemeen) handvatten gegeven om compenserende maatregelen te treffen.
3.4	Norm: Per bezuinigingsmaatregelen is een gesprek gevoerd met de betreffende organisatie over een compenserende aanpak.
4	<i>Welke effecten hebben de bezuinigingen op het samenspel tussen gemeente en samenleving?</i>
4.1	Norm: Per bezuinigingsmaatregel zijn indicatoren benoemd om effecten te kunnen meten.
4.2	Norm: Per bezuinigingsmaatregel zijn de (verwachte) effecten omschreven. Hierbij gaat het om de effecten op de activiteiten, de doelgroepen en maatregelen om efficiënter of effectiever uit te voeren. Hierbij gaat het om twee perspectieven (maatschappelijke organisaties en burgers/ondernemers).
4.3	Norm: Per bezuinigingsmaatregel wordt daadwerkelijk gemonitord op de effecten
5	<i>Zijn de organisaties en/of de burgers/ondernemers in Haarlem in staat en bereid om de gevolgen van de terugtrekkende gemeente op te vangen?</i>
5.1	Norm: De betrokken organisaties hebben voorafgaande of lopende de uitvoering aangegeven in welke mate zijn in staat zijn om bij de bezuinigingsmaatregelen de gevolgen op te vangen.
5.2	Norm: De betrokken organisaties hebben vooraf gaande de uitvoering aangegeven wel of niet bereid te zijn om de bezuinigingsmaatregelen door te voeren.
5.3	Norm: De betrokken organisaties zijn achteraf gezien in staat om de gevolgen op te vangen.
5.4	Norm: De burgers/ondernemers zijn achteraf gezien in staat om de gevolgen op te vangen.
6	<i>Kreeg de raad tijdig, volledige en juiste informatie om kaders te kunnen stellen voor de bezuinigingsmaatregelen?</i>
6.1	Norm: De raad kreeg tijdig informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel.
6.2	Norm: De raad kreeg volledige informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel.
6.3	Norm: De raad kreeg juiste informatie om kaders te kunnen stellen per bezuinigingsmaatregel.
6.4	Norm: De raad kreeg een samenhangend beeld van de voorgenomen bezuinigingsmaatregelen..
6.5	Norm: De raad kreeg inzicht in argumenten (zienswijzen) van de maatschappelijke organisaties over de effecten van de bezuinigingen.
7	<i>In hoeverre is de raad in staat om de uitvoering van de bezuinigingen te controleren?</i>

Onderzoeksvragen	
7.1	Norm: De raad krijgt informatie over de uitvoering van de bezuinigingen (op basis van indicatoren van de effecten) en de gevolgen voor de maatschappelijke organisaties.
7.2	Norm: Het college evalueert tussentijds de bezuinigingen en communiceert hierover met de raad.

De Rekenkamercommissie hecht waarde aan het feit dat de beantwoording van de deelvragen niet alleen kwalitatief, maar ook kwantitatief gebeurt. Een hulpmiddel bij het kwantificeren van de onderzoeksuitkomsten is het gebruik van indicatoren. Per bezuinigingsmaatregel zijn één of meer indicatoren benoemd, die de prestaties van voor en na de bezuiniging meetbaar maken. De indicatoren komen uitgebreid aan bod in hoofdstuk 2 waarin de bezuinigingsmaatregelen die centraal staan in dit onderzoek worden toegelicht.

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com

W www.ecorys.nl

Sound analysis, inspiring ideas